

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**SURİYELİLERE YÖNELİK SİVİL YARDIM FAALİYETLERİ VE
TOPLUMSAL UYUM**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Esmâ ALTINDİŞ

Enstitü Anabilim Dalı : Sosyoloji

Tez Danışmanı: Prof. Dr. M. Tayfun AMMAN

MAYIS – 2019

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

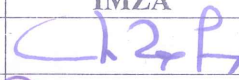
**SURİYELİLERE YÖNELİK SİVİL YARDIM FAALİYETLERİ VE
TOPLUMSAL UYUM**

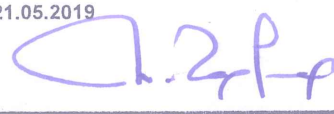
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Esmâ ALTINDİŞ

Enstitü Anabilim Dalı : Sosyoloji

“Bu tez 21/05/20119 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ	İMZA
Prof. Dr. M. Tayfun AMMAN	BAŞARILI	
Doç. Dr. Pınar YAZGAN HEPGÜL	BAŞARILI	
Dr. Öğr. Üyesi Aydın AKTAY	BAŞARILI	

 SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	T.C. SAKARYA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TEZ SAVUNULABİLİRLİK VE ORJİNALLİK BEYAN FORMU	Sayfa : 1/1
Öğrencinin		
Adı Soyadı	:	Esma Altındış
Öğrenci Numarası	:	1660Y13015
Enstitü Anabilim Dalı	:	Sosyoloji
Enstitü Bilim Dalı	:	
Programı	:	☒ YÜKSEK LİSANS ☐ DOKTORA
Tezin Başlığı	:	SURİYELİLERE YÖNELİK SİVİL YARDIM FAALİYETLERİ VE TOPLUMSAL UYUM
Benzerlik Oranı	:	%8
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,		
☒ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.		
 21/05/2019 Öğrenci İmza		
☒ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez çalışması ile ilgili gerekli düzenleme tarafımda yapılmış olup, yeniden değerlendirilmek üzere@sakarya.edu.tr adresine yüklenmiştir.		
Bilgilerinize arz ederim.		
 21/05/2019 Öğrenci İmza		
Uygundur		
Danışman: Unvanı / Adı-Soyadı: Prof. Dr. M. Tayfun Amman		
Tarih: 21.05.2019		
İmza: 		
☐ KABUL EDİLMİŞTİR ☐ REDDEDİLMİŞTİR EYK Tarih ve No:	Enstitü Birim Sorumlusu Onayı	

ÖNSÖZ

Bu tezin konu seçiminden yazılma aşamasına kadar her konuda bana yol gösteren, hiçbir desteğini ve katkısını esirgemeyen kıymetli tez danışmanım ve hocam Prof. Dr. M. Tayfun AMMAN'a teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Sosyoloji ile yolumu kesiştiren ve bana daima rehberlik eden Kübra ÇAĞLAK'a ve bu süreçte beni yalnız bırakmayan Arzu BİRİNCİOĞLU'na bütün destekleri için teşekkür ederim. Tercüman olarak tezime katkı sunan Muhammed El HASAN'a ayrıca şükranlarımı sunarım.

Tezimin her aşaması için maddi ve manevi olarak destek sunan kardeşim Niyazi ALTINDIŞ'e çok teşekkür ederim. Eğitim hayatım boyunca daima yanımda olan kıymetli annem, babam ve ablama bu süreçte verdikleri destek ve gösterdikleri sabır için sonsuz teşekkür ederim.

Esma Altındış

21.05.2019

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iii
TABLO LİSTESİ.....	iv
GRAFİK LİSTESİ.....	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
GİRİŞ	1

BÖLÜM 1: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE 6

1.1. Göç İle İlgili Kavramlar	6
1.2. Uluslararası Koruma Kavramları	8
1.2.1. Mülteci.....	8
1.2.2. Sığınmacı	10
1.2.3. Geçici koruma	10
1.3. Toplumsal Uyum.....	11
1.3.1. Ekonomik Alan	15
1.3.2. Hukuki Alan	17
1.3.3. Sosyokültürel Alan.....	18
1.4. Türkiye-Suriye İlişkilerinin Tarihsel Arka Planı	21
1.5. İç Savaş Sonrası Suriye’den Türkiye’ye Kitlesel Göç.....	25
1.6. Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü	27
1.7. Türkiye’deki Suriyelilere Yönelik Uyum Çalışmaları ve Toplumsal Kabul Olgusu	29
1.8. Türkiye’de Suriyelilere Destek Veren Sivil Toplum Kuruluşları	33

BÖLÜM 2: ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ..... 37

2.1. Araştırmanın Örneklemi.....	37
2.2. Araştırmada Kullanılan Görüşme Formu.....	38
2.3. Görüşme Süreci ve Mekânı.....	39
2.4. Araştırma Verilerinin Analizi	39
2.5. Araştırma Sürecinde Yaşanan Zorluklar	40
2.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	41
2.7. Araştırmanın Problemleri.....	41

BÖLÜM 3: ARAŞTIRMANIN BULGULARI	43
3.1.Sivil Yardım Faaliyetlerinin Bir Aktörü Olarak Sivil Toplum Kuruluşları.....	44
3.1.1.Yerli Sivil Toplum Kuruluşu Yetkililerinin Suriyelilerin Göç Süreci Hakkındaki Görüşleri.....	44
3.1.2.Yerli Sivil Toplum Kuruluşlarının Faaliyetleri.....	48
3.1.3.Suriye Menşeli Sivil Toplum Kuruluşu Yetkililerinin Suriyelilerin Göç Süreci Hakkındaki Görüşleri	53
3.1.4.Suriye Menşeli Sivil Toplum Kuruluşlarının Faaliyetleri.....	56
3.2.Sivil Yardım Faaliyetlerinin Bir Aktörü Olarak Kardeşlik Seferberliği Gönüllüleri.....	57
3.2.1.Gönüllülerin Suriyelilerin Göç Süreci Hakkındaki Görüşleri.....	58
3.2.2.Gönüllülerin Suriyelilere Yönelik Yardım Faaliyetleri	62
3.3.Sivil Yardım Faaliyetlerinin Bir Aktörü Olarak Komşuluk İlişkisi.....	63
3.3.1.Suriyeliler ile Komşuluk İlişkisi Bağlamında Yerel Halkın Suriyeli Göçü Hakkındaki Görüşleri.....	65
3.3.2.Suriyeliler ile Komşuluk İlişkisi Bağlamında Yerel Halkın Yardım Faaliyetleri ve Yardımlaşma Pratikleri.....	71
3.4.Toplumsal Uyum Sürecinde “Yardım Alan Suriyeliler”	73
3.4.1.Suriyelilerin Yardım Aldıkları Kaynaklar	81
3.4.2.Yerel Halk ile Komşuluk İlişkisi Bağlamında Suriyelilerin Görüşleri ve Yardımlaşma Pratikleri	83
 SONUÇ VE ÖNERİLER.....	87
KAYNAKÇA.....	96
EKLER.....	105
ÖZGEÇMİŞ	114

KISALTMALAR

BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
BBC	: Britanya Yayın Kuruluşu
Çev	: Çeviren
Dü	: Düzenleyen
FRIT	: Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler İçin Mali İmkân Programı
Gen Md	: Genel Müdürlük
İGAMDER	: İltica ve Göç Araştırmaları Derneği
IHH	: İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı
SGDD	: Sığınmacı ve Göçmen Dayanışma Derneği
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
SUY	: Yabancılarla Yönelik Sosyal Uyum Programı
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
UMHD	: Uluslararası Mülteci Hakları Derneği
Vb	: Ve Benzeri
Vd	: Ve Diğerleri

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Toplumsal Uyumu Belirleyen Unsurlar.....	14
Tablo 2: Yerli STK Yetkililerinin Sosyo-Demografik Özellikleri.....	44
Tablo 3: Suriye Menşeli STK Yetkililerinin Sosyo-Demografik Özellikleri	54
Tablo 4: Kardeşlik Seferberliği Gönüllülerinin Sosyo-Demografik Özellikleri.....	58

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler 26

Grafik 2: Geçici Barınma Merkezleri İçinde ve Dışında Kalan Suriyeliler 27

Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Özeti

Yüksek Lisans	☒	Doktora	☐
Tezin Başlığı: Suriyelilere Yönelik Sivil Yardım Faaliyetleri ve Toplumsal Uyum			
Tezin Yazarı: Esmâ ALTINDİŞ		Danışman: Prof. Dr. M. Tayfun AMMAN	
Kabul Tarihi: 21.05.2015		Sayfa Sayısı: vii (ön kısım) +101 (tez)+9 (ek)	
Anabilim Dalı: Sosyoloji			
2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaş sonrası Suriye’den Türkiye sınırına göç akımı başlamıştır. Yaklaşık sekiz yıllık süreçte ülkeye gelen Suriyeli sayısı giderek artmıştır. Türkiye’de bugün 3,5 milyonu aşkın Suriyeli yaşamaktadır. Bu bağlamda Suriyelilerin toplumsal uyum süreci ele alınması gereken bir konu olarak görülmektedir. Gelen birçok Suriyelinin, savaştan kaçma ve farklı bir toplumda yeni bir düzen kurma durumları, başta ekonomik olmak üzere hukuki ve sosyokültürel anlamda birçok problemle karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır. Ülkemizde, uyum sürecindeki Suriyelilere resmi ve sivil olarak maddi ve manevi destekler sağlanmaktadır. Çalışmada bu destekler “sivil faaliyetler” olarak sınırlandırılmış ve ele alınmıştır. Saha araştırması iki kısımdan oluşmuştur. Birinci kısımda “Suriyelilere yönelik sivil yardım faaliyeti aktörleri”, ikinci kısmında ise “yardım alan Suriyeliler” bulunmaktadır. Belirlenen ölçütler neticesinde görüşülen kişilere yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanarak derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Suriyelilere yönelik yardım faaliyetlerini ele almak amacıyla 3 farklı yardım aktörü belirlenmiştir. Bu aktörler; yerli ve Suriye menşeli sivil toplum kuruluşları, Kardeşlik Seferberliği gönüllüleri ve Suriyeli komşusuna tek taraflı olarak yardımda bulunan veya karşılıklı olarak yardımlaşan yerel halktır. Sivil olarak yardım faaliyetinde bulunan aktörlerin Suriyeli göçü ile ilgili görüşleri ve yaptıkları yardımların nitelikleri analiz edilmiştir. Araştırmanın “yardım alan Suriyeliler” kısmında ise Suriyelilerin aldıkları yardımların nitelikleri analiz edilmiş, toplumsal uyumlarına dair bulgular elde edilmiştir. Çalışma sonucunda sivil yardım aktörlerinin, Suriyelilere ekonomik, hukuki ve sosyokültürel alanda verdikleri destekler ortaya konulmuştur.			
Anahtar Kelimeler: Göç, Suriyeliler, Toplumsal Uyum, Sivil Yardım Faaliyetleri			

Sakarya University
Institute of Social Sciences Abstract of Thesis

Master Degree	☒	Ph.D.	☐
Title of Thesis: Civil Aid Activities and Social Cohesion for Syrians			
Author of Thesis: Esma ALTINDİŞ		Supervisor: Professor M. Tayfun AMMAN	
Accepted Date: 21.05.2019		Number of Pages: vii(pre text)+101(main body)+9(app.)	
Department: Sociology			
In 2011, after the civil war began in Syria migration flows has begun from Syria to Turkish border. The number of Syrians, arriving in the country in the last eight years has increased. More than 3.5 million Syrians are living in Turkey today. In this respect, the social cohesion process of Syrians is considered as an issue that needs to be addressed. The situation of many Syrians escaping from the war and establishing a new order in a different society causes many legal and socio-cultural problems, especially economical. In our country, financial and moral support is provided officially and civilly to the Syrians who are in the process of adaptation. In the study, these supports are limited and discussed as civil activities. The field research consists of two parts. In the first part, there are actors of civil aid for the Syrians and in the second part there are Syrians receiving assistance. Interviews were conducted by applying the semi-structured interview form to the interviewees. In order to deal with the aid activities for Syrians, 3 different actors were identified. These actors are: native and Syrian non-governmental organizations, Brotherhood Mobilization volunteers and local people who have unitealy or mutually assisted Syrian neighbors. The views of the actors engaged in civilian aid activities on Syrian migration and the qualifications of the aid provided were analyzed. In the part of the Syrians receiving assistance, the qualifications of the aid that Syrians received were analyzed and findings were obtained regarding their social cohesion. As a result of this study, the support provided by the civil aid actors to the Syrians in the economic, legal and sociocultural areas was revealed.			
Keywords: <i>Migration, Syrians, Social Cohesion, Civil Aid Activities</i>			

GİRİŞ

Günümüz dünyası, 2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaş ile son zamanların en büyük insani krizine şahit olmuştur. Ülkedeki iç karışıklık sadece Suriye halkını etkilememiş, dünyanın farklı ülkeleri de bu krizin sonuçlarından nasibini almıştır. Suriye’nin sınır komşusu olmasından dolayı bu insani krizden en çok etkilenen ülke Türkiye olmuştur. İç savaştan kaçan milyonlarca Suriyelinin diğer ülkelere kitlesel olarak göç etmeye başlaması “mülteci-sığınmacı” tartışmalarını da beraberinde getirmiştir. 2011 yılında ilk göç eden Suriye kafilesinin Türkiye’ye gelmesiyle birlikte Türkiye’nin “Suriyeli Göçü” mesaisi başlamıştır. Ülkedeki iç çatışmaların giderek artması aynı zamanda Türkiye’ye gelen Suriyeli sayısının da artmasına neden olmuştur. Bu insani kriz sonucunda Türkiye “açık kapı politikası” ilan ederek Suriye halkına ülke sınırlarını açmıştır. Resmi kaynaklardan alınan verilere göre 2019 yılı itibari ile Türkiye’de 3,5 milyonu aşın Suriyeli bulunmaktadır.

Gelen Suriyelilerin hukuki ve toplumsal anlamda hangi statüyle karşılanacağı ülke gündemini meşgul eden sorulardan biri olmuştur. Uluslararası alanda mültecilerle ilgili yasal zemin 1951 yılında pek çok devlet tarafından imzalanan “Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi” ve buna ek olarak “1967 Protokolü” ile düzenlenmiştir. Türkiye bu sözleşmelere imza atmasına rağmen “coğrafi sınırlama” şartı getirerek sınırlandırma yoluna gitmiştir. Buna göre her ne sebeple olursa olsun Avrupa dışından gelen kişiler Türkiye’de mülteci olarak kabul edilemezler. Bu sebeple Suriye vatandaşları hukuki anlamda mülteci olarak kabul edilmemektedirler. Zulümden ve iç savaştan kaçan sayıca fazla Suriyeli bulunduğu için Avrupa devletleri Türkiye ile anlaşma yoluna giderek Suriyelilerin Türkiye’ye kabul edilmesi halinde maddi destek sağlanacağı teminatı vermiştir. Bu nedenle üçüncü bir ülkeye gidebilme şansları da azalan Suriyelilerin “sığınmacı” olarak da kabul edilmemesi ancak geçici koruma kapsamına alınması kararı verilmiştir.

Resmi Gazete’ de 22 Ekim 2014 tarihinde yayınlanan “Geçici Koruma Yönetmeliği” ile ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkesine dönemeyen, kitlesel sınırlarımıza gelen kişilerin “Geçici Koruma Kapsamı”na alınacağı belirtilmiştir. Böylelikle devlet, mülteci-sığınmacı-misafir tartışmalarına Suriyeliler için “Geçici Koruma Statüsü” belirleyerek son vermiştir. Fakat bazı akademik çalışmalarda bu durumun ilerde sorun teşkil edeceği, geçici olarak verilmiş bu statünün Suriyelilerin Türkiye’ye yerleşmesiyle

birlikte bir karmaşaya yol açabileceği endişesi ortaya koyulmuştur. Toplumsal zeminde ise Suriyeliler, mülteci ve sığınmacı tanımlarının yanı sıra misafir ve zulümden kaçan kişiler olarak tanımlanmıştır. Bu çalışmada hukuki zemine uygun olması bakımından geçici koruma kapsamında Türkiye’de yaşayan “Suriyeliler” tanımlaması kullanılmıştır.

Toplumsal açıdan bakıldığında Suriyeliler ve Türk halkı “bir arada yaşama” noktasında önemli bir süreçten geçmektedir. Bu süreçte toplumsal uyum ve toplumsal kabul olguları öne çıkmaktadır. Tarihsel ve coğrafi yakınlık doğrultusunda tanıdığımız bu milletin, Türk toplumu tarafından nasıl tanımlandığı ve karşılandığı toplumdaki kabul durumunu ortaya koymaktadır. Suriyelilerin ise dil farklılığını aşarak, ekonomik, hukuki ve sosyokültürel alanda yerel halkın düzenine ayak uydurabilmesi, onlarla iletişim kurabilmesi ve sosyal ilişki düzeyinin karşılıklı olarak geliştirilmesi toplumsal uyum olarak kabul edilmektedir.

Zulümden kaçan, insani yardıma ihtiyacı olan, eğitim, sağlık, barınma ve istihdam sorunlarıyla başa çıkmaya çalışan Suriyelilerin sorunlarının çözülmesi hem toplumsal düzeninin devamı hem de insan hakları çerçevesinde büyük bir yükümlülüktür. Aynı zamanda temel haklara erişememenin doğurduğu sorunlar Suriyelilerin toplumsal uyum sürecinde yavaşlatıcı ve engelleyici bir faktör olarak görülmektedir. Bu nedenle hükümet geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler için çeşitli kamu politikaları geliştirmiş ve farklı bakanlıklar aracılığıyla yardım ve destek projeleri gerçekleştirmiştir. Bu faaliyetler için Avrupa Birliği belirli bir bütçe ayırmış ve gelen Suriyelilere belirli şartları taşıma halinde Kızılay Kart hizmeti verilmiştir. Fakat bu süreçte çok sayıdaki Suriyeli nüfusa devlet desteği de yeterli gelmemektedir.

Ülkemizde başta sivil toplum kuruluşları olmak üzere sivil olarak Suriyelilere yönelik yardım faaliyetlerinde bulunan bireyler ve gruplar bulunmaktadır. Özellikle toplumun içinden gelen bağımsız ve sivil olarak yapılan bu faaliyetlerin göç sürecinde özel bir yere sahip olduğu düşünülmektedir. Başta Sığınmacılar ve Göçmenler Dayanışma Derneği, Uluslararası Mülteci Hakları Derneği (UMHD) ve İHH İnsani Yardım Vakfı olmak üzere birçok STK devlet desteğine ek olarak Türkiye’nin farklı şehirlerindeki temsilcilikleriyle pek çok Suriyeliye yardım faaliyetinde bulunmaktadır. Üstelik bu STK’lar yalnızca maddi destek sağlamamakta aynı zamanda Suriyelilerin hukuki anlamda hak temelli bir yaşama sürmeleri için çalışmakta, eğitim ve bilinçlendirme faaliyetleri ile toplumdaki olumsuz algıları yıkmak için çalışmalar yapmaktadırlar.

Çalışmanın saha araştırması kısmında sivil faaliyetlerin birinci aktörü olarak yerli ve Suriye menşeli sivil toplum kuruluşları ele alınmıştır.

Sivil yardım faaliyetlerinin ikinci aktörü olarak “Kardeşlik Seferberliği” adı altında herhangi bir resmi organizasyon olmadan Suriyelilere yardım faaliyetinde bulunan gönüllüler belirlenmiştir. Bu gönüllüler herhangi bir kurumun ya da sivil toplum kuruluşunun vasıtası olmadan tamamen yerine göre bireysel ve gruplar halinde gönüllü olarak yardım faaliyetinde bulunan ve sayıca fazla kişilere ulaşabilme potansiyeline sahip kişilerdir.

Özellikle komşuluk gibi birincil ilişki içerisinde yer alan etkileşim faktörleriyle farklı grupların birbirini tanıması, iletişim kurması ve sosyal ilişki içerisinde olması kaçınılmazdır. Bu nedenle uyum sürecinde, toplumsal kabul ve uyum çalışmalarında “komşuluk” faktörünün özel bir yeri vardır. Ayrıca yardımlaşmanın en çok hissedildiği bir ilişki türü olan komşuluk bu anlamda sivil ve gönüllü bir yardım alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmada sivil yardım faaliyetlerinin üçüncü aktörü olarak Suriyeli komşusu olan yerel halk ele alınmıştır. Belirlenen örneklem grubunda Suriyeli komşusuna tek taraflı olarak yardımda bulunan bireyler olduğu gibi karşılıklı olarak yardımlaşan bireyler de bulunmaktadır. Gerçekleştirilen faaliyetlerin, yerel halkın içinden gelen kişilerle “doğrudan, gönüllü ve aracısız” yapılmasından dolayı toplumsal uyum sürecine katkısı önemli görülmüştür.

Araştırmanın giriş bölümünde Suriyelilerin Türkiye’ye kitlesel göçü ve sonrasında gelişen süreç hakkında bilgiler verilmiştir. Akabinde araştırmanın konusu, amacı, önemi ve yönteminden bahsedilmiştir. Bu çalışma giriş ve sonuç dışında “kavramsal ve kuramsal çerçeve”, “araştırmanın metodolojisi” ve “araştırmanın bulguları” olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın birinci bölümünde göç literatürüyle ilgili kavram ve kuramların anlatıldığı kavramsal ve kuramsal çerçeve yer almaktadır. Bu bölümde göç ile ilgili kavramlar ve uluslararası koruma kavramları yer almıştır. Bununla birlikte toplumsal uyum süreci hakkında kavram ve kuramlara yer verilmiştir. Ayrıca tarihsel süreçte Osmanlı’dan günümüze idari ve toplumsal anlamda Türkiye-Suriye ilişkisi ele alınmıştır. Daha sonra Suriyelilerin Türkiye’ye kitlesel göçü ve gelen Suriyelilerin hukuki statüsüne ilişkin yasal zeminle bilgiler sunulmuştur. Ardından Türkiye’deki Suriyelilere yönelik uyum çalışmaları ve toplumsal kabul olgusu ele alınmıştır. Son olarak Türkiye’de Suriyelilere destek veren sivil toplum kuruluşları

anlatılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise araştırmanın yöntem ve tekniklerinin anlatıldığı metodoloji kısmı bulunmaktadır. Üçüncü bölümde saha araştırmasının bulgularına yer verilmiştir. Çalışmanın sonunda, yapılan araştırma ile ilgili sonuç ve öneriler kısmı yer almaktadır.

Araştırmanın Konusu

2011 yılından bugüne dek 3,5 milyondan fazla Suriyeli Türkiye'ye giriş yapmıştır. 2014 yılında geçici koruma yönetmeliğinin yürürlüğe konulması ile birlikte Türkiye'de yaşayan Suriyeliler geçici koruma kapsamına alınmıştır. Zulümden kaçan bu insanlar hukuki, eğitim, sağlık, istihdam, barınma ve gıda gibi önemli ihtiyaçlarının yanında topluma uyma, iletişim kurma ve düzene ayak uydurma problemleri ile de baş etmektedirler. Sivil yardım faaliyetlerinin bu noktadaki etkinliği üzerinde durulması gereken bir konu olarak görülmüştür. Ayrıca yerel halkın Suriyelileri topluma kabul etmesi ve Suriyelilere verdiği destek bu süreçteki diğer önemli konulardan biri olmuştur. Sivil toplum kuruluşlarının ve bireylerin yardım faaliyetleri sivil olarak gerçekleştirildiğinden toplumun kendi içinden gelen bir davranış olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırmanın konusu "Suriyelilere yönelik sivil yardım faaliyetleri" olarak belirlenmiş ve bu faaliyetler toplumsal uyum olgusu açısından değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda sivil yardım faaliyetlerinin üç farklı aktörü olarak; sivil toplum kuruluşları, Kardeşlik Seferberliği gönüllüleri ve komşuluk ilişkisi bağlamında Suriyeli komşusuna yardımda bulunan ve karşılıklı olarak yardımlaşan yerel halk ele alınmıştır. Bu yardım aktörlerinin hukuki, ekonomik ve sosyokültürel alandaki desteklerine yer verilmiştir. Ayrıca yardım alan Suriyelilerin topluma uyum sağlama davranışları ile ilgili veriler elde edilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Çalışmanın temel amacı sivil yardım aktörlerinin toplumsal uyum sürecinde Suriyelilere verdikleri destekleri ortaya koymaktır. Bu desteklerin hukuki, ekonomik ve sosyokültürel anlamda neler olduğunu tespit etmek araştırmanın amaçları arasındadır. Yapılan saha araştırması ile üç farklı sivil yardım aktörü (sivil toplum kuruluşları, Kardeşlik Seferberliği gönüllüleri ve komşuluk ilişkisi bağlamında Suriyeli komşusuna yardımda bulunan ve karşılıklı olarak yardımlaşan yerel halk) faaliyetlerinin toplumsal uyum açısından bütüncül bir şekilde değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Uyum süreci irdelenirken yerel halkın toplumsal kabulüne dair verilere ulaşma ve Suriyelilerin topluma uyum sağlama noktasında gösterdikleri tutum ve davranışlara yönelik veri toplama amacı güdülmüştür. Ayrıca sivil yardım faaliyetlerinin yardım yapan kişilerle yardım alan kişiler arasında iletişim ve diyalog sağlayabilmedeki etkisinin varlığını ortaya koyabilmek araştırmanın hedefleri arasındadır.

Araştırmanın Önemi

Yapılan bu çalışma ile Suriyelilerin topluma uyum sürecinde sivil yardım aktörlerinin yardım faaliyetleri incelenmiştir. Bu yardım aktörlerinin toplumun kendi içinden olması verilen desteklerin çok özel ve önemli bir yeri olduğunu düşündürmüştür. Bu anlamda toplumsal düzenin devamı ve bir arada yaşamanın mümkün olabilmesi açısından yerel halkın destekleri önem verilmesi gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışma doğrudan, gönüllü ve aracısız gerçekleştirilen sivil yardım faaliyetlerini konu edinmiştir. Bu yardım faaliyetlerinin sivil toplum kuruluşları, Kardeşlik Seferberliği gönüllüleri ve Suriyeli komşusu olan yerel halk üzerinden geniş bir içerik etrafında sunulmuş olması daha önce çalışılmamış bir konuyu alana kazandırmıştır.

Araştırmanın Yöntem ve Teknikleri

Yapılan bu çalışma nitel bir araştırma modeli çerçevesinde hazırlanmıştır. Araştırmada bireylerin düşünce ve görüşlerini derinlemesine ortaya koyan görüşme tekniği kullanılmıştır. Çalışmanın saha araştırması iki kısımdan oluşmuştur. Birinci kısımda “yardım faaliyetinde bulunan sivil aktörler” ikinci kısımda ise “yardım alan ihtiyaç sahibi Suriyeliler” bulunmaktadır. Saha araştırmasının birinci kısmında Suriyelilere yardım faaliyetinde bulunan 3 farklı sivil yardım aktöründen 17 kişi ile görüşülmüştür. Saha araştırmasının ikinci kısmında ise yardım alan 24 Suriyeli birey ile görüşülmüştür. Her bir görüşme grubu için 5 farklı yarı-yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Yerli STK yetkilileri, Suriye Menşeli STK yetkilileri, Kardeşlik Seferberliği gönüllüleri, Suriyeli komşusu olan yerel halk ve yardım alan Suriyeliler için ayrı soru formları oluşturulmuştur. Araştırmada kullanılan 5 farklı soru formunun ayrı gruplardaki kişilere uygulanmasıyla birlikte elde edilen veriler betimsel analiz yaklaşımı ile birlikte yorumlama tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde yöntem hakkında detaylı bilgilere yer verilmiştir.

BÖLÜM 1: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Göç İle İlgili Kavramlar

Göç dinamikleri, nedenleri ve süreçleriyle karmaşık bir olgudur. Göç ile ilgili literatüre bakıldığında net ve genel geçer bir göç tanımı bulmanın mümkün olmadığı görülmektedir. Bunun en önemli nedeni göçün kendisinin durağan olmayan ve insani hareketlilik içeren dinamik bir yapıya sahip olmasıdır. Yalçın'ın tanımına göre göç; “ekonomik, siyasi, ekolojik veya bireysel nedenlerle, bir yerden başka bir yere yapılan ve kısa, orta veya uzun vadeli geriye dönüş veya sürekli yerleşim hedefi güden coğrafik, toplumsal ve kültürel bir yer değiştirme hareketidir” (Yalçın, 2004, s. 13).

Göç Terimleri Sözlüğünde ise göç; “uluslararası bir sınırı geçerek” veya “bir devlet içinde yer değiştirmek” olarak açıklanmıştır. Bununla birlikte göçün süresi, yapısı ya da nedeni fark etmeksizin insanların yer değiştirdiği nüfus hareketliliği olarak ifade edilmiştir. Ayrıca tanıma göre bu yer değiştirme hareketine mülteciler, sığınmacılar ve ekonomik göçmenlerde dâhil edilmiştir (Uluslararası Göç Örgütü, 2009, s. 22). Bu bilgilerin ışığında göç, farklı sebeplerden dolayı insanların toplu veya bireysel, ülke içi ya da uluslararası bir yer değiştirme hareketi olarak tanımlanabilir.

Daha iyi bir yaşam ya da yaşam kalitesini artırmak için gönüllü olarak göç eden kişiler olduğu gibi zulümden kaçan, iç savaş ve doğal afet gibi nedenlerden dolayı zorunlu olarak göç edenlerde bulunmaktadır. Özellikle son yıllarda teknolojinin gelişimi başta olmak üzere diğer pek çok faktörle birlikte göç hareketliliği hızlanmıştır. Bunun akabinde uluslararası göç yaygınlaşmıştır. Uluslararası göç süreci, göçmenlerin göçe karar vermelerinden, göç ettikleri ülkeye yerleşmeleri ile birlikte sonraki kuşakları da kapsayan uzun vadeye yayılan bir süreç olarak ifade edilmektedir (Şimşek, 2018, s. 372).

Castles ve Miller (2008), göçün demografik ve sosyal yapıyı değiştirdiğini, siyasi kurumları etkilediğini ve kültürlerin yeniden şekillendirilmesine katkıda bulunduğunu belirtmiştir (s. 127). Göçmen ve yerel halk arasındaki ilişki, göçmenlerin eş seçimi ve doğum oranı, geçim tarzı gibi pek çok olgu ve durum sosyo-kültürel ve ekonomik anlamda göç alan ülke için değişim ve yeniliklere kapı aralamaktadır. Bu nedenle göç daima dinamik niteliklere sahip sosyolojik bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Göç kavramının zamanla değişen modern insan hareketliliği ifade etmekte yetersiz kaldığı görülmektedir. Çoğunlukla istenmeyen, zorunlu ve savaş gibi nedenlerle yayılan göçleri ifade etmekte daha fazla tercih edilmektedir. Eğitimci, beyaz yakalı ve kalifiye kişilerin yer değiştirmeleri göç yerine, hareketlilik (mobility) kavramı kullanılması telkin edilmektedir. Çünkü hareketlilik açık ve gelişmiş toplum, yaşam tarzı hareketliliği gibi olumlu çağrışımlarda bulunurken göç ise sorun, ilkelik, eşitsizlik gibi istenmeyen kötü ve olumsuz durumları çağrıştırmaktadır (Castles, 2008; akt. Adıgüzel, 2018, s. 12).

Sirkeci ve Erdoğan (2012), yapılan göç çalışmalarının genellikle sorun odaklı olduğu ve göçün olumsuz çağrışım yapan bir olgu olarak gösterildiği üzerine bir eleştiri yapmıştır. Gerek siyasi konuşmalarda gerekse de görsel ve yazılı medyada göçün sosyal bir sorun olarak dile getirilmesi sürecin yönetimini zorlaştırmaktadır (s. 300). Göç hareketleri, iyi yönetilebildiği sürece olumlu sonuçlar doğurmakta kültürel, ekonomik, sosyal anlamda katkılar sunabilmektedir. Aksi durumda ise başta toplum düzeni ve güvenliğine bir tehdit unsuru olmakla birlikte insan hakları ihlalleri gibi birçok olumsuz duruma yol açabilmektedir (Göç ve Uyum Raporu, 2018, s. 240).

Göç türlerine bakıldığında ise “gönüllü göç” ve “zorunlu göç” olmak üzere iki farklı göç kavramı ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda göç türleri; otoriter bir zorlama veya doğal bir zorlanmadan kaynaklanan “zorunlu göç” ile bireylerin kendi iradesiyle serbest olarak gerçekleştirdikleri “gönüllü göç” olarak ifade edilebilir (Erol & Ersever, 2014, s. 49). Göç, insanların veya toplulukların bireysel olarak gerçekleştirdiği özgür bir seçim olabileceği gibi kişinin iradesi dışında yaşanan gelişmelerin bir sonucu olarak gerçekleşen zorlama bir süreç şeklinde de ortaya çıkabilmektedir. Bu ifadeden hareketle denilebilir ki göç, bireysel bir süreç olarak gerçekleşebilirken, kitlesel bir dalga şeklinde de meydana gelebilir (Ekici & Tuncel, 2015, s. 14).

İç savaştan kaçmak için Türkiye’ye zorunlu ve kitlesel olarak göç yapmak durumunda kalan Suriyeliler Türkiye’deki göç çalışmalarını dinamik ve çok boyutlu bir şekle bürümüştür. Kitlesel/toplu göç; “yüksek sayılarda ani insan hareketi” olarak tanımlanmıştır (Uluslararası Göç Örgütü, 2009, s. 37). Zorunlu olarak yapılan göç ise “doğal ya da insan yapımı nedenlerden dolayı içerisinde yaşama ve refaha yönelik tehditleri de içeren bir zorlama unsuru bulunan göç hareketi” olarak tanımlanmıştır. Zorla göç, çoğunlukla mültecilerin veya yerinden edilmiş kişilerin ortaya çıkardığı göç

hareketliliğini ifade etmektedir (Uluslararası Göç Örgütü, 2009, s. 69). Bu anlamda yerinden edilmiş kişiler için kendi ülkesinde alamadığı hukuki desteği alabilmeleri adına “uluslararası koruma” çerçevesinde destek sunulmaktadır.

1.2. Uluslararası Koruma Kavramları

Uluslararası koruma; “Kişinin kendi ülkesinde sağlanamayan ulusal koruma yoksunluğundan dolayı, menşe ülkesi dışında temel haklarının korunmasını amaçlayan, temeli uluslararası hukuka dayanan, uluslararası toplum tarafından sağlanan korumadır.” Uluslararası koruma kişinin bağlı olduğu devletten beklediği korumaya erişemediği zaman devreye girmektedir (Aygün & Kaya, 2016, s. 91). Böylece ülkesinde kendi devleti tarafından korunamayan bireyler başka devletlerin koruması altına girebilir. Yerinden edilmiş/olmuş kişilere mülteci, sığınmacı ve geçici koruma statüsü şeklinde uluslararası koruma hakkı sağlanmaktadır. Uluslararası koruma için birtakım yasal düzenlemeler mevcuttur. Bunlardan bir tanesi uluslararası mülteci hukukudur.

İnsanların temel hak ve özgürlükleri ile güvenliklerini kendi devleti korumakla mükelleftir. Mülteciler açısından bakıldığında ise bu durum farklılık göstermektedir. Çünkü mülteci grupları vatandaşı olduğu ülkedeki iç savaş, dış saldırı, işgal ya da kamu düzenine zarar veren olaylar sebebiyle ülkesinin korumasından faydalanamamaktadır ve güvenlikleri için sığınma talep etme hakkına sahip olmaktadır. Bu noktada uluslararası korumanın görev alanı, yerinden olmuş kişilerin sadece fiziksel güvenliğini sağlamak değil kişinin insani değerlerine uygun bir yaşam sürdürebilmesi için bir ortam oluşturmaktır (Akıncı vd. 2016, s. 78).

1.2.1. Mülteci

Göç Terimleri Sözlüğü’nde mülteci terimi; “İrkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi görüşleri yüzünden haklı bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve söz konusu korku yüzünden, ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişi” olarak tanımlanmıştır (Uluslararası Göç Örgütü, 2009, s. 43).

Uluslararası hukuk bakımından mülteciler konusundaki yasal zemin 1951 tarihli “Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi” ve bunu takiben 1967

Protokolü ile düzenlenmiştir (Erdoğan, 2018a, s. 43-44). Söz konusu 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesinde mülteci tanımı şu şekilde yapılmıştır:

“1 Ocak 1951’den önce meydana gelen olaylar sonucunda ırkı, dini, tabiiyeti, muayyen bir içtimai gruba mensubiyeti veya siyasi kanaatleri yüzünden takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan veya mevcut korku yüzünden yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve söz konusu hadiseler neticesinde daha önce mutadan ikamet ettiği memleket dışında bulunuyorsa oraya dönemeyen veya mevcut korkuya binaen dönmek istemeyen her şahsa mülteci denilmiştir” (Ekşi, 2010, s. 4-5; akt. Şaşkın, 2017, s. 7).

“1 Ocak 1951’den önce” ibaresinin şart koşulma nedeni doğrudan ikinci dünya savaşından sonra meydana gelen insani krizlerle ilgilidir. Fakat bu tarihsel sınırlama sonradan meydana gelen mülteci sorunlarına cevap verme noktasında sıkıntılar yaşatmıştır. Bu nedenle 1967 Protokolü ile yeniden bir düzenlemeye gidilmiştir. Bu protokol ile tarihsel ve mekânsal sınırlamalar kaldırılmış ve 1951 sözleşmesine ek olarak pek çok ülke tarafından imzalanmıştır.

Ülkemizde ise İçişleri Bakanlığı’nın 1961’de Resmi Gazetede yayınladığı Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme ’ye göre bir kişiye mülteci denilebilmesi için;

“İrki, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korunmasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen” durumuna uygun olması gerekmektedir (Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme, 2015, s. 2). Bu tanımlamaya yasal zeminde imzalanan sözleşme doğrultusunda Türkiye coğrafi çekince sınırı koymuş ve sadece Avrupa’dan gelen kişiler için mülteci tanımının geçerli olduğu şartı getirilmiştir (Erdoğan, 2018a, s. 45).

1.2.2. Sığınmacı

Çoğu zaman mülteci ve sığınmacı kavramları birbirini yerine kullanılmaktadır. Fakat bu kavramlar farklı anlamları içermektedir. Sığınmacı kelimesi TDK’ da “başka bir ülkeye veya yere sığınmış olan kişi, sığınık, mülteci” ve “yabancı bir ülkede iltica etmeden önce belirli bir süre kalan kimse” olarak ifade edilmiştir (TDK, 2018). Göç Terimleri Sözlüğü’nde ise sığınmacılar için;

“İlgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne ilişkin yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişiler. Olumsuz bir karar çıkması sonucunda bu kişiler ülkeyi terk etmek zorundadırlar ve eğer kendilerine insani ya da diğer gerekçeler nedeniyle ülkede kalma izni verilmemişse bu kişiler ülkede düzensiz bir durumda bulunan herhangi bir yabancı gibi sınır dışı edilebilirler” ifadeleri kullanılmıştır (Uluslararası Göç Örgütü, 2009, s. 49).

Mülteci ve sığınmacı kavramları gerek medya da gerek ilgili akademik çalışmalarda sıklıkla birbirini yerine kullanıyor olsa da hukuki anlamda farklı tanımlamalara sahiptir. Mülteci olan kişi sığınmacıya göre göç ettiği ülkede hukuki haklara sahiptir. Fakat sığınmacı ise henüz hukuki haklara sahip olamamış ve bunun talebinde olan kişidir.

1.2.3. Geçici koruma

Uluslararası koruma kavramlarından biri de “geçici koruma” kavramıdır. Geçici koruma hakkı kitlesel sığınma sonucu sağlanmaktadır. 2004 tarihinde alınan Birleşmiş Milletler Yürütme Komitesi kararına göre kitlesel sığınmadan bahsedebilmek için uluslararası bir sınıra doğru çok sayıda insan hareketliliğinin başlaması, bu hareketliliğin hızlı bir şekilde devam etmesi, ev sahibi devletin kısa zamanda mevcut bireysel sığınma prosedürlerini uygulayamayacak duruma gelmesi gerekmektedir. Bu unsurları içeren kitlesel akının devam etmesi durumunda kişilere geçici koruma sağlanmaktadır. Geçici koruma, kitlesel akın olaylarında acil çözümler bulmak üzere geliştirilen bir uluslararası koruma biçimidir. Devletlerin geri göndermeme sorumlulukları çerçevesinde kitleler şeklinde ülke sınırlarına ulaşan kişilere, bireysel statü belirleme işlemleri yerine, daha pratik ve tamamlayıcı bir çözüm yolu olarak görülmüştür (<http://www.goc.gov.tr>, 2019).

Suriye’den Türkiye’ye başlayan kitlesel akın “geçici koruma” kavramını da beraberinde getirmiştir. İlk olarak kitlesel akın, “hatırı sayılır sayıda insanın uluslararası bir sınıra ulaşması, çok sayıda insanın sınırı geçmesi, varış devletinin, özellikle acil durumlarda sınırı geçen kitleyi karşılamadaki yetersizliği, bireysel sığınma prosedürlerinin geniş çaptaki sığınma karşısında işlevsiz kalması durumlarından birkaçını ya da hepsini içermektedir” (Ergüven & Özturanlı, 2013, s. 1037). Suriye’de yaşanan iç savaş nedeniyle 2011 yılından beri Türkiye’ye kitlesel göç akımı başlamıştır. Bu insani dram karşısında Türkiye açık kapı politikası uygulamış ve nihayetinde 3,5 milyonu aşkın Suriyeli Türkiye’ye sığınmıştır. Gelen sığınmacı sayısının tahmin edilen rakamların üzerinde olması hukuki anlamda Suriyelilerin durumuna dair tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Geçici koruma kavramı da bu tartışmaların bir sonucu olmuştur. Devlet tarafından Suriyelilere “Geçici Koruma” kapsamında olan kişiler olarak destek verilmektedir. Ekim 2014’te Resmi Gazete de yayınlanan Geçici Koruma Yönetmeliği’nde şu ifadeler kullanılmıştır:

“Geçici koruma; ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılardan haklarında bireysel olarak uluslararası koruma statüsü belirleme işlemi yapılamayan yabancılara uygulanır” (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2017).

Bu ifadede vurgulanan önemli noktalar acil bir durumun ve mevcut bir kitlesel akımın varlığı olmuştur. Bu yönetmelikle birlikte ülkemizde geçici koruma altında 3,5 milyonu aşkın Suriyeli bulunmaktadır.

1.3.Toplumsal Uyum

Son yıllarda göç ve uyum çalışmalarının hem Avrupa’da hem de ülkemizde yaygınlaştığı görülmektedir. Göçmenlerin, mültecilerin, yerinden edilmiş kişilerin başka bir toplumda yeni bir hayata başlaması uyum sürecini de beraberinde getirmektedir. Özellikle zorunlu göç halinde, hiçbir uyum süreci yaşanmadan, mülteciler direkt olarak toplumsal yapıya dâhil olmaya çalışırlar (Yılmaz S. A., 2016, s. 195). Bu anlamda uyum süreci sancılı bir süreç olarak görülmektedir.

Kavramsal çerçevede değerlendirilecek olursa uyum kelimesi Türk Dil Kurumu’nda “toplumsal çevreye veya bir duruma uyma, uyum sağlama, intibak, entegrasyon”

şeklinde tanımlanmıştır (TDK, 2019). Göç sosyolojisine ait bazı çalışmalarda uyum ve entegrasyon kavramı birbiri yerine kullanılmaktadır (Çağlar & Onay, 2017; Göksel, 2017; Adıgüzel, 2018).

Toplumsal uyum kavramı çoğunlukla “ortak değerler ve yurttaşlık kültürü, sosyal düzen ve sosyal kontrol, sosyal dayanışma ve refah düzeyi farklılıkları, sosyal ağlar ve sosyal sermaye, bölgesel aidiyetlik ve kimlik unsurları” üzerinden açıklanmaktadır. Fakat işlevi ve içeriği bakımından mevcut olan esnekliğin net bir tanımlama yapmayı güçleştirdiği de belirtilmektedir. Uyum süreci, birçok ölçütün gözetildiği ve farklı kurum, kuruluşların işbirliği ile aktif bir şekilde yürütülmesi gereken bütüncül bir anlayış ile ele alınabilir. Başarılı bir uyum sürecinin yaşanmasında sosyoekonomik düzenlemeler, sağlık ve eğitim hizmetleri, istihdam imkânı sağlanması ve sağlıklı konut alanları oluşturulması gerekmektedir (Yıldırım vd. 2017, s. 112).

Toplumsal uyum, göçmenlerin yeni bir düzen kurmadaki başa çıkması gereken sorunların başında gelmektedir. Adıgüzel (2018) uyum hakkında, “göçmenlerin yabancısı oldukları toplum ile bütünleşerek, o toplumun bir parçası olma süreçleridir. Yani bir nevi yeniden toplumsallaşma sürecidir. Bu yeniden toplumsallaşma sürecinin, hem göçmen hem de göçü kabul eden toplum için, bütün toplumsallaşma araçlarının geçiş sürecine katkı sağlaması ve birbiri ile uyum içinde olması önemlidir” ifadelerini kullanmıştır (s. 157).

Uyum tek yönlü olarak değil, çift yönlü dinamik bir süreç olarak ifade edilmektedir. Birleşmiş Milletler uyum sürecinde her iki taraf içinde birtakım sorumlulukların olduğunu ve uyum konusunda karşılıklı isteğin olması gerektiğini telkin etmiştir. BM’ye göre göçmen, kendi kültürel kimliğinden olmadan ev sahibi toplumun yaşam biçimine uyum sağlama konusunda istekli olmalı ve ev sahibi toplumda gelen göçmen nüfusun sosyal gereksinimlerini karşılama noktasında duyarlı davranarak destek sağlamalıdır (Adıgüzel, 2018, s. 172).

Avrupa Birliği’nin göçmen uyum politikaları için hazırladığı belgede uyum süreci için; “Uyum süreci dinamik, uzun süreli, her iki tarafın da (göçmen ve geldiği ülke yurttaşları) işbirliğini gerektiren bir süreçtir. Uyum süreci hiçbir zaman durağan bir yapıda değildir. Göçmenlerin uyumu için sosyal, kültürel, ekonomik, siyasal fırsatlar yaratılmalıdır” ifadeleri yer almaktadır (Karasu, 2016, s. 999). Göç süreci tek taraflı

olarak göç eden kişilerin üzerine bırakılamayacak kadar dinamik ve karışık ilişkiler içeren bir süreç olarak ifade edilmektedir. Bu nedenle uyumun sağlanması için göç edilen toplum, göçmenler ve göç edilen ülkenin üzerine düşen sorumluluklar yerine getirilmelidir. Hem göçmenlerin kendi kültürünü muhafaza etmesi hem de ev sahibi toplumun sosyal yaşamına etkili bir biçimde dâhil olmaları gerekmektedir (Erçin & Adıgüzel, 2017, s. 186).

Uyum süreci ile hem farklı kültürlerden olan toplumlar arasında kültürel etkileşimin sürdürüldüğü, hem de ev sahibi olmayan toplumun kendi kimliklerini kullandığı ortak bir yaşam alanı ifade edilmektedir. Farklı kültürden olan insanların birlikte yaşama hedefinin gerçekleşebilmesi için; kültürel çeşitliliğin bir değer olarak görülmesi, toplumlardaki önyargının olabildiğince törpülenmesi, bu farklı gruplar arasında karşılıklı olarak iyi niyet ve olumlu tutumların gösterilmesi bununla birlikte her toplum üyesinin de kendi toplumuna olan aidiyetini kaybetmemesi gerekmektedir (Türker, 2013, s. 3). Diğer bir taraftan göçmenlerin toplumsal kabulünde bu grupların toplumsal ve ekonomik uyumlarının başarılı bir şekilde yürütülmesinin önemi büyüktür (Baştürk, 2009, s 537).

Herkese açık bir istihdam alanı, hakkaniyeti gözeten bir ücretlendirme, barınma ihtiyacının uygun fiyatlarla giderilmesi, eğitim, sağlık gibi önemli kamu hizmetlerinin yeterli olarak karşılanması, göçmenlerin haklarının yasal zeminde garanti altına alınması, yerel halk ile karşılıklı iletişim ve diyalog sağlanması, sosyokültürel sorunları aşabilmek amacıyla dil sorununa yönelik çözümler üretilmesi uyum sürecinin ayrılmaz parçalarını oluşturmaktadır (Karasu, 2016, s. 999-1000).

Uyum sürecinin sağlık, eğitim, iş piyasasına dâhil olma gibi farklı boyutları mevcuttur (Özgüler, 2018, s. 1). Günümüzün çok kültürlü toplumlarında kişiler “göçmen, mülteci, geçici sığınmacı, konuk, etnik azınlık olarak geçici veya kalıcı sürelerde” yaşamaktadır. Bahsedilen gruplarla yerel toplum arasında karşılıklı olarak bir değişim yaşanmaktadır. Bu doğrultuda kişiler geldikleri yere biyolojik, psikolojik, sosyokültürel ve ekonomik anlamda uyum sağlamaya çalışırlar. Bir başka şekilde ifade edilecek olursa uyum süreci “sağlık durumu, iletişim yeterlilikleri, farkındalık, kabul duygusu, kültürel davranış becerileri, ekonomik yeterlilikleri” içeren çok boyutlu bir yapıya sahiptir (Şeker B. D., 2015, s. 18).

Gordon’a göre (1964), toplumsal uyum süreci yedi farklı alan üzerinden gelişmektedir. Bu alanlar; kültürel-davranışsal, yapısal, evliliklerle, toplumun bir üyesi olma, önyargılardan kurtulma, ikna olma, uyum ve vatandaşlık edinme şeklinde ifade edilmiştir (Gordon, 1964, s. 71; akt. Kabakuşak, 2018, s. 112).

Jenson (1998) toplumsal uyumun yapısal boyutunu beş unsur üzerinden açıklamaktadır. Bunlar; “aidiyet/izolasyon, içerme/dışlanma, katılım/pasiflik, kabul görme/reddedilme ve meşruiyet/gayri yasallık” şeklinde sıralanmıştır. Aidiyet kavramı; ortak değerleri, içerme kavramı; paylaşılan piyasa kapasitesini, katılım kavramı; karar alma mekanizmaları içine dâhil olmayı, kabul görme kavramı; çoğulculuğu ve farklılıklara karşı toleransı, meşruiyet kavramı ise çatışma durumlarında kurumların temsil gücünü ve etkinliğini ifade etmektedir. Toplumsal uyum konusunda geliştirilen yaklaşımlar çoğunlukla ekonomik alan, politik alan ve sosyokültürel alan olarak ayrılan üç temel grup içindeki sınıflandırma üzerinden açıklanmıştır (Ongan, 2013, s. 213).

Tablo 1:

Toplumsal Uyumu Belirleyen Unsurlar

	Formel Bağlar	Güçlendirici Bağlar
Ekonomik Alan	İçerme / Dışlanma	Eşitlik / Eşitsizlik
Politik Alan	Meşruiyet / Gayri Yasallık	Katılım / Pasiflik
Sosyokültürel Alan	Kabul Görme /Reddedilme	Aidiyet / İzolasyon

Kaynak: (Bernard, 1999; akt. Ongan, 2013, s. 213)

Aynı şekilde Yıldırım alp vd. toplumsal uyumu üç farklı ölçüt üzerinden değerlendirmişlerdir; “Bireylerin birbiriyle ve çevreleriyle ilişkilerini dengeleyen dinamik bir süreci ifade eden toplumsal uyum süreci hukuki, ekonomik ve sosyokültürel olmak üzere üç temel ölçüt içermektedir.” Hukuki ölçüt ile göç edilen ülkede, göçmenlerin ev sahibi ülkede yerleşik vatandaşların sahip olduğu hukuki haklara sahip olması, ekonomik ölçüt ile göçmen bireylerin kendisi ve ailesinin gereksinimlerini karşılayabilmesi için bir iş sahibi olması ve sosyokültürel ölçüt ile göçmenlerin dışlanma yaşamadan, ayrımcılığa maruz kalmadan, sosyal ve kültürel yapı ile bağ kurması ve sosyal ilişkiler geliştirmesi ifade edilmektedir (Yıldırım alp vd., 2017, s. 112).

Toplumsal uyum sürecine bütüncül bir açıdan bakıldığında ekonomik, politik ve sosyokültürel olmak üzere üç temel alan üzerinden değerlendirmek mümkündür. Bakıldığında başta sosyokültürel uyum olmak üzere tüm bu boyutların hepsi hukuki, ekonomik, kültürel ve psikolojik açıdan birbirine fazlasıyla bağlıdır. Göç literatüründe genellikle toplumsal uyum ve entegrasyon denildiğinde bu ayrımların kültürel, hukuki ve ekonomik olmak üzere üç ayrı ana başlık olarak incelendiği görülmektedir. Kısaca ifade edilecek olursa göçmenler için; sosyokültürel uyum yerel toplumun sosyal yaşamına uyum sağlama ve karşılıklı ilişkiler geliştirme, hukuki uyum çalışma ve vatandaşlık hakkı elde etme, ekonomik uyum ise iş piyasasına dâhil olma şeklinde gerçekleşmektedir.

1.3.1. Ekonomik Alan

Başarılı bir uyum sürecinden bahsedebilmek için gelen göçmenlerin ekonomik anlamda çeşitli fırsatlardan yararlanması gerekmektedir. Özellikle mültecilerin ekonomik zorlukları aşması uyum süreci için hayati bir önem taşımaktadır. Çünkü ekonomik fırsatlar, göçmen gruplar ve ev sahibi toplumun uyum sürecinde önemli rol oynamaktadır. Kısıtlı ekonomik fırsatlar göçmen toplulukların ev sahibi toplumdan uzaklaşmasına neden olurken ekonomik başarı uyum süreci için olumlu katkılar sağlamaktadır (Tol, 2012, s. 308). Uyum sürecinin gerçekleşebilmesi için ekonomik alandaki en büyük şartı gelen göçmenlerin çalışma izni alması ve iş piyasasına dâhil olması şeklinde ifade edilebilir. Ekonomik uyum, sonradan dâhil olunan kültürel ortamda kişilerin işinin etkili ve tatmin edici şekilde yaşaması olarak açıklanmaktadır (Şeker B. D. , 2015, s. 16).

Zira toplumsal uyum sürecinde ekonomik zorluklar süreci olumsuz olarak etkilemektedir. Çoğunlukla kayıt dışı olarak istihdam edilen göçmenler, kötü koşullarda çalıştırılmakta ve bu anlamda temel insan haklarına erişememektedir. Zor şartlarda, fazla iş yükü, uzun süreli çalışma saatleri ve genellikle göç edilen ülkenin vatandaşlarından daha az ücret alma ve sosyal güvenceye sahip olamama gibi problemlerle karşılaşan göçmenler geldikleri yeni düzende içerisinde yoksul olarak kalmaktadırlar (Ulutaş, 2011; Dağdelen, 2011; akt. Karadağ, 2018, s. 491). Bu anlamda göçmenlerin ekonomik olarak bazı haklara sahip olmaları toplumsal uyum açısından büyük önem arz etmektedir.

Yerli bir topluluğun içine yeni bir grup dâhil olmak istediğinde sonradan gelen kesim beklenen düzeyde toplumun içine alınmama durumuyla karşılaşabilmekte ve dışlanma sorunları baş gösterebilmektedir. Göç olgusu ile birlikte göçmenler maddi yetersizliklerden ötürü dışlanma durumuyla karşı karşıya kalabilmektedir. Dolayısıyla göçmenler geldikleri yerde yeni ve yabancı olarak görüldükleri gibi aynı zamanda yoksuldurlar (Adaman & Keyder, 2006, s. 8). Suriyelilerin göç etme sebepleri dikkate alındığında normal bir göçmen olarak değil zulümden kaçan bir göçmen profili ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda sayıca fazla oldukları düşünüldüğünde yoksulluğun ve buna bağlı olarak sosyal dışlanmanın var olabilmesi bir gerçektir.

Kalıcılıklarına dair belirsizlik olan göçmenlere ilişkin uyum sürecinin iyi bir şekilde yönetilmesi göçmenlerin içine düşebilecekleri yoksulluk ve sosyal dışlanmanın önlenmesi açısından büyük bir öneme sahiptir (Karadağ, 2018, s. 495). Özellikle mültecilerin yerli toplumun üyeleri ile geliştirdikleri sosyal ilişkiler, dil ve eğitim, belirgin bir statü ve vatandaşlık alma hakkı toplumsal uyumları için önemli etkenlerden görülmektedir (Şimşek, 2018, s. 373). Bunun yanında çalışma izni verilmesi ve emeği karşılığında yeterli ücret alması da bu etkenlerden biridir. Tüm bu haklar sağlandığı zaman Suriyelilerin yoksulluğu aşması ve herhangi bir dışlanmaya maruz kalmaması mümkün olabileceği gibi uyum sürecine büyük bir hizmet vermesi beklenmektedir.

Uyum süreci çoğunlukla sosyal, ekonomik ve kültürel sahalarda başarılması hedeflenen bir süreci ifade etmektedir. Bu süreç bazı grupların dezavantajlı durumlarına ek olumsuzluklar yükleyen toplumsal eşitsizlikler ve sınıflar arası çelişkilerden bağımsız olarak düşünülememektedir. Bu nedenle, Suriyelilerin ekonomik faaliyetlere katılımının sağlanması uyum sürecinin başarılması açısından gereklidir. Bu durum aynı zamanda bu kişilerin toplumdan izole olmasının önüne geçmeye yarayacak ve marjinalleşmeyi önleyecek bir durum olarak değerlendirilmektedir (Çetin İ. , 2016b, s. 1004).

Suriyelilerin, dil ve kültür anlamında yerli toplumdan farklı olmaları, çoğunun kayıt dışı çalışması, yüksek kira verdiği halde kötü şartların olduğu yerlerde yaşaması gibi sosyoekonomik sıkıntılar Türk toplumuna uyum sağlamaları açısından zorluklar meydana getirmektedir (Türk, 2016, s. 152). Bu anlamda kültürel farklılıkların neden olduğu zorluklar bir yana yaşanan ekonomik sıkıntıların beraberinde getirdiği yoksulluk; topluma uyum sağlayamama, dışlanma ve gettolaşmaya neden olma açısından çok daha büyük bir problem oluşturmaktadır.

Evrensel mülteci profilinde, mültecilerin çoğunlukla farklı dil, kültür ve yaşam biçimine sahip oldukları, ekonomik düzeylerinin ve eğitim seviyelerinin düşük olduğu ve göç eden nüfus içerisinde kadınların ve çocukların sayısının yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu anlamda geçici koruma altındaki Suriyelilerin profili ile evrensel mülteci profili arasında benzer özellikler olduğu ifade edilmektedir (Tunç, 2015, s. 38).

Yapılan çalışmalarda ekonomik olarak iyi durumda olan Suriyelilerin ekonomik sıkıntı yaşayan Suriyelilere göre daha kolay topluma uyum sağladığı görülmektedir (Türk, 2016, s. 153). Maddi hiçbir birikimi ve kaynağı olmayan Suriyelilerin, Türkiye’de iş yeri açan ve ekonomik birikimi ile göç eden Suriyelilere göre özellikle barınma ve iş piyasasına girme gibi temel haklara erişiminin daha zor olduğu görülmektedir. Bu durumda ekonomik anlamda sıkıntı yaşayan Suriyelilerin uyum süreçlerinin yavaş ilerlemesine sebebiyet vermektedir (Çetin İ. , 2016a, s. 383). Barınma, eğitim, sağlık ve iş piyasasına dâhil olma gibi temel hak ve özgürlüklere yeterli düzeyde erişememesi Türkiye’de geçici koruma kapsamında yaşayan Suriyelilerin temel sorunlarını oluşturmaktadır. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nda Suriyelilere çalışma, eğitim ve sağlık hakkına erişim imkânı sağlansa da çalışma hakkını elde eden Suriyeli sayısı oldukça azdır. Bu haklara erişimin uygulamada sınırlı olması Suriyelilerin uyum sürecine olumsuz etki göstermektedir. Ayrıca Suriyelilerin yerel toplum ile ilişkilerini de sınırlandırmaktadır (Şimşek, 2018, s. 382).

1.3.2. Hukuki Alan

Tuomas Martikainen’e göre (2005), uyum sürecinin önemli parçalarından biri olan hukuki alan; devlet ve göçmenler arasındaki işbirliği tarzlarını ifade etmektedir. Yerel topluma katılımın son aşaması olan vatandaşlık hakkı elde etme ve diğer farklı yasal hakları içermektedir. Bu doğrultuda göçmenlerin kendilerinin siyasi anlamda karar verebilme durumuna gelmeleri de önemlidir. Toplumsal ya da idari olarak yapılabilecek olan ayrımcılıklara karşı yasa yapmak ve vatandaşlık elde edebilmek ile ilgili imkânlar da uyum sürecinin hukuki/politik alanı ile ilgili olarak görülmektedir (Özmen, 2010, s. 266).

Göçmen kişileri tanımlamada hukuki düzenlemeler ve politikalar göçmenin bireyselliği, toplumsal aidiyeti ve kimliğine şekil verirken, göçmen toplum ile ev sahibi toplum arasındaki ilişkileri düzenleyen politikaları da belirlemiş olur. Bu nedenle politik ve hukuki faktörler göçmen toplulukların uyum sürecindeki önemli değişkenlerden kabul

edilmektedir (Tol, 2012, s. 307). Hukuki uyuma yönelik çalışmalarda çoğunlukla vatandaşlık hakkı, yasal statü, oturma izni, çalışma izni ve temel kamu hizmetlerinden yararlanma gibi haklara ilişkin erişim sağlanması durumu dikkate alınmaktadır (Yıldırım alp vd. , 2017, s. 114).

Uyum sürecinde, göçmenlerin ve onların sonraki kuşakları için hukuki uyumun sağlanmasında; ev sahibi toplumun sosyal kurumlarına giriş hakkı elde etmesi ve temel haklara erişebilmesi gerekmektedir. Bu haklara erişim göçmenlerin; iş hayatına dâhil olma, ekonomi, eğitim, sosyal, sağlık ve siyaset alanlarına girebilmek şeklinde gerçekleşmektedir. Tüm bu kurumların içerisine dâhil olma ancak ülkelerin yasal düzenlemeleriyle sağlam bir temele oturmuş olur (Haksever, 2014, s. 23; akt. Dağdeviren, 2018, s. 34-35).

Türkiye’deki Suriyeli mülteciler açısından düşünüldüğünde uyum sürecinde en dezavantajlı durum, kendilerine devlet tarafından geçici bir statü verilmesi ve bu geçiciliğin ileriye dönük bir politika yapma noktasında problemlere yol açmasıdır. Geçici koruma statü ulusal mevzuatta bulunmasına rağmen mülteci olarak tanımlanan kişilere sunulan bazı kritik haklardan mahrum ve sınırlı bir içeriğe sahiptir. Bu haklar arasında en başta çalışma izni hakkı gelmektedir. Suriyeliler için çalışma izni noktasında adımlar atılsa da bu adımlar çalışma iznini tümüyle açan bir içerikte olmamıştır. Bu konuda yapılan hukuki düzenleme göre çalışma izinleri bireysel veya kurumsal düzeyde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’na yapılan başvurular ile alınmaktadır. Yönetmeliğe göre, bir işletmede yabancı işçi sayısı toplam işçilerin yüzde onunu geçmemektedir. Buna karşılık mevsimlik tarım veya hayvancılık gibi işler için çalışma izni şartının gerekmemektedir. Bu da Suriyeli işçiler açısından düşük ücret problemine neden olmaktadır. Yine yönetmelikte bu mağduriyeti giderebilmek adına “geçici koruma sağlanan yabancılara asgari ücretin altında ücret ödenemez” ilkesi yer almıştır (Çetin İ, 2016b, s. 1005).

1.3.3. Sosyokültürel Alan

Toplumsal uyum sürecinin en önemli alanlarından biri olan sosyokültürel uyum; günlük hayatta karşılaşılan zorluklarla ilişkilendirilerek ölçülmektedir. Sosyokültürel uyum;

- Yeni kültürde yaşama süresi,
- Dil yeterliliği,

- Kültürel uzaklık
- Baskın toplumla ilişki düzeyi gibi farklı değişkenler ile açıklanmaktadır (Şeker B. D. , 2015, s. 21-22).

Ayrıca sosyokültürel uyum, kültürel öğrenmeyi ve uyumun davranışsal yönünü kapsamaktadır (Şeker B. D. , 2015, s. 16). Göç sürecinde ülkeye gelen mülteci veya göçmen gruplar topluma uyum sağlayabilmek adına ikinci kez sosyalleşmeden geçmektedirler (Tekin, 2007, s.49; akt. Özgüler, 2018, s. 8). Bu anlamda göç sosyolojisi literatüründe önemli bir yeri olan uyum kavramı, bütün tanımlamaların ve sınıflandırmaların ışığında sosyolojik bir süreç olarak görülmektedir. Bu süreç sosyalleştirme, sosyal grup ve sosyal ilişki olgularını içeren geniş bir yapıya sahiptir. Bir toplumda yaşayan insanların kendi toplumuna uyum sağlaması ne kadar önemli ise farklı iki toplumun bir arada ortak bir yaşam sürmesi için uyum göstermesi de bir o kadar önem arz etmektedir. Mikro ölçekte ferdin grupla bütünleşmesini sağlayan bir süreç olan sosyalleştirme, makro ölçekte farklı sosyal grupların yaşadıkları ortak toplumla bütünleşmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Sosyalleştirme, fertlerin yaşadığı toplumun ve kültürün normlarını, birikimini ve alışkanlıklarını aktarmada ve kişilerin toplumda kendine düşen rollerini benimsemesinde en etkili süreç olarak bilinmektedir. Bu nedenle uyum sürecinin sosyalleştirme süreci ile benzeşmekte olduğu görülmektedir (Arslantürk & Amman, 2017, s. 377).

Uyum konusunu, yalnızca göçmenlerin yerel topluma uyumu ile açıklamak yetersiz kalmaktadır. Bu süreçte yerel toplumun tepkisi de önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle toplumsal uyuma bütüncül açıdan bakıldığında karşılıklı yürütülen bir süreç olarak kabul edilmektedir. Bu süreçte yeni bir topluma gelen kişiler ile ev sahibi toplumun iletişimi en önemli konulardan biridir. Bu anlamda toplumsal uyum sürecinin ilk aşaması olan iletişim ve diyalogun gelişmesini mümkün kılan dil öğrenimidir. Bir arada yaşama noktasında yerli toplumun dilinin öğrenilmesi sosyokültürel uyumun en önemli unsurlardan biri olarak kabul edilebilir. Topluma sonradan dâhil olan göçmenlerin yerli toplumun dilini öğrenmesi topluma uyum sağlamaları açısından büyük bir öneme sahiptir. Yerli toplumdaki bireylerle iletişim kurulması, arkadaşlık ve komşuluk gibi sosyal ilişkileri geliştirmenin yolu dil öğrenmekten geçmektedir (Çetin İ. , 2016a, s. 204).

Tuomas Martikainen'e göre (2005) sosyokültürel uyumdan bahsedilirken göçmenlerin veya göçmen gruplarının yerel ve ortak değerler, kurallar ve davranış biçimleriyle ilişkisi ve uyumu, ev sahibi toplumun göçmenlerin kültürel yaşamlarının görüntüsüne yönelik verdiği tepkilere göre şekillenmektedir. Sosyokültürel uyumun yaşandığı yer sivil toplum olarak ifade edilmektedir (Özmen, 2010, s. 266).

Sosyokültürel uyumdan bahsedebilmek için toplumdaki sosyal gruplara dâhil olma ve sosyal ilişkiler geliştirmek gerekmektedir. Toplumsal ilişkilerin meydana gelmesiyle birlikte bir sosyalleşme durumu da ortaya çıkmaktadır. Bu sosyalleşme aşamasında arkadaşlık, komşuluk gibi birincil ilişki grupları sayesinde sosyal uyumda gelişir. Bu anlamda sosyokültürel uyum bireylerin sosyal ilişkileri ile ilgili olarak kişiler üzerinden değerlendirilmiştir. Bireylerin çeşitli vasıtalarla sosyal sisteme dâhil edilme durumu olarak da ifade edilebilir (Haksever, 2014, s. 23; akt. Dağdeviren, 2018, s. 34-35).

Aynı toplumda yaşayan insanlar kaçınılmaz olarak birbirleriyle ilişki içerisine girmektedirler. Bireyler ve gruplar için karşılıklı temas, iletişim ve etkileşim büyük önem arz eder. Bu iletişim olmadan birey de grup da varlığını sürdüremez. Toplum bu iletişimin sonucu olan sosyal ilişkilerin geniş ve karmaşık bir ağı olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu karşılıklı etkileşim de bu ağ içinde meydana gelmektedir (Fichter, 2001, s. 105). Bu anlamda sosyokültürel uyum açısından bakıldığında göçmen gruplar ile yerel toplum arasında geliştirilen sosyal ilişkilerin önemli bir yeri vardır.

Bu nedenle sosyokültürel uyum süreci ele alınırken değinilmesi gereken bir diğer önemli konu sosyal grup ve sosyal ilişki kavramlarının bu süreç içerisindeki yeridir. Uyum süreci başlı başına bir etkileşim sürecidir. Bu süreçte insanların karşılıklı iletişimi ve bir arada var olabilme niyeti söz konusudur. Toplumsal uyumun baş aktörü sosyal gruplardır. Sosyal grup bir toplumun üyeleri arasında ortak çıkar ve amaçlar doğrultusunda süreklilik arz eden insan topluluğudur (Arda, vd., 2013, s. 236). Sosyal ilişki ise bireylerin ve grupların, kendi dışındaki kişi ve grupların farkında olarak davranışta bulunduğu iletişim ve etkileşim sürecidir (Erkal vd. 2017, s. 231).

Uyum süreci içerisinde ele alınan sosyal grup ve sosyal ilişki kavramlarına ek olarak sosyal mesafe unsuru da değinilmesi gereken önemli bir konudur. Sosyal mesafe, fert ve sosyal grupların toplumun kültürü ve menfaatleri karşısındaki durumunu gösterir. Bireyler ve sosyal gruplar toplum kültürü ve menfaatleriyle bütünleşiyorsa ve o topluma mensubiyet şuurunu devam ettirebiliyorsa, duygu ve düşünce birliğinde hareket

edebiliyorsa aralarındaki sosyal mesafe azalır (Erkal vd. 2017, s. 232). Buradaki tanımdan hareketle söylenebilir ki bireyler ya da gruplar arasındaki sosyal mesafenin azalması aynı zamanda toplumla bütünleşebilmeyi ifade etmektedir.

1.4. Türkiye-Suriye İlişkilerinin Tarihsel Arka Planı

İç savaş sonrası Suriye’den ülkemize gerçekleşen kitlesel göç akımı sosyolojik, ekonomik, hukuki ve tarihi anlamda pek çok inceleme alanıyla irdelenmesi gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkedeki iç karışıklıktan sonra ilk göç hareketleri 2011 yılında az sayıdaki Suriyelinin ülkemize sığınmasıyla başlamıştır. Fakat olayların şiddetlenmesiyle sığınmacı sayısı giderek artmış ve bu nüfus 2019 da milyonlarla ifade edilmeye başlanmıştır. Yaklaşık 8 senelik Suriyeli göçü sürecinde toplumsal uyum ve kabul örnekleri görüldüğü gibi yerli halk ve Suriyeliler arasında çatışmalarda yaşanmıştır. Bu süreçte Suriyeli göçü sosyolojik bir olgu olarak ele alındığında hiç şüphesiz tarih, coğrafya ve din faktörleri Suriyeliler ile Türk halkının en büyük ortak noktası olarak kabul edilmektedir.

Sosyal olay ve olgular belirli bir zaman içerisinde gerçekleştiğinden bir taraftan da tarihi olay ve olgular olarak görülmektedir. Geçmişin bilinmesi, bugün ve gelecek hakkında çıkarımlarda bulunabilmek adına önem taşımaktadır. Sosyal olayların sebep ve sonuçlarını anlamak ve açıklamak için tarih bilgisi en önemli kaynaktır. “Tarih sosyolojinin laboratuvarıdır” denilmesindeki vurgu bunun içindir (Arslantürk & Amman, 2017, s. 44-45). Bu nedenle güncel bir sosyal olgu olan Suriyeli göçünü anlamak ve gelecek zamana ait çıkarımlarda bulunabilmek için tarihsel süreçte Türk toplumu ile Suriye toplumunun arasındaki ilişki zaman, mekân ve coğrafya faktörleri ele alınarak incelenmelidir.

Suriye ve Türkler arasındaki ilk temas 9. Yüzyılda Tolunoğulları ile başlamış ve ardından bu temas Selçuklu Türkleri ve Memlukler ile devam etmiştir. Bunun yanı sıra Türkler ile en büyük etkileşim Suriye’nin Osmanlı hâkimiyetine girmesiyle olmuştur. 16 yüzyılın başlarında Yavuz Sultan Selim’in Suriye’yi fethetmesiyle başlayan ilişkiler Kanuni Sultan Süleyman ile devam etmiştir. Bu dönemde Suriye Şam, Halep ve Trablusşam olarak üç vilayete ayrılmış ve İstanbul’dan gönderilen paşalar bu vilayetlere vali olarak tayin edilmiştir (İshakoğlu, 2012, s. 67). 1516’da Yavuz Sultan Selim’in

Şam'a girmesiyle başlayan Osmanlı idaresi yaklaşık 400 sene sonra 1918 de Mondros Mütarekesiyle son bulmuştur (İshakoğlu, 2012, s. 81).

Suriye halkı etnik ve dini kimlik yönünden çeşitlilik içeren bir yapıya sahiptir. Nüfusunun %90'ını başat kimlik olarak Araplar oluşturmaktadır. Bunların yarısından fazlası Sünni mezhebine, kalan kısmı ise Alevi, Şii ve İsmaili mezheplerine bağlıdır. Hristiyan Araplar ise Suriye Ortodoks ve ya Katolik Kiliselerine bağlıdır. Suriye'nin resmi dili Arapçadır. Fakat ülkede yaşayan diğer azınlık gruplar (Türkler, Kürtler, Ermeniler ve Yahudiler) kendi etnik dillerini kullanmaktadır. Resmi olmayan kaynaklara göre Suriye'de yaklaşık 1,5 milyon Türk yaşadığı söylenmektedir. Suriye'de bulunan Oğuz Türklerinin ve Memluklerin torunlarına Bayır-Bucak Türkleri denilmektedir ve halk arasında Türkmenler olarak bilinmektedirler. Suriye'de Bayat, Avşar ve Çandıllı olmak üzere birçok Türk boyu yaşamaktadır (İshakoğlu, 2012, s. 42). Halep, Mümbiç, Azez ve Lazkiye bölgelerinde ve civarlarında 523 Türk köyünün varlığından söz edilmektedir (İshakoğlu, 2012, s. 43). 10. Yüzyıldan bu yana siyasi anlamda Suriye'de Türk varlığından söz edebiliriz. 16. Yüzyılda Yavuz Sultan ile devam eden bu Türk varlığı, sadece siyasi anlamda iki halkı etkilememiş kültürel, ticari ve idari ilişkilerle bu süreci pekiştirmiştir.

Suriye ile başlayan idari ilişkiler beraberinde iki toplum arasında sosyal hayatta karşılıklı etkileşim ve kültürel yakınlaşma meydana getirmiştir. Özellikle Suriye'nin Şam ve Halep kenti incelenen kaynaklarda Türklerin en çok etkileşime girdiği önemli mekânlar olarak belirtilmiştir. Öyle ki günlük konuşmalarda bir iddianın kanıtlanmasını istemek için kullanılan "Halep oradaysa arşın burada" deyimini konuşulan dile kadar işlemiş bir yakınlığı ihtiva etmektedir. 13. yüzyılda yaşamış büyük Türk şairi Yunus Emre'nin "Gezdim Halep'i Şam'ı eyledim ilmi talep, meğer ilim bir hiç imiş illa edep illa edep." dizelerinde bahsettiği ilim merkezi olan Halep ve Şam, Türkler için tarihte önemli Osmanlı kentleri olmuştur.

Suriye'nin Halep kenti, Yavuz Sultan Selim'in bu şehre ayak basmasıyla beraber yüzyıllarca Anadolu coğrafyasının kopmaz bir parçası olarak görülmüştür. Nüfusunun çoğu Müslüman olan Halep'te az sayıda gayr-i müslim nüfusu bulunduğu belgelerde yer almaktadır. Halep'in coğrafi özelliklerinin, Anadolu ile bütünlük gösterdiği kaynaklarda sabittir. Gerek coğrafyası gerekse de iklimi ile Antakya, Gaziantep, Maraş ve Urfa şehirleriyle aynı özellikleri taşımaktadır. "Osmanlı Belgelerinde Halep" adlı çalışmada

“Uzun tarihî süreçte ve Osmanlı Devleti’nin iktisadi ve idari uygulamaları ile Halep halkı daima Anadolu ile bütünleşmiştir” ibaresi yer almaktadır. Bilindiği üzere Millî Mücadele döneminde Halep halkı Anadolu halkı ile birlikte aynı düşmana karşı mücadele etmiştir. 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşıyla beraber bugüne kadar farklı cephelerde şehit olan Haleplilerin sayısı 1009 olarak bilinmektedir (Koltuk, vd., 2018, s. 52).

Eski kaynaklarda Suriye’ye genel olarak Şam da denildiği görülmektedir. Bu zengin topraklar en eski zamandan beri bir ilim yuvası ve kültür merkezi olarak bilinmektedir (Kılıç, 2011, s. 102). 1516’da Osmanlı Devleti’nin yönetimi altına girmesiyle birlikte Şam, Osmanlı’nın en gözde kentlerinden biri olmuştur. Leeuwen (2012), Yavuz Sultan Selim’in Suriye’yi fethetmesinden dolayı şükür olarak ilk önce Şam’da bulunan İbn Arabî’nin türbesini ziyaret ettiğini daha sonra da bu türbenin üzerine bir camii inşa ettirip hemen yanına sufiler için bir tekke yaptırdığını söylemiştir. Ona göre bu olay Sultan Selim’in Şam’ı manevi bir merkez olarak görmesiyle ilgilidir (s. 109). Şam’ın bu manevi altyapısı birazda İstanbul, Halep ve İran’dan, Mekke ve Medine’ye gidecek olan hacılar için toplanma merkezi olarak belirlenmesinden gelmektedir (Leeuwen, 2012, s. 114).

Masters (2017), ise Osmanlı yönetiminde Suriyeliler ile Osmanlı yetkilileri arasındaki ilişkiyi incelerken, idareci ve idare edilen bu insanların arasındaki dil farklılığının belirgin bir etnik çatışmaya yol açmadığını söylemiştir. Ona göre iki tarafında aynı dinin mensubu olmasından kaynaklan büyük bir ortak nokta vardır. Osmanlı nezdinde Suriye’nin sahip olduğu İslam geleneği ve tarih, Suriyelilere belirgin bir soyluluk kazandırmıştır. Suriyeliler tarafından bakıldığında ise kentteki Müslüman nüfusun, İstanbul’daki merkezi yönetimi İslam hukuku açısından meşru görmeleri Osmanlı sultanını kendi sultanları olarak kabul etmesini sağlamıştır (s. 28).

Osmanlı idaresinin Suriyeli halkının refahı ve huzuru için yaptığı pek çok faaliyetin olduğu yazılı kaynaklarda mevcuttur. “Osmanlı Belgelerinde Suriye” isimli çalışmada bu faaliyetlere ilişkin belgeler bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi Suriye’deki Subaşlıların ceza verme bahanesiyle padişaha ait köylere girip halkı rahatsız etmemeleri için Şam beylerbeyine gönderilen hükümdür (Albayrak vd. 2013, s. 31). Yine bu eserde Şam eyaletinde bulunan idarecilerin vergilerini ödemekte zorlanan fakir ve muhtaç kişilerden fazla vergi alınmaması için Şam’daki yetkililere gönderilen hüküm yer

almaktadır (Albayrak vd. 2013, s. 35). Osmanlı Devleti'nin kültürel yakınlığı artırmaya yönelik bir faaliyeti ise 1866 yılında Suriye vilayetinde “Suriye” adıyla bir tarafı Arapça bir tarafı da Türkçe olan haftalık gazetenin çıkartılmış olmasıdır (Albayrak vd. 2013, s. 384).

Osmanlı Devleti'nin açtığı Rüşdiye Okulları'nda bine yakın öğrenci eğitim görmüş ve müfredata Arapça ve Farsça derslerinin yanında haftalık 6 saatle Türkçe dersi konulmuştur (İshakoğlu, 2012, s. 100-101). Osmanlı Devleti'nin Suriye'de yaptırdığı birçok eğitim kurumu bulunmakla birlikte aileleri tarafından Suriye'den Anadolu'ya eğitim için gönderilen öğrencilerde bulunmaktadır. Masters'ın (2017) ifadesiyle, “Halep'in Müslüman seçkinleri oğullarını medreselerde eğitim görmeleri için İstanbul'a ve Anadolu'daki diğer dini merkezlere, özellikle Konya'ya gönderiyorlardı. İki dil ve geleneğin günlük etkileşimler çerçevesinde karşı karşıya gelişi...” ona göre Halep halkının Osmanlı-Suriye kültürüyle bezenmiş melez bir yapıyla karşı karşıya kalmalarını sağlamıştır (s. 29).

Eğitim, ortak coğrafya şartları, kültürel ve idari ilişkilerle gelişen bu süreçte iki toplum birbirini tanıma fırsatı bulmuş ve bu karşılıklı ilişkiler yer yer kaynaşmaya dönüşmüştür. Özellikle aynı dinin mensubu olmak Suriye ve Osmanlı Devleti toplumlarının birbirine karşı sempati ve saygı duymasını sağlamıştır.

Osmanlı Devleti'nin yıkılma sürecine gelmesiyle Suriye ile olan idari bağlar zayıflamış ve yavaş yavaş Suriye 400 yıl idaresi altında olduğu devletinden ayrılmıştır. 1908 yılında İttihat ve Terakki Partisi'nin politikalarından dolayı ve dış devletlerin kışkırtmalarıyla Suriye'de Arap milliyetçiliği baş göstermiştir. I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla Suriye cephesinden sorumlu komutanın sert politikaları ve Arap milliyetçilik hareketine katılmış Suriye'nin önemli aydınlarını astırması Suriye halkının Osmanlı hükümetine karşı olumsuz duygular beslemesine neden olmuştur. 400 yıldan fazladır devam eden idari süreç 1 Ekim 1918 yılında Mondros Mütarekesi'nden hemen sonra Türk ordusunun Suriye'den çekilmesi ve Suriye'nin Fransızların mandasına girmesiyle sona ermiştir (İshakoğlu, 2012, s. 389-390).

Türkiye-Suriye ilişkileri idari anlamda bitmiş olsa da toplumsal düzeyde devam etmiştir. Halep ve diğer Suriye bölgelerinde yaşayan Türkmenler olduğu gibi, çok sayıda Suriyelinin de Türkiye ile akrabalık bağları olduğu bilinmektedir (Duran, 2011, s. 503).

Birinci dünya savaşı sonrası Suriye Fransız mandası olmuş ve çeşitli vilayetlere ayrılmıştır. Misak-ı Milli sınırları içerisinde olan yapılan anlaşmalar sonucu Hatay Türkiye sınırları dışında kalmıştır. 1936'da Suriye'nin bağımsızlığını ilan etmesi ile birlikte Hatay Suriye yönetimine geçmiştir. Fakat Hatay sorunu siyasi anlamda çözülememiştir. Bu nedenle Millet Meclisi seçimi yapılmış ve Hatay seçim sonucu Türkiye sınırları içerisinde dâhil edilmiştir (Benek, 2016, s. 180).

1970'lere kadar Suriye'de birtakım siyasi çalkalanmalar yaşamış ve sonunda Hafız Esad ve ailesinin yönetimi başlamıştır. 1980'lerin ikinci yarısından sonra dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın Suriye ile mevcut ilişkileri düzeltme ve sorunların çözüme kavuşturulması için yaptığı girişimlerin Şam'da karşılık bulamamasıyla beraber Ankara-Şam ilişkileri olumsuz anlamda 1998 yılına kadar sürmüştür (Ayhan ve Ark., 2012, s. 12; akt. Benek, 2016, s. 179-180). 2000'den sonraki dönemde ise Suriye ile Türkiye ilişkileri sınır komşularla sıfır sorun politikasıyla olumlu anlamda ilerlemiştir. Fakat 2011'de Beşar Esad'ın ülkesinde halkına karşı aldığı tavır ve sonrasında gelişen şiddet Türkiye-Suriye ilişkilerini bir çıkmaza sokmuştur. Böylelikle 2011'den bu yana Suriye'den Türkiye'ye başlayan kitlesel göç akımı ile bu ilişkiler farklı noktalara taşınmıştır. Ülkemizde ki 3,5 milyondan fazla Suriyeli ile Türk toplumu bir arada yaşama noktasında önemli bir sınavdan geçmektedir. Bu sürecin başlangıcı ve şu anda gelinen durum tarihi arka plan ve güncel bilgiler eşliğinde ortaya koyularak analiz edilmelidir.

1.5. İç Savaş Sonrası Suriye'den Türkiye'ye Kitlesel Göç

2011 yılının Mart ayında, Suriye'nin Deraa kentinde ülkede katı bir yönetimin olduğu gerekçesiyle Esad rejimine karşı protesto ve gösteriler yapılmıştır. Fakat bu protestolar kanlı bir biçimde bastırılmaya çalışılmıştır. Bu durum üzerine diğer Suriye kentlerinden de Deraa halkına destek amacıyla yürüyüşler ve gösteriler düzenlenmiştir (Kışlakçı, 2013, s. 212-213). Bu süreçte devam eden gösteriler şiddetle ve silahla bastırılmaya çalışılmıştır. Nihayetinde ülkede hükümet taraftarları ve muhalifler olarak toplumsal bölünmeler yaşanmıştır. Bu derin ayrışma sonucu olaylar giderek artmış ve ülke iç savaşa sürüklenmiştir. Suriye İnsan Hakları Gözlemevi'nin belgelerine göre Mart 2018 itibarıyla 106 bini sivil olmak üzere 353 bin 900 kişi bu iç savaşta hayatını kaybetmiştir (BBC, 2018). Ülkede meydana gelen büyük saldırılar, bombardımanlar ve çatışmalar Suriye halkını kitlesel olarak göçe zorlamıştır.

Yaklaşık bu 8 senelik süreçte Suriyeli sığınmacı-mülteci krizine gerçek bir çözüm üretilmemiştir. Bu durum sadece devletleri ilgilendirmekle kalmamış aynı zamanda sığınmacı-mülteci kabul eden toplumları da etkilemiştir. Suriye’deki savaş her ne kadar ülke sınırları içerisinde meydana gelse de sonuçları dünyanın farklı yerlerine ve birçok insanın hayatına yansımıştır (Özdemir, 2016, s. 81).

2017 yılının sonunda Suriye’deki iç savaştan kaçıp göç eden kişi sayısı 6.400.115 olarak kayıtlara geçmiştir. Böylece başta Türkiye, Lübnan, Ürdün, Almanya, Irak, Mısır ve İsveç olmak üzere farklı ülkelere göç akımı başlamıştır (Erdoğan, 2018b, s. 6). Fakat bu ülkelerin içinde Türkiye en fazla Suriyeli sığınmacıya kucak açan ülke olmuştur. Ülkemiz yaşanan bu insani drama kayıtsız kalmamış ve açık kapı politikası ilan ederek sınırlarını Suriyelilere açmıştır.

Grafik 1:

Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

Kaynak: (www.goc.gov.tr, 2019)

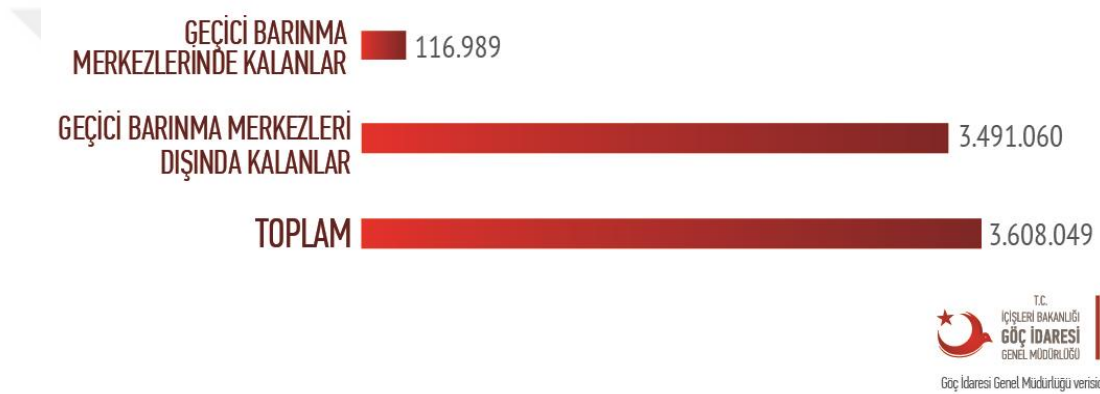
İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’den alınan verilere göre 2019 itibarıyla, açık kapı politikası çerçevesinde Türkiye’ye sığınan ve kendilerine geçici koruma

sağlanan 3.608.049 Suriyeli bulunmaktadır. Geçici barınma merkezlerinde yaşayan 116.989 Suriyeli bulunurken geçici barınma merkezleri dışında yaşayan 3.491.060 Suriyeli vardır. En fazla Suriyelinin yaşadığı kentimiz ise İstanbul'dur ve 550.939 Suriyeli bireye ev sahipliği yapmaktadır. Sıralamada İstanbul'u Şanlıurfa, Hatay ve Gaziantep takip etmektedir (<http://www.goc.gov.tr>, 2019).

Grafik 2:

Geçici Barınma Merkezleri İçinde ve Dışında Kalan Suriyeliler

GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİ İÇİNDE VE DIŞINDA KALAN SURIYELİLER

Kaynak: (www.goc.gov.tr, 2019)

1.6. Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü

Ülkemize gelen Suriyeli sayısının fazla olması ve kalıcı ya da geçici oldukları hususunda belirli bir geleceğinin olmaması kriz yönetimi konusunda sıkıntılar yaşanmasına neden olmuştur. Sadece devlet yöneticileri değil bütün Türk toplumu bu durumu anlamlandırma da güçlük çekmiştir. Bu süreçte, iç savaştan kaçıp yeni bir ülkeye gelerek maddi ve manevi desteğe ihtiyacı olan bu insanların Türkiye'de nasıl bir yaşam mücadelesi vereceğine dair devlet politikaları üretilmeye ve uygulanmaya çalışılmıştır.

Suriyelilerin hukuki durumuna dair tartışmalar devam etmekle birlikte ülkemize sığınan bu insanların toplumda hangi statüyle karşılanacağı da merak edilen bir konu olmuştur. Toplum zeminde Suriyeliler misafir, mülteci, sığınmacı, göçmen vb. kavramlar ile anılsa da hukuki anlamda gerçek farklıdır. Uluslararası hukuk bakımından mülteciler ile ilgili yasal zemin 1951 Cenevre Sözleşmesi ve buna ek olarak 1967 Protokolü ile

düzenlenmiştir. Türkiye bu iki düzenlemeye de imza atmıştır. Fakat Türkiye'nin sınırlarında yaşanabilecek olası gerginliğe karşı bu düzenlenmelere ek olarak sınırlandırmalar getirilmiştir. Bunlardan en önemlisi Avrupa ülkeleri dışından gelen göçmenlerin mülteci olarak kabul edilemeyeceği şartıdır. Bu şartla birlikte ülkemizde mülteci tanımı şu şekilde yapılmıştır:

“ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korunmasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen” durumuna uygun olması gerekmektedir (Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme, 2015, s. 2).

Mülteci tanımı bu şekilde yapılmış olsa da Avrupa ülkeleri dışından olmaları sebebiyle Suriyeliler ülkemizde yasal anlamda mülteci olarak kabul edilmemektedir. Sığınmacı ise üçüncü bir ülkeye yerleştirilmek ve mültecilik statüsüne sahip olmak için başvuru yapan kişilere verilen isimdir. Suriyelilerin sayısının çok fazla olması ve kalıcılıklarına dair bir netliğin olmamasından dolayı iç hukukta ne mülteci ne de sığınmacı olarak kabul edilmişlerdir.

1951 Cenevre Sözleşmesi'ne göre daha kapsamlı düzenlemeler içeren, 1994 yılında yürürlüğe giren İltica ve Sığınma Yönetmeliği'nde, yalnızca mülteciler için değil, sığınmacılar ve nüfus hareketlerini düzenlemek için de bir takım hükümlere yer verilmiştir. Bu yönetmelik doğrultusunda, Türkiye'nin açık kapı politikasıyla birlikte ülkeye kabul edilen Suriye vatandaşlarına geçici koruma statüsü verilmiştir (Poyraz, 2012, s. 65). Bu noktada devlet “Geçici Koruma Kanunu” nu yürürlüğe koyarak Suriyelileri geçici koruma kapsamındaki kişiler olarak tanımlamıştır.

Suriyelilerin statüsünün yasal bir zemine taşınması en azından hukuki ve siyasi anlamda Suriyelilerin durumuna dair tartışmalara bir netlik kazandırmıştır. Coğrafi sınırlama nedeniyle Türkiye'nin ulusal hukuk çerçevesinde uyguladığı sistem ile Avrupa ülkeleri dışından sığınma isteğiyle gelenlere genel olarak geçici koruma statüsü verilmektedir. Böylece Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği'nin yardımlarından faydalanılması daha kolay olmuştur (Uzun, 2015, s. 112). Ekim 2014'te Resmi Gazete de yayınlanan Geçici Koruma Yönetmeliği'nde şu ifadeler kullanılmıştır:

“Geçici koruma; ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılardan haklarında bireysel olarak uluslararası koruma statüsü belirleme işlemi yapılamayan yabancılara uygulanır” (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2017).

Belirtilen ifadeye göre geçici koruma; beklenmedik ve acil nitelikteki bir durumdan dolayı ortaya çıkan kitlesel göç akımıyla ülkemize gelen kişilerin korunmasını sağlamak için geliştirilmiş bir statüdür. Ülkesinden ayrılmak zorunda kalmış, ülkesine geri dönüş yapamayan ve kitlesel olarak göç eden yabancılar bu şekilde koruma altına alınmıştır. Verilen bu statüyle kişilerin güvenli bir şekilde ülkeye yerleşmeleri sağlanmış olup, geri gönderilmeme şartı ile temel insan haklarının gözetilmesi amaçlanmıştır (Artan & Arıcı, 2017, s. 2).

Geçici koruma altında bulunan Suriyelilere hukuken belirli bir süre için Türkiye’de kalma izni verilmiştir. Ayrıca üçüncü bir ülke tarafından mülteci olarak kabul edilene kadar geçici sığınma hakkı tanınmıştır. Geçici Koruma Yönetmeliği’ne göre Suriyelilere geçici koruma kimlik belgesi verilmektedir. Bu kişilere eğitim, sağlık, istihdam, sosyal destek ve tercümanlık hizmetleri sunulmaktadır. Bu kimliğe sahip olan Suriyeliler işe girmek için çalışma izni alabilmektedirler (Kap, 2014, s. 329).

1.7.Türkiye’deki Suriyelilere Yönelik Uyum Çalışmaları ve Toplumsal Kabul Olgusu

Uyum sürecinde, yalnızca diğer ülkeden gelen kişiler değil yerel halkta uyum politikalarına destek vermelidir. Suriyelilerin yerel topluma uyum sağlayabilmesi ve yerel halkında Suriyelilere toplumsal kabul gösterebilmesi uyum çalışmalarının devamıyla mümkündür. Bu nedenle toplumsal uyumdan bahsedebilmek için geline ülkenin dilini bilmek, istihdam edilmek, yaşanan ülkenin tarihi ve sosyokültürel özelliklerini öğrenmek ve bunlarla birlikte gelen topluluğun yerel toplumla karşılıklı olarak uyuşması gerekmektedir (Yıldız A. , 2017, s. 61). Toplumsal kabul ve uyum kavramlarının bir arada kullanılması, karşılıklı (Suriyeliler ve Türk halkı) yükümlülükleri belirtmek açısından işlevsel anlamda yardımcı olmaktadır (Erdoğan, 2018a, s. 20).

İstenilen şekilde bir uyum süreci sürdürülebilmesi için sosyo-ekonomik düzenlemelerin, sağlık, eğitim, istihdam olanaklarının ve uygun barınma alanlarının oluşturulması gerekmektedir (Yıldırım alp vd., 2017, s. 112). Türkiye’deki Suriyeliler yaşanan insani kriz sonucunda kendi sınırlarını aşarak farklı bir mekânda farklı bir toplumla yaşamaya başlamışlardır. Dil farklılığı başta olmak üzere işsizlik, yoksulluk ve barınma noktasında sıkıntılar yaşamışlardır. Ayrıca bu süreçte yerli halkın onları kabul etmesi ya da etmemesi gibi bir durum da söz konusudur. Devlet iki toplumunda huzurunu ve güvenliğini sağlamak için farklı politikalar izleyerek yaşanacak olan problemlerin önüne geçmeye çalışmaktadır. Özellikle Suriyelilerin Türk toplumuna uyum sağlayabilmesi için pek çok faaliyet gerçekleştirilmiştir. Konuyla ilgili olarak 11. Nisan 2013 tarihiyle Resmi Gazete ‘de yayınlanan Yabancılar ve Uluslararası Korumaya Kanunu’nun 96. Maddesinde “Uyum” başlığı altında şu ifadeler yer verilmiştir:

1. *“Genel Müdürlük, ülkenin ekonomik ve mali imkânları ölçüsünde, yabancı ile başvuru sahibinin veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerin ülkemizde toplumla olan karşılıklı uyumlarını kolaylaştırmak ve ülkemizde, yeniden yerleştirildikleri ülkede veya geri döndüklerinde ülkelerinde sosyal hayatın tüm alanlarında üçüncü kişilerin aracılığı olmadan bağımsız hareket edebilmelerini kolaylaştıracak bilgi ve beceriler kazandırmak amacıyla, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ile uluslararası kuruluşların öneri ve katkılarından da faydalanarak uyum faaliyetleri planlayabilir.*
2. *Yabancılar, ülkenin siyasi yapısı, dili, hukuki sistemi, kültürü ve tarihi ile hak ve yükümlülüklerinin temel düzeyde anlatıldığı kurslara katılabilir.*
3. *Kamusal ve özel mal ve hizmetlerden yararlanma, eğitime ve ekonomik faaliyetlere erişim, sosyal ve kültürel iletişim, temel sağlık hizmeti alma gibi konularda kurslar, uzaktan eğitim ve benzeri sistemlerle tanıtım ve bilgilendirme etkinlikleri Genel Müdürlükçe kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarıyla da iş birliği yapılarak yaygınlaştırılır” (www.resmigazete.gov.tr, 2013).*

Ülkemize gelen geçici koruma kapsamındaki Suriye vatandaşlarına sosyal yaşamları ve insani hakları doğrultusunda ihtiyaçlarının giderilmesi için farklı kanunlar gereğince devlet tarafından hizmet verilmektedir. Bu kanunlardan bazıları şunlardır:

“Ailenin Korunması Kanunu, Çocuk Koruma Kanunu, İlköğretim Kanunu, Belediye Kanunu, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kanunu, SHÇEK Kanunu, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Gen. Md. Kanunu, Yabancıların Çalışma İzinleri Kanunu, Geçici Koruma Yönetmeliği” (Şeker G. , 2015, s. 73).

Avrupa Birliği tarafından finanse edilen “Yaşam Kaynakları ve Yabancılar Yönelik Sosyal Yardım Uyum Programı (SUY)” ile hem Suriyelilere hem de başka ülkelerden gelen yabancılara mali destek sağlanmaktadır. Geçici koruma kapsamındaki ihtiyaç sahibi olan kişilere nakit para yardımı yapılmaktadır. Bu yardımlar Kızılay Kart aracılığıyla muhtaç kişilere ulaştırılmaktadır (Erdoğan, 2018b, s. 35).

11. 04. 2013 tarihinde kurulan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ülkeye gelen Suriyelilerin kayıt ve raporlarını tutarak Suriyeli nüfus hakkında belirli aralıklarla bilgilendirme yapmaktadır. Suriyelilerle ilgili resmi işlemlerin çoğu bu kurumda yapılmaktadır. İl Göç İdareleri, belediyeler, sivil toplum kuruluşları ve sosyal destek birimleri Suriyelilerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik faaliyetler gerçekleştirmektedir. Bazı belediyeler bünyesinde kurulan kente uyum birimleri ile kurs, seminer ve etkinliklerle toplumsal uyumu sağlamaları açısından Suriyelilerin dil öğrenme, yerli halkla iletişim kurabilme ve kaynaşmaya yönelik tutumlar geliştirebilmeleri amaçlanmaktadır. Tüm bu yapılan faaliyetler ile Suriyelilerin topluma uyum sağlaması hedeflenmiş olup Türk halkından da misafirlerini kabul etmesi beklenmiştir. Özellikle komşuluk ilişkileri, iş yeri çalışma grupları ve eğitim olanakları gibi etkenlerle iki toplumun birbirini tanıması kaçınılmaz olmuş ve neticesinde çift taraflı bir etkileşim meydana gelmiştir.

Suriyelilerin topluma uyum sağlaması açısından başta eğitim olmak üzere farklı devlet destekli projeler yürütülmüştür. 2016 yılında başlayan “Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi” projesi Milli Eğitim Bakanlığı ile Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu arasında “Türkiye’deki Mülteciler için Mali Yardım Programı” anlaşması (FRIT) çerçevesinde imzalanan sözleşme ile birlikte Suriyeli çocukların Türk Eğitim Sistemine entegrasyonu hedeflenmiştir. Bu proje için Milli Eğitim Bakanlığı’na doğrudan maddi destek sağlanmıştır (pictes.meb.gov.tr, 2019). Uyum projeleri sadece eğitim alanında değil sağlık ve istihdam alanlarında da gerçekleştirilmektedir. Devlet destekli projelerin yanında farklı sivil toplum kuruluşları, vakıflar ve derneklerin de Suriyelilerin topluma uyumu açısından gerçekleştirdiği projeler bulunmaktadır. Bu projelere çalışmanın ilerleyen kısmında detaylı yer verilmiştir.

Gerçekleştirilen projeler ve yürütülen politikaların işlerliği farklı toplumsal kabul ve uyum araştırmalarıyla ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Erdoğan, Suriyeliler ilgili yaptığı geniş saha araştırmasında Suriyelilerin Türkiye’deki yaşama uyum sağlayabilmek için Türkçe öğrenmeye çalıştıkları ve özellikle çocuklarının da Türkçe öğrenmelerini istedikleri bulgusuna ulaşmıştır (Erdoğan, 2018a, s. 112). Yine Isparta’da yapılmış bir uyum çalışmasında “Türkiye’deki sosyal hayata uyum sağlaya bildiniz mi? sorusuna katılımcı Suriyelilerin yarısından fazlası evet cevabı vermiştir (Kariman, 2015, s. 62). Bu araştırma sonuçlarına göre Suriyelilerin topluma uyum sağlama noktasında ciddi bir çaba sarf ettiği görülmektedir.

Zaman zaman Suriyelilerle Türk halkı arasında gerginliklerde yaşanabilmektedir. Bu iki farklı grup arasında anlaşmazlıklar ve çatışmalar meydana gelebilmektedir. Hatay, Akçakale, Ceylanpınar, Gaziantep, Konya ve Ankara gibi şehirlerde yaşayan Suriyelilerle yerli halk arasında yaşanan gerginliklere gerek yazılı gerekse de görsel basında yer verilmektedir. Yaklaşık 3,5 milyondan fazla Suriyelinin varlığı düşünüldüğünde yaşanan gerginliklerin boyutunun büyük seviyelere taşınmaması, ötekileştirme ve yabancı düşmanlığı olarak tarif edilecek olayların yaşanmamış olması toplumsal düzenin sağlanması açısından büyük öneme sahiptir (Akgül, Kaptı, & Demir, 2015, s. 14).

“Toplumsal kabul, belirli görüşlerin, önlemlerin, öneri ve kararların, toplumsal gruplar tarafından onay alması (Mütevellioğlu, 2006)” şeklinde ifade edilmektedir (akt. Yıldırım vd., 2017, s. 111). Yapılan farklı saha çalışmalarında toplumsal kabul oranının yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmalardan biri M. Erdoğan’a aittir. Erdoğan, Türkiye çapında yaptığı saha çalışmasında katılımcıların yarısından fazlasının “Suriyeli sığınmacıların dinine, diline, bakılmaksızın kabul edilmesi insanlık görevimizdir” önermesini desteklediğini söyleyerek bu yaklaşımın toplumsal kabul açısından son derece umut verici olduğunu belirtmiştir (Erdoğan, Türkiye'deki Suriyeliler, 2018a, s. 126). En fazla Suriyeli nüfusun yaşadığı şehirlerden biri olan Gaziantep’te Arslan ve diğerleri tarafından saha araştırması yapılmıştır. Yerel halkın göçmenlere bakış açısını belirlemek için sorulan sorulara büyük oranda olumlu cevaplar verilerek toplumsal kabul oranının yüksek olduğu belirlenmiştir (Arslan vd. 2017, s. 144-145).

Suriyelilerin Türkiye'ye ve topluma kabulünde olumlu bir görüş hâkimken Suriyeliler ile birlikte yaşamaya ve onlara birtakım haklar sunulmasına karşı farklı bir tavır mevcuttur. M. Erdoğan'ın (2018b) saha çalışmasından alınan verilere göre yerli halkın %80'den fazlası Suriyeliler ile bir arada yaşamaya çok sıcak bakmazken (s. 89) toplumun %75,8'i Suriyelilere vatandaşlık verilmesini istememektedir (s. 83). Bu açıdan bakıldığında Suriyelilerin topluma kabul edilmesinde farklı bir sonuç ortaya çıkmaktadır.

1.8. Türkiye'de Suriyelilere Destek Veren Sivil Toplum Kuruluşları

Sayıları 3,5 milyonu aşkın geçici koruma kapsamındaki Suriyelinin maddi, sosyal ve psikolojik ihtiyaçları düşünüldüğünde Türkiye'nin üzerinde ağır bir yük olduğu görülmektedir. Avrupa Birliği'nden gelen fonların bu ihtiyaçların tamamına yetmeyeceği aşikârdır. Devlet destekli yardımların tek tek bütün geçici koruma kapsamındaki bütün Suriyelilere ulaşamayacağı da bilinen bir gerçektir. Bu noktada birçok sivil toplum kuruluşu Suriyelilere gereken ihtiyaçların karşılanmasında önemli hizmetler vermektedir.

Sivil toplum kuruluşu “iktisadi amaç gütmeyen, kolektif yarar esasına göre çalışan; kamuoyunu aydınlatmak ve yönlendirmek için gönüllük esasıyla hareket eden kuruluşlar” olarak tanımlanmaktadır (Özer, 2008, s. 91). Faaliyet olarak sivil toplum kuruluşları, insani kriz dönemlerinde sosyal yardım ve destek, toplumsal çatışma durumlarında ise arabuluculuk işlevi yerine getirmektedirler. Yaşanılan krizin ölçüsünü hafifletmek ve acil durumlarda destek sağlamakla birlikte devamlı olarak konsensüs çabası gütmektedirler (Özer, 2008, s. 93-94). Akpınar'ın (2017) ifadesiyle “Sivil toplum kuruluşları (STK), özel ve kamu sermayesinden bağımsız, beşeri sermayenin örgütlenmesi yoluyla kurulurlar. İnsani yardımlaşma, dayanışma içerisinde yaşanılan günlük sorunlar ile ilgili sorumluluk alma ve bu sorunların çözümleri ile ilgili öneri ve fikir geliştirmek, ortaya çıkan sorun ve çözümlerin sosyal hareketler ile dile getirip devlet ve toplum ilişkisinde bir platform oluşturmak, vb. gibi amaçlar hedeflemektedirler” (s. 1358). Ülkemizde geçici koruma kapsamında bulunan Suriyeliler için pek çok sivil toplum kuruluşu hedefleri doğrultusunda sosyal yardım, psikolojik ve hukuki destek, eğitim, sağlık, barınma ve istihdam olmak üzere farklı alanlarda hizmet vermektedir. Bu kuruluşlar tarafından yapılan yardımlar topluma uyum sağlamaya çalışan Suriye vatandaşlarına önemli bir destek sağlamaktadır.

Türkiye’deki Suriyelilere yardım faaliyetinde bulunan 42 ulusal ve 14 uluslararası Sivil Toplum Kuruluşu bulunmaktadır. Bu STK’lardan bazıları şunlardır; Mülteci-Der, İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı (İHH), Sığınmacı ve Göçmen Dayanışma Derneği (SGDD), Uluslararası Mülteci Hakları Derneği, İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi, Başak Kültür Sanat Vakfı, Mavi Kalem Derneği, Mazlum-Der, BMMYK, Sosyal Kültürel Yaşamı Geliştirme Derneği, İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, Urfa Barosu, İGAMDER (Türk, 2016, s. 148).

Kar amacı gütmeyen bu kuruluşlar, yapılan bağışlarla varlığını sürdüren dernek ve vakıfların tümünü kapsamaktadır. Bu sivil toplum kuruluşları farklı şehirlerdeki temsilcilikleri ile Türkiye’nin pek çok yerinde faaliyetler gerçekleştirmektedir. Özellikle Suriyeli sayısının yoğun olduğu bölgelerde devlet desteği alamamış kişilere ulaşarak yardım sağlamaktadırlar. Çalışmada Suriyelilere psiko-sosyal yardım ve destek sağlayan sivil toplum kuruluşlarından bazıları bu çerçevede ele alınmıştır.

Bu sivil toplum kuruluşlarında biri İHH İnsani Yardım Vakfı’dır. İnsan Hak ve Hürriyetleri (İHH) İnsani Yardım Vakfı Türkiye’de kurulan İstanbul merkezli uluslararası bir yardım organizasyonudur. Dünyanın farklı yerlerindeki ihtiyaç sahibi insanlara yardım ve destek sunmaktadır. 1995 yılında kurumsallaşan İHH İnsani Yardım Vakfı, savaşların etkisinin sürdüğü bölgelerde, afetlerle zarara uğrayan bölgelerde ve yoksul ülkelerde faaliyet yürütmektedir (İHH, 2019a). İHH İnsani Yardım Vakfı’nın resmi sitesinde şu ifadeler (İHH, 2019b) yer verilmiştir:

“Dünya üzerinde savaş, iç çatışma, doğal afet, hastalık, yoksulluk, kuraklık gibi sebeplerle mağdur olmuş milyonlarca insan hayat mücadelesi veriyor. Muhtaç ve mazlum durumdaki herkesin insani ihtiyaçlarını karşılamayı hedefleyen vakfımız; gıda, sağlık, barınma, eğitim gibi temel konularda bölgelere hizmet götürüyor.”

Genel olarak bir sınıflandırma yapılacak olursa İHH İnsani Yardım Vakfı; “insani yardım”, “insan hakları”, “insani diplomasi”, “arama kurtarma” ve “acil yardım” konusunda faaliyetler gerçekleştirmektedir (Çetin E. , 2017, s. 64). Suriye’de yaşanan insani kriz sonrası hem Suriye’de hem de Türkiye’de insani yardıma muhtaç kişilere farklı faaliyetleriyle hizmet vermektedir. İnsani krizin başlamasıyla birlikte Suriyeli mülteciler için “acil ihtiyaç” listesi belirlenmiş ve yapılan bağışlarla doğru orantılı olarak ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmıştır (İHH, 2019c). “Suriyeli Yetim Çocuklar ve Anneleri İçin Sosyal Hizmet ve Eğitim Çalışması” projesi ile kamplarda yaşayan

Suriyelilere sosyal destek sağlanmıştır. Yine Suriyeli 1.500 aileye kış yardımı projesi ile ihtiyaç sahiplerine ulaşılmıştır (İHH, 2019d). İHH'nın İstanbul'da 30'dan fazla temsilciliği bulunmaktadır. Bu temsilcilikler aracılığıyla gerçekleştirilen faaliyetlerde Suriyeli ihtiyaç sahipleri belirlenerek yardımlar ulaştırılmaktadır.

Suriyeliler konusunda yardım yapan bir başka sivil toplum kuruluşu Uluslararası Mülteci Hakları Derneği (UMHD)'dir. Derneğin misyonu ve vizyonunun tanımı için “mülteci ve sığınmacıların öncelikle yaşam hakkının korunması, işkence, baskı ve zulüm ortamına geri gönderilmelerinin önlenmesini sağlamak” ve “dini, ırkı, etnik kökeni, dâhil olduğu sosyal grubu ve siyasi düşünceleri nedeniyle yerinden edilmiş kişilerin hukuki ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak” ifadeleri kullanılmaktadır (UMHD, 2019). Özellikle “Suriyeliler Hakkında Bilinen Doğrular ve Yanlışlar” çalışması ile öne çıkan bu sivil toplum kuruluşu hukuki ve sosyal anlamda Suriyelilerin toplumdaki yerini belirlemeye ve desteklemeye çalışmaktadır. Derneğin bu yöndeki bilinçlendirme faaliyetleri Suriyeliler ve Türk toplumu arasında uyum ve kabul sağlanabilmesi için önem arz etmektedir. Uluslararası Mülteci Hakları Derneği'nin 2017 faaliyet raporunda; “Üsküdar Belediyesi İş Birliği ile "Mülteci Çocuk Şenliği", “Soframızda Kardeşlik Olsun”, Çizmeli Çocuk Projesi” ve “İftar Programı” faaliyetlerinin gerçekleştirildiğine yer verilmiştir (UMHD, 2017, s. 19). Bu faaliyetlerin, Suriyelilerin topluma uyumu ve yerli toplumun kabul davranışının sağlanması açısından birleştirici bir işleve sahip olduğu düşünülmektedir.

Türkiye’de yaşayan mülteci ve sığınmacılara yardım etmek amacıyla 1995 yılında Ankara’da kurulan Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (SGDD) Suriyelilere destek anlamında önemli sivil toplum kuruluşlarından biridir. Derneğin faaliyetleri arasında; mülteci ve sığınmacıların hak ve hizmetlere erişimleri konusunda sosyal ve hukuki destek verilmesi, psiko-sosyal destek sağlanması, sosyal yaşama uyum sağlamaları amacıyla çeşitli kurslar ve etkinlikler düzenlenmesi yer almaktadır. SGDD, Türkiye’deki farklı şehirlerde olmak üzere 60’ı aşkın ofisi ile faaliyet göstermektedir (SGDD, 2019a). SGDD’nin 2015’te gerçekleştirilen “Mülteci Film Günleri” etkinliği ile filmler ve belgeseller üzerinden mülteciler konusunda toplumda oluşan ön yargıların kırılması, konunun insani boyutuna dikkat çekilmesi ve farkındalık oluşturulması hedeflenmiştir. Yine 2017 düzenlenen “Çocuk Şenliği” ile mülteci ve Türk çocukları bir araya getirilerek kaynaşma programı gerçekleştirilmiştir (SGDD, 2019b).

Suriyelilere yardım konusunda aktif bir biçimde hizmet veren Suriye menşeli derneklerde bulunmaktadır. Örneğin, Şam Âlimleri Derneği ve Suriye Nur Derneği gıda, eğitim, sağlık gibi pek çok alanda en az Türk dernekleri kadar ihtiyaç sahibi Suriyelilere destek vermektedir.

BÖLÜM 2: ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Çalışmanın teorik kısmında literatür taraması ve nicel veriler kullanılırken saha araştırması kısmında ise katılımlı gözlem ve görüşme tekniklerinden yararlanılmıştır. Çalışmada yöntemsel çeşitlilik sağlanmıştır. Bu çalışma için nitel araştırma modeli uygun bulunmuştur. Burada amaçlanan yöntem, bireylerin düşüncelerini ve görüşlerini ortaya koyarak derinlemesine bilgiler ve veriler elde etmeye yöneliktir. Bu doğrultuda araştırmada nitel veri toplama tekniklerinden biri olan görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme tekniğinin yapısı gereği sorular açık uçlu ya da genel maddeler biçiminde sorulmakta bu da görüşmeciye büyük bir girişkenlik sağlamaktadır. Ayrıca yarı yapılandırılmış görüşme formu yeni sorularla konuyu derinlemesine açma olanağı vermektedir (Bal, 2014, s. 232). Görüşme, katılımcıların bakış açılarını, deneyimlerini, algı ve tutumlarını ortaya koymada faydalanan en iyi yöntemlerden biridir. Bu nedenle araştırmanın konusuna uygun olarak algı, tutum ve davranışların derinlemesine ortaya koyulabilmesi açısından kolaylık sağlayacağı düşünülmüştür. Bu süreçte görüşme formunun hazırlanması, görüşmecilerin ikna edilmesi, görüşülecek zaman ve mekânın ayarlanması aşamalarından geçildikten sonra görüşme sonucu konuşmanın deşifre edilmesi, ortaya çıkan metnin düzenlenmesi, verilerin ortaya çıkarılması ve kodlanması gerekir (Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 42). Araştırma yarı yapılandırılmış görüşme formu ile gerçekleştirilmiştir. Bu sayede görüşme seyrine göre yeni sorular sorularak derinlemesine bilgiler elde edilmeye çalışılmıştır.

2.1. Araştırmanın Örneklemi

Araştırmada görüşme yapılacak bireyler amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme içerisinde zengin bilgiler olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasını sağlamaktadır. Bu anlamda amaçlı örneklem, birçok durumda olgu ve olayların keşfedilip açıklanmasında kolaylık sağlamaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 118). Saha araştırması iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda sivil yardım faaliyetinde bulunan kişiler, ikinci kısımda ise yardım alan ihtiyaç sahibi Suriyeliler bulunmaktadır. Birinci kısım için amaçlı örneklem yönteminin “ölçüt örnekleme” tekniği kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme tekniğinde temel anlayış daha önceden belirlenmiş bir ölçüte ya da ölçütler dizisine uyum sağlayan durumların çalışılmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 122). Araştırmanın örneklemi Türkiye’deki en fazla Suriyeli nüfusuna sahip olan İstanbul kentinden seçilmiştir. Bu anlamda

örneklem yeri belirlenmesinde hem sivil yardım faaliyetlerinin hem de Suriyelilerin istenilen düzeyde çeşitlilik sağlanması gözetilmiştir. Araştırmanın birinci kısmında “Suriyeli bireylere yardım faaliyetinde bulunma” ölçütü belirlenerek İstanbul’un Fatih semtinde hizmet veren sivil toplum kuruluşlarından İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı (1 kişi), Uluslararası Mülteci Hakları Derneği (2 kişi), Suriye Nur Derneği (1 kişi), Şam Âlimleri Derneği (1 kişi) yetkilisi olmak üzere 5 kişi ile görüşülmüştür. Akabinde Suriyelilere yönelik sivil yardım faaliyetinde bulunan Kardeşlik Seferberliği gönüllülerinden Mahmut Karaman ve Ayşe Karaman ile görüşmeler yapılmıştır. Daha sonra yerli halktan Suriyeli komşusu olan 10 kişi ile görülmüştür. Sivil olarak yardım faaliyetinde bulunan toplamda 17 kişi ile görüşülmüştür.

Saha araştırmasının ikinci kısmında yine “ölçüt örnekleme” tekniği kullanılmıştır. Bu doğrultuda görüşülen kişiler “yardım almış olma” ölçütüyle belirlenmiştir. Görüşülen kişilere sivil yardım faaliyetinde bulunan aktörlerin verdikleri bilgiler ışığında ulaşılmıştır. İstanbul’un Fatih, Zeytinburnu ve Ümraniye ilçelerinde yaşayan 24 Suriyeli ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşülen bu kişilerden 12’sine (Fatih) Suriye menşeli bir dernek tarafından 7’sine (Zeytinburnu) ise komşuluk faktörü çerçevesinde, 5’ine (Ümraniye) Kardeşlik Seferberliği gönüllülerinden alınan bilgilerle ulaşılmıştır.

2.2. Araştırmada Kullanılan Görüşme Formu

Her bir çalışma grubu için 5 farklı yarı-yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Yerli STK yetkilileri, Suriyeli STK yetkilileri, Kardeşlik Seferberliği gönüllüleri, Suriyeli komşusu olan yerel halk ve yardım alan Suriyeliler için ayrı soru formları oluşturulmuştur. Yardım alan Suriyeliler için hazırlanan soru formu dışındaki görüşme formları yaklaşık %60 oranında benzerlik göstermektedir. Farklı görüşme formları hazırlanmasının haklı sebepleri vardır. Yardım aktörlerinin farklılık göstermesi bakımından ayrı soru formları hazırlanmıştır.

Sivil yardım faaliyetinde bulunan bireyler için hazırlanan yarı-yapılandırılmış görüşme formunda ilk olarak kişilerin sosyo-demografik özelliklerine dair sorular yer almıştır. Sonraki bölümde ise Suriyelilerin göç süreci hakkındaki görüşleri ve gerçekleştirilen faaliyetler ile Suriyelilere yönelik yardım faaliyetlerinin niteliğine dair sorular yer almıştır.

Yardım alan Suriyeliler için hazırlanan görüşme formunda ise ilk olarak sosyo-demografik özelliklere dair sorulara yer verilmiştir. Sonraki bölümde Suriyelilerin Türkçe öğrenimi, çocukların eğitimi, geçim kaynakları, yerel halk bireyleri ile evlilik, vatandaşlık alma ve topluma uyum sağlama ile ilgili sorular bulunmaktadır. Ayrıca Suriyelilerin yardım aldıkları kaynaklar ve yardımların niteliğine dair sorulara yer verilmiştir.

2.3. Görüşme Süreci ve Mekânı

Araştırma kapsamında 29.01.2019-01.03.2019 tarihleri arasında farklı kriterler göz önüne alınarak belirlenmiş toplamda 41 görüşmeci ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme süresi her katılımcının veri aktarımına bağlı olarak 10 dakika ile 2,5 saat arasında gerçekleşmiştir. Görüşme mekânı olarak 12 kişi ile Fatih'teki Suriye menşeli bir dernekte görüşülmüştür. 4 kişi ile Kardeşlik Seferberliği gönüllülerinin Ümraniye'deki yardım deposunda görüşülmüştür. 7 kişi ile Zeytinburnu'ndaki evinde 1 kişi ile Ümraniye'deki evinde görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşülen kişilerin bir kısmının yaşadıkları koşullar hakkında gözlem yapma fırsatı olmuştur.

2.4. Araştırma Verilerinin Analizi

Araştırmada 5 farklı görüşme formu kullanılmıştır. Hazırlanan görüşme formları ayrı gruplardaki kişilere uygulanmış ve elde edilen veriler “betimsel analiz yaklaşımı” ile analiz edilmiştir. Betimsel analiz yaklaşımında elde edilen veriler önceden belirlen temalara göre özetlenmekte ve yorumlanmaktadır. Veriler, araştırma soruları ya da görüşme esnasında sorulan soruların ortaya koyduğu temalara göre düzenlenmektedir. Ayrıca görüşülen kişilerin görüşlerinin dikkat çekici yanlarını yansıtabilmek için doğrudan alıntılara sık sık yer verilmektedir. Bu analiz türünün esas amacı elde edilen bulguların düzenlenmiş ve yorumlanmış halini okuyucuya sunabilmek ve elde edilen verileri “sistematiik ve açık” bir şekilde betimlenmektir. En son aşamada ise ortaya çıkan betimlemeler açıklanmakta, yorumlanmakta ve neden-sonuç ilişkileri irdelenerek bazı sonuçlara ulaşılmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 239-240). Araştırmada elde edilen verilerin analizi için öncelikle görüşme formundaki sorulara verilen cevaplar belirli başlıklar altında toplanarak kategorilere ayrılmıştır:

1.grup: Yerli sivil toplum kuruluşları yetkililerinin;

- Sosyo-demografik özellikleri
- Suriyelilerin göç süreci hakkındaki görüşleri
- Yerli STK'ların Suriyelilere yönelik yardım faaliyetleri

2.grup: Suriye menşeli sivil toplum kuruluşları yetkililerinin;

- Sosyo-demografik özellikleri
- Suriyelilerin göç süreci hakkındaki görüşleri
- Suriye menşeli STK'ların Suriyelilere yönelik yardım faaliyetleri

3.grup: Kardeşlik Seferberliği gönüllülerinin;

- Sosyo-demografik özellikleri
- Suriyelilerin göç süreci hakkındaki görüşleri
- Suriyelilere yönelik yardım faaliyetleri

4.grup: Komşuluk ilişkisi bağlamında görüşülen yerel halkın;

- Sosyo-demografik özellikleri
- Suriyelilerin göç süreci hakkındaki görüşleri
- Suriyelilere yönelik yardım faaliyetleri ve yardımlaşma pratikleri

5.grup: Yardım alan Suriyelilerin;

- Sosyo-demografik özellikleri
- Göç ve uyum sürecine yönelik görüşleri
- Yardım aldığı kaynaklar
- Yerel halk ile komşuluk ilişkisi bağlamında görüşleri ve yardımlaşma pratikleri

Analiz sürecinin sonraki aşamasında ise belirlenen kategorilerin içerisinde yer alan sorulara verilen cevaplar düzenlenerek açık bir biçimde tanımlanmış ve doğrudan alıntılarla desteklenerek okuyucuya sunulmuştur.

2.5. Araştırma Sürecinde Yaşanan Zorluklar

Araştırma kapsamında ulaşılan örneklem grupları belirli ölçütlere göre belirlendiğinden uygun kişiler bulma aşamasında zorlanılmış, araştırma süreci yaklaşık 1 aydan fazla zamana yayılmıştır. Saha araştırmasının ikinci kısmında yer alan Suriyelilere ulaşmak

için görüşülen sivil toplum kuruluşlarından bilgi istenmiş fakat kuruluşlardan 3'ü çeşitli sebeplerle bu isteği geri çevirmiştir. Böylece bu kuruluşlardan yardım alan Suriyelilere ulaşamamıştır. Suriyeli katılımcılar ile dil problemi olduğundan tercüman yardımı ile iletişim kurulmuştur. Bu nedenle görüşülen kişilerin bir kısmı ile birebir iletişim kurmakta zorlanılmıştır.

2.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma bölgesi İstanbul ili ile sınırlandırılmıştır.
- Araştırma Fatih, Zeytinburnu ve Ümraniye ilçelerinden seçilmiş kişilerle gerçekleştirilmiştir. Araştırma örneklemini sivil yardım aktörleri için “sivil yardım faaliyetinde bulunma” ve Suriyeliler için “yardım almış olma” kriterlerine göre belirlenmiş 41 kişi ile sınırlıdır.
- Suriyeli görüşmelerden yalnızca 5 kişi ile Türkçe olarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. 19 kişi ile tercüman yoluyla iletişim kurulmuştur. Bu anlamda verilen cevaplar tercümanın aktardığı şekilde çalışmaya yansımıştır.

2.7. Araştırmanın Problemleri

Araştırmanın temel problemi; “Suriyelilere yönelik sivil yardım faaliyetleri ile toplumsal uyum süreci arasındaki ilişkinin boyutları nelerdir?” olarak belirlenmiştir. Araştırmanın alt problemleri ise şu şekildedir:

- Sivil yardım faaliyetlerinin hukuki, ekonomik ve sosyokültürel alandaki destekleri nelerdir?
- Sivil yardım faaliyetlerinin toplumsal uyum sürecine olumlu etkileri nelerdir?
- Sivil yardım faaliyetlerinin toplumsal uyum sürecine olumsuz etkileri var mıdır?
- Sivil yardım faaliyetlerinin, yardım yapan ve yardım alan kişiler arasında diyalog sağlamada bir işlevi var mıdır?
- Sivil olarak yardım yapan kişiler Suriyelileri nasıl tanımlamaktadır?
- Sivil olarak yardım yapan kişilerin Suriyelilere yönelik algı ve tutumları nelerdir?
- Yerli sivil toplum kuruluşlarının Suriyelilere yönelik faaliyetleri nelerdir?
- Suriye menşeli sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri nelerdir?
- Komşuluk ilişkisi içerisinde yapılan faaliyetlerinin nitelikleri nelerdir?

- Komşuluk ilişkisi içerisinde yapılan yardımlar toplumsal kabul açısından nasıl değerlendirilebilir?
- Komşuluk ilişkisinin uyum sürecine etkisi nasıldır?
- Kardeşlik Seferberliği gönüllülerinin Suriyelilere yönelik yardım faaliyetleri nelerdir?
- Suriyelilere yönelik sivil yardım faaliyetlerinin arkasında yatan psikolojik ve sosyolojik faktörler nelerdir?
- Suriyeliler ile yerel halk arasındaki sosyal ilişkide tarihsel/coğrafi yakınlığın etkisi var mıdır?
- Suriyelilerin göç ve uyum süreci nasıl işlemektedir?
- Suriyelilerin Türk devleti ve Türk toplumu hakkındaki düşünceleri ve görüşleri nelerdir?

BÖLÜM 3: ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Bu çalışmada Suriyelilere yönelik sivil yardım faaliyetleri üç farklı aktör üzerinden ele alınmıştır. Birinci aktör olarak Suriyelilere yardım ve destek veren sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri konu alınmıştır. Bu anlamda örneklem olarak İstanbul'un Fatih ilçesinde bulunan 4 STK belirlenmiştir. İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı (IHH) ve Uluslararası Mülteci Hakları Derneği (UMHD) yetkilileri ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca yerli STK'ların işbirliği içerisinde olduğu Suriye menşeli, Şam Âlimleri Derneği ve Suriye Nur Derneği yetkilileri ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler sonucu Suriyelilerin hukuki statüsü, yapılan yardımların niteliği ve sahada bizzat bulunan yetkililerin gözlemlerine dair veriler elde edilmiştir.

Sivil yardım faaliyetlerinin ikinci aktörü olarak “Kardeşlik Seferberliği” hareketi altında Ümraniye’de çeşitli alanda çok sayıda Suriyeliye destek veren Mahmut Karaman ve Ayşe Karaman ile görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler sonucunda Suriyelilerin Türkiye’deki konumları ve durumları, sosyo-kültürel olarak Suriyeliler ile benzer ve farklı özellikler, Türk halkının Suriyelilere desteği ve yaklaşımı, “Kardeşlik Seferberliği” adı altında yapılan yardım faaliyetlerinin içeriği ve Suriyelilerle aralarındaki iletişim ve sahadaki gözlemlerine dair veriler elde edilmiştir.

Sivil yardım faaliyetlerinin üçüncü aktörü olarak Zeytinburnu’nda yaşayan ihtiyaç sahibi Suriyeli komşusuna yardım eden ve Suriyeli komşusu ile karşılıklı yardımlaşma ilişkisi içerisinde olan yerel toplumdaki kişiler ile görüşülmüştür. Yapılan görüşmelerde Suriyelilerin Türkiye’deki konumları ve durumları, sosyo-kültürel olarak Suriyeliler ile benzer ve farklı özellikler, yapılan yardım faaliyetleri, Suriyelilerle aralarındaki ilişki ve iletişim, Türk halkının Suriyelilere desteği ve yaklaşımına dair düşünce ve gözlemleri ortaya konulmuştur.

Araştırmanın son kısmında ise yardım alan Suriyeliler ile görüşmeler yapılmıştır. Suriyelilerin aldıkları yardımların niteliği ve toplumsal uyum süreci hakkında veriler elde edilmiştir.

3.1. Sivil Yardım Faaliyetlerinin Bir Aktörü Olarak Sivil Toplum Kuruluşları

3.1.1. Yerli Sivil Toplum Kuruluşu Yetkililerinin Suriyelilerin Göç Süreci Hakkındaki Görüşleri

Yerli sivil toplum kuruluşu olarak İstanbul Fatih’te bulunan Uluslararası Mülteci Hakları Derneği (UMHD) ve İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı (IHH) yetkilileri ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. UMHD Genel Sekreteri ve Medya Koordinatörü ile IHH Genel Merkez Mülteci Masası Sorumlusu görüşülen yerli STK yetkilileridir.

Tablo 2:

Yerli STK Yetkililerinin Sosyo-Demografik Özellikleri

Örneklem Kodu	Cinsiyet	Yaş	Eğitim	Görev Aldığı STK	Pozisyonu	Faaliyet Gösterdikleri İlçe
K1	Kadın	30	Üniversite	UMHD	Genel Sekreter	Fatih
K2	Kadın	26	Üniversite	UMHD	Medya Koordinatörü	Fatih
K3	Erkek	29	Üniversite	IHH İnsani Yardım Vakfı	Mülteci Masası Sorumlusu	Fatih

Türkiye’ye başlayan kitlesel göç akımı sonrasında 3,5 milyonu aşkın Suriyeli çeşitli kentlerde yaşam mücadelesi vermeye başlamıştır. Özellikle İstanbul gibi büyük kentlerde yaşayan Suriyelilerin birçoğu topluma uyum sağlama noktasında ekonomik, sosyal ve hukuki olmak üzere farklı sıkıntılarla karşı karşıya kalmışlardır. Göç eden Suriyeli sayısının fazla olması hukuki ve sosyolojik anlamda Türkiye’de hangi statü ile karşılanacakları konusunda farklı yorumlara neden olmuştur. Türkiye’nin uluslararası anlaşmalara getirdiği sınırlamalar sonucunda Suriyeliler mülteci olarak kabul edilmemektedirler. Göçün başladığı ilk yıllarda Suriyeliler için yaygın bir şekilde misafir kavramı kullanılmıştır. Fakat Suriye’deki savaşın devam etmesiyle birlikte ne zaman biteceği belli olmayan bir süreç meydana gelmiştir. Bu anlamda misafir niteliği de anlamını kaybetmeye başlamıştır. Devletin bu konudaki tavrı ise Suriyelilere geçici koruma statüsü vermekten yana olmuştur. Yapılan saha

araştırmasında UMHD ve IHH yetkililerine Suriyelileri nasıl tanımladıklarına dair soru yöneltilmiştir. UMHD'nin iki yetkilisi de Suriyelileri “geçici koruma statüsü” ne sahip kişiler olarak tanımlamışlardır. IHH yetkilisi ise İslam kaynaklı bir referans vererek “muhacir” tanımlaması yapmıştır. Aynı yetkili “muhacir” bakış açısının yanı sıra Suriyelilere “geçici koruma statüsü” verildiğini de belirtmiştir.

Alanda aktif olarak çalışan STK yetkilileri Suriyeliler ile ilgili en verimli gözlem yapabildiği düşünülen kişilerdir. Bu bağlamda STK yetkililerine Suriyeliler ile Türk toplumunun benzer ve farklı özelliklerini ortaya koymaları istenmiştir. Hem UMHD yetkilileri hem de IHH yetkilisi Suriye ile Türk toplumun çok fazla benzer özellik taşıdığını ifade etmişlerdir. Üç yetkilide benzer özelliklerin yanında birtakım farklılıklarında olabileceğini söylemişlerdir.

“Bence Türk halkı Suriye halkıyla çok fazla benzerlik taşıyor. Bir kere coğrafi olarak çok yakınız. Tabi ki bazı şeyler farklılık gösteriyor, işte yüksek sesle konuşmak olur, başörtü bağlamak olur zaten dil apayrı ama dinimiz aynı örf ve adetlerimiz aynı birçok yemeğimiz bile benziyor. Bir kere aynı coğrafyadayız yani pek bir farklılığımız yok göremiyorum ben açıkçası. Tarihsel anlamda da bu böyle” (K2; UMHD Yetkilisi).

“Biz bu coğrafya ile ta ki 400 yıl boyunca ortak bir devlet çatısı altında yaşadık. Haliyle ortak kültürümüz yok demek imkânsız gibi bir şey yani. Şimdi gittiğimiz zaman bilmiyorum o coğrafyalarda bulundunuz mu? Kebabıdır, lahmacunudur, baklavasıdır, tatlısıdır hepsi birbirine yakın tatlar. Mesela bunu somut olarak görebiliyorsunuz. Beslendiğimiz ortak kültür yok demek imkânsız gibi bir şey. Ki bizim mesela o coğrafyada da Hatay'da Urfa'da Mardin'de kendi Arap vatandaşlarımız da var. Haliyle oradan da bir kaynaşma söz konusu. Bu yüzden de pek tabi ki ortak kültür alanlarımız var. Ama ırksal boyutta bakılacak olursa sonuçta yüzyıldır ayrı kültürlerle ayrışmaya başlamışız tabi bazı farklılıklarımız olacaktır” (K3; IHH Yetkilisi).

Araştırmaya katılan STK yetkililerine Suriyelilerin toplumsal uyumu hakkındaki gözlemleri ve düşünceleri sorulmuştur. UMHD yetkilileri Suriyelilerin bir kısmının uyum sağlayabildiğini ancak çoğunluğun uyum sağlayamadığını ifade etmiştir. Bir

UMHD yetkilisi Suriyelilerin uyum sağlamasında ilk olarak ev sahibi toplumunun onları kabul etmesi ve iletişim kurması gerektiğini belirtmiştir:

“Çünkü karşı taraf çok çekinen bir taraf. Sen ona ne kadar sıcak ne kadar ilgili yaklaşırsan oda aynı şekilde sana gelir. Adım atması gereken taraf biziz. Burada ev sahibi konumundayız. Evimize gelen bir misafiri içeri buyur etmezsek o misafir içeri girmez” (K1, UMHD yetkilisi).

IHH yetkilisi ise birinci neslin uyum sağlayamayacağını fakat ilk yıllarda gelen ailelerin çocuklarının ve torunlarının önemli ölçüde uyum sağlayacağını belirtmiştir. Ayrıca bu sürecin ancak çift taraflı olarak sürdürebileceğini ifade etmiştir:

“İletişim kanallarını açmak gerekiyor. İnsan korktuğu kişiyle iletişim kurmaz. Bizim bir kere bu rahatlığı vermemiz lazım. ...bahsettiğimiz düzlemde iki tarafta iyi olmak zorunda. Bir taraf iyi olur bir taraf kötü olursa hangisi? Örnek veriyorum Suriyeli kötü en basitinden ev sahibi iyi. Suriyeli ev sahibini sömürmeye başlar, kirasını vermez şu oldu bu oldu der, her yerden yardım almaya çalışır yardım almıyorum der. Tam tersi durumda da 1.800 TL 'ye bodrum katı kiralamaya çalışılır. İki taraftan iyi olduğu biz düzlemde sıkıntılar çok daha iyi bir süreçte kolayca çözülecektir” (K3; IHH Yetkilisi).

Görüşülen sivil toplum kuruluşu yetkililerine Türk toplumunun Suriyelilere yaklaşımı ve desteği hakkındaki görüşleri sorulmuştur. İki STK'nın yetkilileri de Türkiye'de Suriyelilere karşı bir önyargının oluştuğunu ve toplumda Suriyeliler hakkında doğru sanılan yanlışların çok yaygın bir şekilde benimsendiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca yetkililere göre bu önyargılar Türk halkının desteği noktasında belirleyici rol oynamaktadır. Görüşülen IHH yetkilisi Suriyelilere verilen desteğin zamanla azaldığını ilk zamanlarda olduğu gibi devam etmediğini ifade etmiştir. Bunun sebebi olarak da devlet desteğinin yeterli düzeyde sanılması ve oluşturulan kötü algıları örnek göstermiştir:

“Baktığımızda mesela Suriyelilerin suç oranı onların nüfuslarına vurulduğunda yüzde 2 civarında yanlış hatırlamıyorsam bizim orana baktığımızda yüzde 8-9 civarında belki sayılar hakkında yanılıyor olabilirim. “Suriyeliler çok suç işliyor diyorlar” resmi rakamlar ortada

şimdi diğer açıdan baktığımızda bu şaya nereden çıkıyor bilmiyorum ama bunların sonucu olarak bir ırkçılık tohumu ekilmeye çalışılıyor diyebilirim. Çok ciddi manada asparagas haberler çıkabiliyor. “Devlet hastanelerinde sıra beklemeden giriyorlar, su ve elektrik faturaları ödeniyor, devlet kira yardımı yapıyor, ÖTV ve MTV vergileri KDV vergileri yok” falan bunları kim çıkartıyor nasıl çıkartıyor? Neler neler yani. Bunların her biri asılsız” (K3; IHH yetkilisi).

Görüşülen STK yetkililerine devletin kriz yönetimindeki etkinliği ve eksik yönleri sorulmuştur. UMHD yetkilileri Suriyelilerin kayıt altına alınmasında birtakım eksiklerin olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca bir UMHD yetkilisi Türk devletinin her devletin üstlenmesi gereken bir sorumluluk üstlendiğini fakat Suriyelilerin ilk etapta misafir olarak görülmesinden kaynaklı uyum ve entegrasyon politikalarının gerçekleştirilmemesinin büyük sıkıntılara yol açtığını ifade etmiştir. IHH yetkilisi ise kriz yönetimi konusunda devletin güzel bir aşamada olduğunu fakat bunun yanında süreci yaşayarak öğrenmenin getirdiği birtakım eksikliklerin kimlik ve kayıt hakkı gibi noktalarda az da olsa sorunlar yaşanmasına sebep olduğunu belirtmiştir.

“Herhalde temel eksiklik şu olsa gerek biz yaşayarak öğrendik devlet olarak da devlet zihni olarak da yaşayarak öğrendik. Kimlik hakkı, kayıt hakkı, araştırma hakkı, sağlık hakkı, eğitim hakkı bunların hepsi zaman içerisinde bir süreçten geçirilerek devlet tarafından verildi. Şuan gelinen aşama da güzel bir aşama da bu yardım organizasyonları, devlet çalışmaları ama eksik yönü söyleyeceğim gibi muhtemelen olsa gerek biz işte koşulsuz şartsız ve bir ön hazırlıksız olmak kaydıyla yardım yapmış olmamız. Şunu söyleyeyim mesela hala kimliksiz Suriyeliler var. Bu çok az tabi artık çünkü hastaneye gidiyor kimliği yok yardımcı olunmuyor, yardıma muhtaç Kızılay’a gidiyor kimliği yok yardımcı olunmuyor haliyle bu haklardan yararlanmak için kimliğini çıkarmak için başvuruda bulunuyorlar” (K3; IHH Yetkilisi).

Uyum sürecinin en önemli aşaması olan vatandaşlık, kişinin toplumun bir parçası olması için gereken hukuki hakları sağlamaktadır. Bu anlamda görüşmecilere Suriyelilere vatandaşlık verilmesi konusundaki düşünceleri sorulmuştur. UMHD yetkilisi (K1), şu anda Suriyelilerin hâlihazırda geçici koruma kimliğinin olduğunu,

vatandaşlık konusunun devlet politikası ile belirleneceğini ifade etmiştir. Ayrıca görüşmeci vatandaşlık alacak kişilerin niteliklerine bakılarak, ülkeye faydalı olabilecek ve gerekli entegrasyonu sağlayabilecek kişilere verilmesini uygun gördüğünü belirtmiştir. IHH yetkilisi (K3) ise bir kişinin vatandaşlık hakkı elde edebilmesi için nitelik şartı aranmasının doğru olmadığını savunmuş ve ülkeye fayda sağlayabilecek, entegrasyonu kolay olan ve uyum sağlayabilen herkese vatandaşlık verilebileceğini ifade etmiştir.

3.1.2. Yerli Sivil Toplum Kuruluşlarının Faaliyetleri

Araştırma kapsamında UMHD ve IHH'nın Suriyelilere yönelik yardım ve destek faaliyetleri yetkililerce aktarılmıştır. Görüşmecilerden kentte yaşayan ihtiyaç sahibi Suriyeliler merkeze alınarak soruların cevaplanması istenmiştir. Faaliyet olarak iki sivil toplum kuruluşu farklı alanlarda hizmet vermektedir. UMHD yetkilileri derneğin kuruluş amacı doğrultusunda “hak savunuculuğu” yaptıklarını ifade etmişlerdir. Mülteciler alanında hukuksal eksikliklerin giderilmesi derneğin en önemli destek faaliyetini oluşturmaktadır.

“Biz dernek olarak hak savunuculuğu yapıyoruz. Hak savunuculuğu derken bunun için de ne var? Bazı Suriyeli mülteciler haklarını bilmiyorlar burada. Bir kamu kuruluşuna gittikleri zaman ne ile karşılaşacaklarını bilmiyorlar çoğu zaman. Yeni bir bebekleri doğduğunda ya da ikamet sorunları olduğunda, başka bir şehre gidecekleri zaman ne yapmaları gerektiğini bilmedikleri için bize başvuruyorlar. Bizde onlara burada danışmanlık sağlıyoruz. Çünkü hem dil hem de kanun bilmezlik ciddi anlamda sıkıntı yaşıyor onlara böyle çalışmalarımız var Suriyeliler ile ilgili. Türklere yönelik çalışmalarımız var, mülteci okulları düzenliyoruz. Mülteci atölyeleri, göç sempozyumları ya da mülteci konuşmaları adı altında üniversitelere, kolejlere hatta imam hatiplere gidiyoruz. Burada onlara şunu anlatmaya çalışıyoruz “bakın burada mültecilik bir tercih değildir, bu insanlar mülteci olmaya tercih etmediler. Buradalar ama emin olun ülkeleri savaştan kurtulsalar dönecekler ya da yeni bir hayat kurmaya çalışacaklar.” Kamuoyunun bilinçlenmesi açısından böyle bu tarz çalışmalarımız da var” (K2; UMHD Yetkilisi).

Görüşülen IHH yetkilisi kurumun dört farklı alanda yardım faaliyeti gerçekleştirdiğini ifade etmiştir. Bu faaliyetler “sosyal yardımlar”, “eğitim yardımları”, “sağlık yardımları” ve “kültürel yardımlar” olarak sınıflandırılmıştır. Sosyal yardımlar alanında gıda, ayni ve nakdi yardımlar ile Suriyelilere destek verilmektedir. Eğitim alanında ise burs projeleri ile öğrencilere destek verilmekte ve aynı zamanda kitap yardımları yapılmaktadır. Sağlık alanında ise devletin yardımcı olamadığı medikal malzemelerin Suriyelilere teminini gerçekleştirilmektedir. Dikkat çeken bir diğer faaliyet ise kültürel yardımlardır. Bu yardımların kapsamını IHH yetkilisi şu şekilde ifade etmiştir:

“Kültürel yardımlar kapsamında bizim yetim buluşmaları, şenlikler, piknikler, iftar buluşmaları ziyaretler bu tarz etkinlikler yaparak da kültürel yardımlarımızı gerçekleştirmiş oluyoruz”(K3; IHH Yetkilisi).

Görüşülen UMHD yetkilisi (K2) toplumu bilinçlendirmek için kurum olarak çeşitli faaliyetler düzenlediklerini belirtmiştir. Bu anlamda “mülteci okulu” adı altında mültecilik hakkında bilinçlendirme ve kamuoyunu aydınlatmak için paneller düzenlemektedirler. Ayrıca görüşülen sivil toplum kuruluşu yetkililerine “Suriyeliler ile birlikte gerçekleştirilen faaliyetleriniz var mı?” sorusu yöneltilmiştir. UMHD yetkilileri yaptıkları faaliyetler ile Suriyelilerin Türkiye’de kendilerini yalnız hissetmemeleri için çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

“Yani şöyle kuruluş amacımız hukuki destek ama biz her yıl düzenlediğimiz şenliklerimiz oluyor. Çocuklara yönelik Uçurtma Şenliği, Grafiti Şenliği. Orada sadece Suriyelilerde değil Özbek, Çeçen Türkiye’de bulunan İstanbul’da bulan ne kadar farklı uyruklu kişiler varsa onları yönelik. Hatta Türk çocuklarını da davet ediyoruz. Çünkü aralarındaki ilişki ve bağ gelişsin anlamında. Çocukların biraz daha o psikolojiden çıkmalarını istiyoruz, çocukluklarını yaşamalarını istiyoruz. O yüzden düzenli olarak yılda 2 kere ya da 3 kere şenlikler düzenliyoruz. Ramazan’da elimizden geldiğince yönetim kurulu olarak da gönüllülerimiz olarak da Suriyeli ailelere ramazan da iftara gidiyoruz. Sonrasında kendi evimize davet ettiklerimizde oluyor. Belli bir muhabbeti yakalamak amacımız. Onları yalnız olduğunu hissettirmemek. Türkiye’de

de komşularının arkadaşlarının ya da ahabplarının olabileceklerini hissettirebilmek” (K1; UMHD Yetkilisi).

“Her sene Ramazan ayında “Bu Ramazan Sofranızda Kardeşlik Olsun” diye kampanya başlatıyoruz ve insanları Suriyeli ya da herhangi bir milletten mültecinin sofrasına oturmaya ve onları kendi evinde ağırlamaya teşvik ediyoruz. Bu sene 3. Sünün düzenleyeceğiz. 2 senedir yapıyoruz ve ben 2 senedir de gidiyorum” (K2; UMHD Yetkilisi).

IHH yetkilisi ise birlikte gerçekleştirilen faaliyetler olarak yetim buluşmaları, şenlikler, piknikler ve iftar buluşmaları organize ettiklerini belirtmiştir. Bunun haricinde özellikle daha verimli çalışmalar yapabilmek adına Türkiye’de kurulmuş Suriyeli dernekler ile işbirliği içerisinde olduklarını ifade etmiştir.

STK yetkililerine kurum olarak Suriyelilere iş bulma konusunda herhangi bir yardımları olup olmadığı sorulmuştur. Hem UMHD hem de IHH’nın doğrudan buna yönelik bir faaliyeti bulunmamaktadır. IHH yetkilisi bu tür bir faaliyetin içine girmemelerinin sebebini şu şekilde ifade etmiştir:

“Kurumsal olarak biz böyle bir sorumluluğun altına giremedik. Neden? Şöyle; şimdi biz özellikle bu savaşın çıktığı ilk yıllarda 2012 ve 2013’de 2014’de hatta yoğun telefonlar alıyorduk. “Ben Suriyeli birini yanıma almak istiyorum, çiftliğimde çalıştırmak istiyorum, şurada çalıştırmak istiyorum burada çalıştırmak istiyorum” diye. Biz bir; ne arayan kurumu, kişiyi tanıdık. İki; Suriyelileri de bir işe sokabilecek kadar da tanımıyoruz. Haliyle yarın öbür gün yüz kızartıcı bir suçun işlendiğinde, bir hırsızlıkla karşılaşıldığında ya da herhangi bir aksi durum yaşandığında da burada bizim referansımızla kabul edilen kurumun, kişinin ve ya bizim gönderdiğimiz işçinin bir istinadı söz konusu. Haliyle biz bu şekilde direkt olarak böyle bir şekilde bir sorumluluğun altına girmedik ama kurumsal olarak bunu yapamasak da kişisel olarak bizim yakın çevremizden özellikle yönlendirdiğimiz kişiler oluyor. Özellikle bizim tanıdığımız Suriyeli aileler ve ya kurumlar olduğunda biraz daha sıcak davranabiliyoruz yani” (K3; IHH Yetkilisi).

Görüşülen dernek yetkilileri gerektiğinde diğer yerel ve Suriyeli STK'lar ile işbirliği yapabildiklerini bu anlamda ortak çalışmaların olduğunu ifade etmişlerdir. IHH yetkilisi bu anlamda şu ifadeleri kullanmıştır:

“Büyük bir kurum olduğumuz için genel merkez statüsünde, bu statü de olduğumuz için de bazen kendi kardeş kuruluşlarımızla, partner kurumlarla, STK'larla, devlet kademeleriyle, okullarla ve ya benzer statüyü kazanmamış gönüllülerle ortak çalışabiliyoruz” (K3; IHH Yetkilisi).

Yerelde hizmet vermesiyle toplumu temsil eden sivil toplum kuruluşları bu anlamda Suriyelilerin en önemli muhatabıdır. Çünkü yerel toplumdan olduğunu bildikleri insanlar onların yaşamını kolaylaştırabilmek adına destek olmaktadır. İnsani ve hukuki yardımların yanında psikolojik olarak da yalnız olmadıklarını hissettirmektedirler. Bu anlamda görüşülen STK yetkililerinden Suriyeliler ile kurdukları iletişim ve birlikte vakit geçirebildikleri faaliyetler hakkında bilgiler edinilmiştir. UMHD ve IHH yetkilileri çoğunlukla Ramazan aylarında Suriyelilerin evlerine misafir olduklarını ifade etmiştir. Bu anlamda STK'ların dini paydada yaptıkları ev ziyaretleri dinin birleştirici rolünü ortaya çıkarmaktadır. UMHD yetkilileri bu görüşmelerde Suriyeliler ile bazen tercüman yardımı bazen de Arapça olarak iletişim kurmaktadır. Ayrıca UMHD yetkilileri Suriyeliler ile kurdukları ilişkilerin samimi bir havada geçtiğini belirtmişlerdir:

“Arapça dil problemimiz olduğu için, kendi adıma konuşayım biraz biliyorum ama Arapçam çok iyi değil anlaşılmadığımız noktada gözlerimiz anlaşıyor ya da hareketlerimizle anlaşıyoruz. Kesinlikle rasyonel bir şey değil bir abla ya da bir kız çocuğu geldiğinde sarılıp öyle de birbirimizi anlayabiliyoruz. Kesinlikle rasyonel bir iletişim olduğunu söyleyemem. İnsan ilişkisi bu hani bir çıkar yok ucunda bir çıkar olsa belki bir rasyonellikten bahsedebiliriz ama bir çıkar olmadığı için hem karşı taraf bunun minnetini duyuyor tabi biz istemeyiz minnet içerisinde olsun ama gerçekten çok fazla oluyor insanlarda” (K2; UMHD yetkilisi).

IHH yetkilisi de bir günde yaklaşık 10 Suriyeli ailenin vâkıfa müracaat ettiğini böylelikle çok sık karşılaştığını belirtmiştir. Çoğunlukla Arapça iletişim kurduklarını,

anlaşamadıkları zaman ise ailenin yanında gelen çocukların Türkçe bildiklerinden dolayı tercümanlık yaptıkları ifade edilmiştir. Kurum olarak yapılan görüşmelerde resmi bir ilişki kurulduğu belirtilmiştir. Yine IHH yetkilisi Ramazan ayında özellikle ev ziyaretleri ile Suriyelilere misafir olduklarını ifade etmiştir.

İki kuruluşun yetkilileri de ilk etapta yardım yapmanın “insani” olarak bir yükümlülük olduğunu ifade etmiştir;

“İlk etapta tabi ki insani olarak bir vicdan söz konusu aslında ama Türkiye’ye sığınan mültecilere de bakıldığında yüzde doksanı ya da 95’i Müslüman tabi ki din kardeşine de aynı zamanda yardım ediyorsun. Yani Doğu Türkistanlı biri Çin’den kaçıp geliyor, Özbekistan şuan ki komünist rejimden kaçıp geliyor, Çeçenistan Rusya’nın yöneticiliğinden kaçıp geliyor. İlk etapta insani evet sonrasın da tabi ki biraz daha özele indiğimizde Müslüman olarak yardımımız dokunuyor” (K1; UMHD Yetkilisi).

Ayrıca IHH yetkilisi Suriyelilere yaptıkları yardımlar için dini referanslı bir bakış açısı sunmuştur:

“IHH’nın misyonu gereği biz ne yaparsak yapalım İslam dışı hiçbir şey yapmamaya dikkat ediyoruz. Biz referanslarımız İslami kaynaklar olduğu için de sadece Suriyelilerle değil bizim Türkiye’ye gelen misafirlere bakış açımız Ensar ve Muhacir kardeşliği bakış açısı. Haliyle Suriyeliler bizim gözümüzde muhacir bizde ensarız” (K3; IHH Yetkilisi).

Görüşülen yetkililere kurumsal olarak yapılan faaliyetlerin Suriyelilerin topluma uyumunda ve entegrasyon sürecinde nasıl bir etkisi olduğuna dair bir soru yöneltilmiştir. Görüşülen STK yetkililerine göre yapılan yardımların mevcut önyargıların yıkılmasında önemli bir işlevi vardır. UMHD yetkilileri bu yardım ve destek faaliyetleri vesilesi ile kurulan iletişimin uyum sürecinin en önemli unsurlardan biri olduğunu belirtmişlerdir.

“Çok basit düşünelim. Bir Suriyeli geliyor ve biz onunla konuşuyoruz. Türk olarak konuşuyoruz. Merhaba diyoruz biz size yardım etmek için buradayız diyoruz, sizin hayatınızı kolaylaştırmak için buradayız diyoruz. Bize her türlü sorunuz da bize telefon açabilirsiniz diyoruz. Soru

sorabilirsiniz diyoruz. Bir kere biz bence entegrasyona ve sosyal uyuma en başında burada başlatıyoruz. Çünkü karşılarında bir Türk Türkler var daha doğrusu kendileri için yardım da bulunabilirsiniz diye teklifte bulunuyor. Bence bu entegrasyonun ilk aşaması. Sadece onlarla konuşma ve muhabbet bile bence birçok önyargıyı yıkıyor” (K2, UMHD yetkilisi).

IHH yetkilisi ise uyum süreci açısından yapılan faaliyetlerin katkısını şu şekilde ifade etmiştir:

“Bizim yapmış olduğumuz yardımlar, hiçbir şey yapmazsa bile “Türkiye kötü” algısını yıkan çalışmalardan bir tanesidir. Korktuğunuz bir kişiye yanaşmazsınız. Biz bu çalışmalarla hiçbir şey yapmasak bile bir kere korkulan bir ülke olmadığımızı gösteriyoruz. Biz polis devleti değiliz, insanlara her zaman yardımcı olmanın derdinde olan bir toplumuz. Biz zaten genlerimizde nereye giderseniz gidin Türkiye’nin insanları nasıl diye sorulduğunda “Türkiye’nin insanları misafirperverdirler” algısını oluşturmuş bir topluluğuz. Haliyle bizim kabul edilmiş bu algıya zarar vermememiz lazım” (K3; IHH yetkilisi).

Görüşülen sivil toplum kuruluşu yetkilileri Suriyeliler ile ilgili olarak sürecin iyi bir şekilde yürütülmesi için birtakım önerilerde bulunmuşlardır:

- Göç Bakanlığı kurulması,
- Suriyelilere verilen çalışma izninin kolaylaştırılması ve yaygınlaştırılması
- Suriyelilerin ucuz iş gücü olarak görülmemesi,
- Çalışan Suriyelilerin emek hakkının verilmesi,
- Suriyelilerin dil öğrenmeleri konusunda politikalar geliştirilmesi.

3.1.3. Suriye Menşeli Sivil Toplum Kuruluşu Yetkililerinin Suriyelilerin Göç Süreci Hakkındaki Görüşleri

Çalışma kapsamında görüşülen yerli sivil toplum kuruluşları Suriyeli dernekler ile işbirliği içerisinde çalışmalar yürüttüğünü belirtmişlerdir. Ayrıca bu süreçte sundukları hizmetler ile Suriye menşeli dernekler yük paylaşımı noktasında önemli görevler üstlenmektedir. Araştırma kapsamında Fatih’te faaliyet gösteren Suriye Nur Derneği ve

Şam Âlimleri Derneği yetkilileri ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Aşağıdaki tabloda yetkililer ile ilgili sosyo-demografik özellikler sunulmuştur.

Tablo 3:

Suriye Menşeli STK Yetkililerinin Sosyo-Demografik Özellikleri

Örneklem Kodu	Cinsiyet	Yaş	Eğitim	Görev Aldığı STK	Pozisyonu	Faaliyet Gösterdikleri İlçe
K4	Kadın	29	Üniversite	Suriye Nur Derneği	Genel Koordinatör	Fatih
K5	Erkek	58	Üniversite	Şam Âlimleri Derneği	Müdür Yardımcısı	Fatih

Bu görüşmelerde Suriye Nur Derneği yetkilisi ile Türkçe, Şam Âlimleri Derneği yetkilisi ise Arapça olarak tercüman desteğiyle iletişim kurulmuştur. Diğer Suriyeliler gibi iç savaştan sonra Türkiye'ye gelen dernek yetkililerine Suriyelilerin Türkiye'deki konumu sorulmuştur. Suriye Nur Derneği yetkilisi Suriyelileri “*misafır*” olarak Şam Âlimleri Derneği yetkilisi ise “*mülteci*” olarak tanımlamıştır.

İki dernek yetkilisi de Türk ve Suriye toplumunun çok fazla ortak yönlerinin olduğunu fakat birtakım farklılıklarında olabileceğini belirtmişlerdir. Şam Âlimleri Derneği yetkilisi ortak geçmişe gönderme yaparak şu ifadeleri kullanmıştır:

“Çok ortak şey var. Çünkü Osmanlı yönetimi altında olduğu için o bölgeler her şeyimiz müşterek. Yememiz, içmemiz, kültürümüz. Şam toprakları Osmanlı'ya Türkiye'ye çok benzer” (K5; Şam Âlimleri Derneği Yetkilisi).

Görüşülen dernek yetkililerine devletin kriz yönetimi konusundaki tavrı ve eksik yönlerinin olup olmadığı sorulmuştur. Suriye Nur Derneği yetkilisi bu süreçte çok fazla eksiklerin olduğunu eğitim, çalışma ve kimlik hakkı konusunda sıkıntıların yaşandığını ifade etmiştir. Şam Âlimleri Derneği yetkilisi ise devletin gereken her hizmeti yaptığını fakat gelen sayının çok fazla olması sebebiyle az da olsa sorunların yaşandığını belirtmiştir.

Görüşmecilere Suriyelilerin Türk toplumuna uyum sağlayabildikleri hususundaki gözlemleri sorulmuştur. İki dernek yetkilisi de Suriyelilerin büyük bir kısmının topluma uyum sağladığını düşünmektedir:

“Evet, uyum sağlayabildiler tabi ki. Mesela buradan geçtiğin zaman hemen görülüyor Suriyelilerin hepsi dükkân açtılar, restoran açtılar çalışıyorlar. Artık Türkiye’yi çok iyi biliyorlar mesela. Türkçe’yi de biliyorlar. Hatta çocuklar falan sokaklarda artık Türkçe konuşuyorlar. Türk gibiler mesela bilemezsin Suriyeli mi diye” (K4; Suriye Nur Derneği Yetkilisi).

“Özellikle okul ortamında öğrenciler kolay uyum sağladı. Okulda, işyerinde, pazarda, çarşıda normal bir temiz karakteri olan kimse her şekilde uyum sağlıyor. Bu noktada insanların her zaman eğitime açık olması lazım, yeniliklere açık olması lazım” (K5; Şam Âlimleri Derneği Yetkilisi).

Bu süreçte Türk toplumunun Suriyelilere yaklaşımı ve desteği Suriyeli dernek yetkilileri tarafından değerlendirilmiştir. Görüşülen yetkililerin ifadelerine göre Türk halkının içinde destek veren kişiler olduğu gibi destek vermeyen kişiler de mevcuttur. Bu konudaki tavrın insan faktörüne göre kişiden kişiye değişkenlik gösterdiği düşünülmektedir. Şam Âlimleri Derneği yetkilisi bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

“Mesela Türklere bazıları gerçekten bu işe eğitimsiz ve düşmanca bakabiliyorlar. Yine Suriyeliler içinde yapılan yardımı desteği hak etmeyen, suiistimal eden kişilerde olabilir. Bu kişiden kişiye şahıstan şahsa değişir” (K5; Şam Âlimleri Derneği Yetkilisi).

Suriye Nur Derneği yetkilisi Türk toplumunda Suriyeliler ile ilgili olarak devletten çok fazla yardım aldıklarına dair yanlış bilgilerin olduğunu bu nedenle insanların Suriyelilere karşı önyargılı olduklarını düşünmektedir. Şam Âlimleri Derneği yetkilisi ise yaklaşım konusunda Suriyelilere olumlu ve olumsuz bakan iki kesimin olduğunu belirtmiştir.

Suriyeli dernek yetkilileri Suriyelilere vatandaşlık verilmesini talep etmektedirler. Suriye Nur Derneği yetkilisi hâlihazırda vatandaşlık verilen Suriyelilerin olduğunu

kişilerin niteliklerine göre vatandaşlık verildiğini belirtmiştir. Şam Âlimleri Derneği yetkilisi ise vatandaşlık verilmesini şu şekilde gerekçelendirmiştir:

“Evet, vatandaşlık verilmeli. Biz zaten Osmanlıdayken aynı coğrafyanın aynı devletine aittik” (K5; Şam Âlimleri Derneği Yetkilisi).

3.1.4. Suriye Menşeli Sivil Toplum Kuruluşlarının Faaliyetleri

Suriyelilere yardım ve destek sağlama noktasında faaliyet gösteren yerel STK'lar olduğu gibi aktif olarak çalışan Suriye menşeli STK'larda bulunmaktadır. Bu faaliyetler için hem yerel hem de Suriyeli STK'lar işbirliği yapmaktadırlar. Bu nedenle çalışmada Suriye menşeli STK'ların faaliyetlerine de yer verilmiştir. Bu STK'lar arasında Suriye merkezli İstanbul'da faaliyet gösteren Suriye Nur Derneği ve Şam Âlimleri Derneği bulunmaktadır. Şam Âlimleri Derneği'nde yaralı, hasta, yaşlı ve yetim öncelikli olmak üzere çok sayıda ihtiyaç sahibi Suriyeli kişiye destek verilmektedir. Bu destekler arasında; BİM yardım kartları, gıda kolileri, battaniye, elektrikli soba, ev eşyası temini ve nakdi yardım bulunmaktadır. Suriye Nur Derneği'nde ise eğitim ve sağlık alanında da oldukça aktif hizmetler verilmektedir. Bu hizmetlerle birlikte okul çağındaki çocukların eğitime entegrasyonu sağlanmakta ve kurulan bir sağlık merkezi ile Suriyeli hastaların doktor ve ilaç ihtiyaçları giderilmektedir.

Hem Suriye Nur Derneği hem de Şam Âlimler Derneği devlet desteği almamaktadır. Suriye Nur Derneği yetkilisi ancak projeler karşılığında birtakım destekler alabildiklerini belirtmiştir. Bunun haricinde görüşülen yetkililer yerel STK'lar ve belediyeler ile işbirliği yaptıklarını şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Açık Toplum Eğitim Vakfı, Sadakataşı, İHH ile çalıştık. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı onlardan da proje aldık. Belediyelerle ise her zaman beraber çalışıyoruz” (K4; Suriye Nur Derneği Yetkilisi).

“İHH ve diğer başka derneklerle işbirliği yapıyoruz. Özellikle Kızılay'a çok fazla yönlendirme yapıyoruz. Bilgisi olmayan Suriyeli aileleri bilgilendiriyoruz, ne gibi haklardan faydalanabilir onları söylüyoruz. Belediye ve Kızılay'a yönlendirme yapıyoruz” (K5; Şam Âlimleri Derneği Yetkilisi).

Suriye Nur Derneği ve Şam Âlimler Derneği Türk toplumu ile Suriyelileri bir araya getiren herhangi bir organizasyon düzenlememiştir. Fakat Şam Âlimleri Derneği yetkilisi işbirliği yaptıkları yerel STK'ların düzenlediği iftar programlarına derneğe kayıtlı olan kişilerin de davet edildiğini ve böylece Suriyeli ve Türk toplumundan kişilerin birlikte vakit geçirdiklerini ifade etmiştir.

Görüşmelerin gerçekleştiği dernek mekânlarına ciddi anlamda bir Suriyeli akışı olduğu gözlemlenmiştir. Örneğin Şam Âlimleri Derneği'ne kayıtlı 30.000 aile bulunmaktadır. Bu rakam aile üyeleri hesaba katıldığında 100.000'den fazla kişiye tekabül etmektedir. Bu anlamda Suriyeli STK'ların alanda aktif olarak faaliyet gösterdiğini söylemek mümkündür.

Görüşülen dernek yetkilileri entegrasyon süreci için bazı tavsiyelerde bulunmuşlardır. Bunlar şu şekilde ifade edilebilir:

- İki toplumun üyeleri de birbirini tanımak için çaba göstermeli,
- Devlet çalışma hakkı ve eğitim konusunda daha fazla çalışma yapmalıdır.

3.2. Sivil Yardım Faaliyetlerinin Bir Aktörü Olarak Kardeşlik Seferberliği Gönüllüleri

Araştırmanın ikinci boyutunda Türkiye'nin farklı yerlerinde irili ufaklı yaklaşık 50 grup ile "Kardeşlik Seferberliği" adı altında Suriyelilerin de içinde bulunduğu pek çok ihtiyaç sahibine bireysel düzeyde ya da gruplar halinde sivil ve gönüllü olarak yardım faaliyeti gerçekleştiren bireyler bulunmaktadır. Bu bağlamda İstanbul Ümraniye'de ihtiyaç sahibi Suriyelilere destek veren fakat herhangi bir resmi prosedür taşımayan tamamen sivil ve gönüllü olarak faaliyet gerçekleştiren kişilerin süreç hakkındaki görüşlerine ve gözlemlerine yer verilmiştir. Bu anlamda "Kardeşlik Seferberliği" hareketinin kurucuları olan Mahmut Karaman ve Ayşe Karaman ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Mahmut Karaman "Kardeşlik Seferberliği" faaliyetleri ile Suriyeli ihtiyaç sahiplerinin yollarının nasıl kesiştiğini şu şekilde ifade etmiştir:

"Biz 20-25 yıl önce eşimle (Ayşe Karaman) birlikte önceleri daha isimsiz ve bağımsız olarak Üsküdar özelinde mikro alanda birtakım faaliyetlerimiz vardı. 2000'li yılların başında önceleri biz buna merhamet seferberliği akabinde kardeşlik seferberliği adını koyduk. Bu 2011'de yerli tabiri caizse fakir ailelere dönüktü. Bizim hanımın her sene

10 tane 20 tane ailesi olurdu. Benim Üsküdar'daki sokak çocuklarıyla 1990-2000 arası yaklaşık 30 küsur çocuk vardı. Onlara dönük bir diyalogum vardı. 2000'li yıllarda ben Çamlıca'ya taşınınca hükümet politikaları ile birlikte o çocuklar sokaktan kayboldu. Haliyle benim sokak faaliyetlerim biraz azaldı. Ama benim hanımın ilgilendiği aileler vardı. Koltuk ve kömür taşıyorduk. 2010-2011'den itibaren kendiliğinden bu Suriye göçü başlayınca Ümraniye'de karşımıza çıktılar. Otomatikman biz kendimizi Suriyeli göçmenlerin içinde bulduk. Daha sonra bazı arkadaşlar 3-5 kişi, 10'u bulmadı hiçbir zaman o arkadaşlarda gruba katılınca yaklaşık bu güne kadar 24 saat Suriyelilerle ilgilendik" (K7; Mahmut Karaman).

3.2.1. Gönüllülerin Suriyelilerin Göç Süreci Hakkındaki Görüşleri

Kardeşlik Seferberliği hareketinin gönüllüleri Ayşe Karaman ve Mahmut Karaman'a dair sosyo-demografik özellikler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4:

Kardeşlik Seferberliği Gönüllülerinin Sosyo-Demografik Özellikleri

Örneklem Kodu	Cinsiyet	Yaş	Eğitim	Meslek	Faaliyet Gösterdikleri İlçe
K6	Kadın	60	Lise	Ev Hanımı	Ümraniye
K7	Erkek	60	Üniversite	Akademisyen	Ümraniye

Görüşülen kişiler Suriyelilerin toplumdaki konumunu tanımlamak için “göçmen” kavramını tercih etmişlerdir. Mahmut Karaman göçmen tanımlamasını şu şekilde gerekçelendirmiştir:

“Ben göçmen olarak tanımlıyorum. Yasal tanımı mülteci herhalde. Gündelik hayatta da göçmen olarak kullanıyorum. Bende onları göçmen statüsünde algılıyorum. Bu toplum göç ile kuruldu fakat eskileri geçelim son 200 yıllık tarihi biliyoruz. Cumhuriyetten önce 100 yıl ve

Cumhuriyetten sonra 100 yıl. Onlar gibi Suriyelilerde göçmen statüsünde” (K7; Mahmut Karaman).

Görüşmeciler tarafından Suriyelilerin Türk toplumu ile ortak ve farklı yönleri değerlendirilmiştir. Ayşe Karaman Suriyelilerin Türk toplumundan yaşam tarzı olarak çok farklı olduğunu özellikle Suriyeli kadınların “temizlik” ve “düzen” anlamında Türk kadınlarına benzemediğini, temizlik ve düzen sahibi olmadıklarını vurgulamıştır. Mahmut Karaman ise en büyük ortak paydanın “*din olgusu*” olduğunu bununla birlikte birtakım kültürel farklılıkların olduğunu belirtmiştir.

“En başta din olgusu. Ondan daha büyük bir ortak payda olamaz. ... Kültürel olarak tabi birtakım farklar var. Yani bir tür geri kalmış özellikleri diyebileceğimiz, eğitim vasfı çok düşük. Kırsal kesimden gelen bir grup ağırlıklı. Bunlar orada da toplumun ekonomik üst sınıfını oluşturan varlıklı kimseler değil. Eğitimsiz olunca haliyle gelirleri de düşük oluyor” (K7;Mahmut Karaman).

Suriyelilerin topluma uyumu hakkında görüşmecilerin fikirleri alınmıştır. Ayşe Karaman Suriyelilerin topluma uyum sağlama noktasında zorlandıklarını ifade etmiştir. Mahmut Karaman ise Suriyelilerin uyumunu konuşmadan önce toplumsal kabulün konuşulması gerektiğine dikkat çekmiş ve bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

“Suriyelilerin uyumu kelimesinden önce Türk toplumunun kabul oranını konuşacağız. Sen misafir gittiğin eve evin halkı ya da toplumu sana ne kadar iyi davranırsa kabul oranı ne kadar ise o kadar uyum sağlarsın. Eğer o kabul boyutu düşük ya da sorunluysa sen istesen de uyum sağlayamazsın. Başa dönelim bizim yaptığımız yardım faaliyetleri şüphesiz iyi karşılanıyor. Ama biz mahallede yardımları verip çıkıp gidiyoruz. O mahallede o insanların yaşadığı sosyal ilişkiler, bazen duyuyoruz yani aileler halen Suriyeli çocukların sokakta oynamasını istemiyor, 2015’te duydum bir iki veli okulları bastı Suriyeli çocukların okulda olmasını istemiyor. Bunun yanında biz yardım yapıyoruz ama 15 yaşındaki çocuğu 12-13 saat işte çalıştırıyorlar”(K7; Mahmut Karaman).

Türk toplumunun Suriyelilere verdiği destek hakkında görüşmecilerin fikirleri alınmıştır. Ayşe Karaman toplumun sadece %10'unun destekte bulunduğunu belirtmiştir. Toplumun Suriyelilere yaklaşımı konusunda da “önyargılı” davranıldığını şu şekilde ifade etmiştir:

“Son zamanlarda insanlar öyle kızıyorlar ki gitsinler buradan niye geldiler, bizim erkeklerimiz işsiz geziyor diyorlar. Bizim işverenler de onları çok düşük maaşla çalıştırıyorlar. Onları sömürüyorlar. Gittikçe bu sosyal medyada Suriyelilere karşı Türkleri çok etkiliyor” (K6; Ayşe Karaman).

Mahmut Karaman Türkiye’de Suriyelilere çok büyük oranda destek verildiğini belirtmiştir. Karaman’a göre Suriyelilere yaklaşım konusunda Suriye algısıyla ilgili olarak iki farklı boyut ortaya çıkmaktadır. Bu iki boyuta göre Türk toplumunun algısı değişkenlik göstermektedir. Bu noktada geçicilikten kalıcılığa doğru bir gidişat ile birlikte Suriyeli algısı da değişmektedir. Karaman bu değişkenliğin sebebinin şu şekilde ifade etmiştir:

“Türkiye’nin değişik bölgelerinde bir kardeşlik seferberliği adı altında çalışan arkadaşlar yardım faaliyetlerinde yerel halkın onlara karşı ciddi oranda tepkileriyle karşılaşılıyor. Niye onlara yardım ediyorsunuz vs. gibi. Bunun yanında Türkiye’de tek boyutlu bir durumdan bahsetmek mümkün değil. Devlet bunları aldı.. bunların burada geçici misafir olarak kalmaları ile vatandaşlık verilsin hukuki haklar verilsin arasında bir fark var yani. Geçici kalmalarında, onlara yardım etmelerinde, orada katliamdan kurtulmasında ya da buraya alınmasında kabul oranı yüksek. Hukuki haklar verilmesi, çalışma hakları ve vatandaşlık hakları verilmesinde olumsuz algı yüksek. Suriyelilere yaklaşım iyi “kalsınlar bakalım, onlar da insandır, hükümet doğru yaptı ya da bunların buraya gelmesi iyiydi” buradaki yaklaşım farklı yani geçici misafir olarak Türk toplumunun yaklaşımı farklı kalıcılık vasfı konuşulduğu zaman Türk toplumunun yaklaşımı biraz farklılık arz ediyor” (K7; Mahmut Karaman).

Ayrıca Mahmut Karaman’a devletin kriz yönetimi konusundaki etkinliği sorulmuştur. Suriye göçünden sonra başlayan krizin devlet tarafından değil sosyal medyadaki bazı

provokatör ajan grupları tarafından yönetildiğini ifade etmiştir. Suriyelilerin ülkeye geldiği ilk dönemki Suriye karşıtlığı ile bugün arasında artışın olduğunu belirtmiştir. Karaman, bu durumun sosyal medyadaki çarpıtma haberlerden kaynaklı olduğunu ifade etmiştir:

“Bugün politikalar 10 yaşındaki çocuklar tarafından sosyal medyada yönetiliyor. Enteresan olan bu insanların da büyük bir kısmı benim yaş gurubum. Çok aktif izleyici olmasa da sosyal medya içinde yaşadıkları gruplar tarafından dolaylı olarak o sosyal medyanın mağduru oluyorlar. O sosyal medyada üretilen politikalar hiç farkına varmadan zihinlerini işgal ediyor. Sorduğun zaman “herkes öyle diyor” şeklinde bunu görüyoruz. Nerede bunun kaynağı? “Suriyeliler hırsızdır, Suriyeliler cinsel taciz yaparlar, Suriyeliler Türk halkına yönelik suç işliyorlar” bunun kaynağı nedir? Delil “herkes öyle diyor” şeklinde” (K7; Mahmut Karaman).

Görüşülen kişilere Suriyelilere vatandaşlık verilmesi ile ilgili fikirleri sorulmuştur. Ayşe Karaman Suriyelilerin Türkiye’de yaşamının ekonomik anlamda onları zorladığını ve uyum sağlama noktasında sıkıntı yaşadıklarını düşünerek vatandaşlık verilmesini uygun görmediğini ifade etmiştir. Mahmut Karaman ise ülkemize gelen pek çok göçmene vatandaşlık verildiği gibi gerektiği takdirde Suriyelilere de vatandaşlık verilebileceğini belirtmiştir. Karaman Türkiye’nin göç tarihine dikkat çekerek Suriyelilere vatandaşlık verilmesini şu şekilde değerlendirmiştir:

“Suriyelilere vatandaşlık verilmesi gerekirse verilsin, hiçbir sakıncası yoktur. Tabii ki verilmeli, ötekilere verildiği gibi onlara da verilmeli. Bana verildiği gibi, Kafkasya’dan gelenlere verildiği gibi, Ahıska Türklerinden Uygur Türklerinden Afgan Türklerinden, Gürcü, Çerkez, Tatar bölgesinden, Kırım’dan Balkanlar’dan Yahudilere Romanlara verildiği gibi onlara da verilsin. Bizim dünyaya sunacağımız yaklaşım bu; Biz birlikte yaşamayı biliyoruz, bizim tarihimiz bu. Bir toplumun gücü de budur sosyolojik olarak, top tüfek adam öldürme ya da para sayısı değil. Birlikte yaşamayı bilen bir toplum güçlü bir toplumdur. Bir Müslüman için öteki tehdit unsuru değildir” (K7; Mahmut Karaman).

3.2.2. Gönüllülerin Suriyelilere Yönelik Yardım Faaliyetleri

Görüşmecilere şehirde yaşayan Suriyelilere yönelik faaliyetleri sorulmuştur. Bu anlamda ihtiyaç sahibi Suriyelilere barınma ile ilgili destek faaliyetleri sunmaktadırlar. Uygun bir ev kiralanması, evin tadilatı ve eşyaların temini için bizzat çalışmalar yapmaktadırlar. Mahmut Karaman çevresindeki gönüllü birkaç kişi ile birlikte bugüne kadar 1500 civarında ev ihya ettiklerini belirtmiştir. Ayrıca yardımlar için toplama merkezi olarak bir de depo kurulmuş durumdadır. Ayşe Karaman ise yapılan yardımların içeriğini şu şekilde ifade etmiştir.

“Her şey. Eşya, gıda, alışveriş kartı. Mesela biz yeni başladığımızda çok yoğun çalışıyorduk. Ben her gün oralardaydım. İnsanlar bizim depomuzu biliyorlardı artık, hepsi birine söylüyordu. Biz haftanın belirli günleri oraya giderdik. Belki 50 tane Suriyeli oraya gelirdi. Hepsini teker teker not ediyorduk, adreslerini alıyorduk. Daha önce teftişe gitmeden yardım veriyorduk, ama sonra baktık ki bizi kullanıyorlar. Var olan şeyleri tekrar istiyorlar. Mesela adam bizden koltuk istiyordu veriyorduk ama sonra onu satıp bizden tekrar koltuk istiyordu. O yüzden biz de evlere gidip teftiş yapıyorduk. Gerçekten ihtiyacı var mı onu öğreniyorduk. Bir grup daha açtık, onlar büyük eşya ile ilgileniyorlar. Ben sadece bana gelen alışveriş kartlarını kişilere ulaştırıyorum. A101, BİM kartları geliyor” (K6; Ayşe Karaman).

Görüşmeciler tarafından yardım faaliyetinde bulunma nedenleri ifade edilmiştir. Ayşe Karaman “insani” ve “vicdani” olarak Suriyelilere yardımda bulunduğunu ifade etmiştir:

“Tamamen vicdani ve insani... Benim vicdanım sızlıyor. Ben evime geliyorum sıcacık ama onlar soğuk yerlerde oturuyorlar; ben asla rahat edemiyorum. Buzdolabım dolu olduğunda öyle rahatsız oluyorum ki... İnsanların yiyecek bir şeyleri yok, benim buzdolabım tıklım tıklım dolu diyorum. Vicdanım hiç rahat etmiyor. İmkânım olsa da hepsine yardım edebilsem. Elimden geleni yapıyorum. Beni orada çok kişi tanır. Herkesin annesi oldum, ablası oldum. Herkes bana anne der oradaki Suriyeli gençler” (K6; Ayşe Karaman).

Mahmut Karaman ise “Kardeşlik Seferberliği” hareketi içerisinde yaptıkları faaliyetler ile toplumdaki varlıklı kesimin yoksulu gözetmesi ve karşılıklı iletişim kurulması anlamında bir teşvik niyetinde olduklarını belirtmiştir. Karaman, *“hareketin temel amacının yardım yapmaktan çok, varlıklı kesime iyilik davranışını kazandırmak olduğunu”* ifade etmiştir.

“... Bizim de istediğimiz o yani o ilişki aynı zamanda sade, asude, kendiyle barışık, dingin, o sevgi, şefkat, merhameti dışsallaştıran insan olarak kalmıyor, o insan fakirle ilişkiye girince varlıklı kesim yoksul kesimle bir ilişki kuracak. Bir dostluk ilişkisi kurulacak. Toplumdaki gruplar arasındaki parçalanmalardan bir tanesi de varlıklı kesim ile yoksul kesim arasındaki parçalanmadır. Bu iki grup arasında bir ilişki yok” (K7; Mahmut Karaman).

Ayrıca görüşmeciler faaliyetleri için STK’lar ile herhangi bir işbirliği yapmadıklarını belirtmişlerdir.

Görüşmecilere Suriyeliler ile aralarındaki ilişki ve iletişim sorulmuştur. Biraz Türkçe bilenlerle az da olsa konuşarak, Türkçe bilmeyenlerle de tercüman yoluyla iletişim kurmaktadır. Mahmut ve Ayşe Karaman çifti barınacak yeri olmayan Suriyeli aileleri kendi evlerine alarak bir müddet misafir ettiklerini söylemiştir. Bu anlamda özellikle yardım faaliyetleri vesilesiyle edindikleri çok Suriyeli arkadaşları ve dostları olduğunu ifade etmişlerdir.

Mahmut Karaman sürecin daha iyi bir şekilde yönetilmesi için şu önerilerde bulunmuştur:

- Uyum ve kabulü merkeze alan politikaların uygulanması
- Dini yayınlarla, kültürel programlarla, sosyal medyadaki tanıtıcı yayınlarla halkın aydınlatılması
- Suriyelilerin özellikle barınma (ev kiralama) konusunda yaşadıkları sıkıntıları çözmek için yerel birimler takibiyle asgari düzeyde hukuk hizmeti verilmesi.

3.3. Sivil Yardım Faaliyetlerinin Bir Aktörü Olarak Komşuluk İlişkisi

Araştırmanın üçüncü boyutunda yardımlaşma ve dayanışmanın en çok hissedildiği ve yapıldığı bir sosyal ilişki türü olan “komşuluk” faktörü çerçevesinde Suriyeli komşusu

olan Türk toplumundan kişiler bulunmaktadır. Bu kişiler içerisinde bilhassa Suriyeli komşusuna çeşitli alanlarda karşılıksız olarak yardımda bulunan katılımcılar olduğu gibi karşılıklı olarak yardımlaşma davranışı içerisinde olduğunu belirten kişilerde bulunmaktadır. Sosyal ilişki türlerinden biri olan “komşuluk” toplumun en temel dinamiklerinden biridir. Özellikle yakın mesafe unsuruyla kuvvetli iletişime olanak veren, yardımlaşma ve dayanışmanın kendiliğinden geliştiği bir ilişki türüdür. Bu yardım faaliyetlerinin yerel halkın içinden gelen kişilerle “direk, gönüllü ve aracısız” yapılmasından dolayı uyum sürecinde önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir. Özellikle komşuluk gibi birincil ilişki içerisinde yer alan etkileşim faktörleriyle farklı grupların birbirini tanıması, iletişim kurması ve sosyal ilişki içerisinde olması kaçınılmazdır. Bu nedenle entegrasyon/bütünleşme ve uyum çalışmalarında “komşuluk” faktörünün özel bir yeri vardır.

Sosyal etkileşimin en önemli unsurlarından olan komşuluk, yüzyıllardır toplumların bir arada ortak bir yaşam sürmesinde işlevsel bir faaliyete sahiptir. Komşuluğun tanımı ise şu şekilde yapılmıştır; “Belirli bir coğrafi çevre içinde birbirlerini ziyaret eden, şahsen veya ismen tanıyan, karşılıklı yardımlaşan, ödünç alan ve ödünç veren, birbirlerinin aletlerini ve malzemelerini kullanabilen, sıkı sosyal ilişkiler kurmuş olan, sayı bakımından çok fazla olmayan ailelerden kurulu küçük yerel yapıdır. Komşuluk hemen hemen her coğrafi bölge üzerinde görülen toplumsallaşma şeklidir (Nirun, 1991, s. 125; akt. Gündüz & Yıldız, 2008, s. 125).” Aile ve akrabalık ilişkileriyle beraber komşuluk toplumun temel bir yapı taşı olarak görülmektedir. Toplumun her bir üyesine sosyalizasyon alanı sunan ve dinamik bir süreç olan komşuluk sosyal ilişkilere bir örnektir. Komşuluk ilişkilerinin temelinde “yardımlaşma” ve “güven” duygusu yer almaktadır. Komşuluk sosyal anlamda birtakım birleştirici rollere sahiptir. Bu roller “yer, yüz yüze ilişkiler, mahremiyet, samimi konuşmak, dedikodu, fısıltı, eğlence, boş vakitleri harcama, ortak alâkalar, kültürel bağlar, milliyet, lisan, öğrenim ve hayat derecesi, mali seviye, ekonomik tüketim gücü, karşılıklı yardımlaşma” olarak ifade edilmiştir (Nirun, 1991, s. 175; akt. Gündüz & Yıldız, 2008, s. 126). Erdoğan’ın, Suriyelilerle ilgili Türkiye çapında yaptığı bir araştırma da Türk halkının Suriyelilere karşı birtakım konularda (güvenilirlik, temizlik vs.) önyargılı oldukları ve ciddi bir sosyal mesafenin bulunduğu bahsedilmiştir (Erdoğan, 2018b, s. 55). Buna karşın Suriyelilerin Türk halkına sosyal mesafesiyle ilgili düşüncesi kendilerini Türk halkına

yakın hissettikleri yönünde olmuştur. Bu anlamda iki grubun sosyal mesafe oranı farklılık göstermektedir (Erdoğan, 2018b, s. 124).

Bu anlamda Suriyeliler bazında hem toplumsal kabulün analizi hem de yardımlaşma dinamiklerinin ortaya çıkarılması için Suriyeliler ile komşu olan Türk toplumundan 10 kişi ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Örneklemin belirlenmesinde “ihtiyaç sahibi Suriyeli komşuya yardım etme” ve “Suriyeli komşu ile yardımlaşma içerisinde olma” faktörleri kabul alınmıştır.

3.3.1. Suriyeliler ile Komşuluk İlişkisi Bağlamında Yerel Halkın Suriyeli Göçü Hakkındaki Görüşleri

Komşuluk ilişkisi bağlamında görüşülen kişilerin tamamı İstanbul Zeytinburnu’nda ikamet etmektedir. Görüşülen kişilerin 7’si kadın 3’ü erkektir. Katılımcıların 8’i evli 2’si bekârdır. Eğitim durumları ise şöyledir; 6 kişi ilkokul, 1 kişi ortaokul, 2 kişi üniversite mezunu iken 1 kişi okuma-yazma bilmemektedir. Kadın katılımcıların 4’ü ev hanımı iken 3’ü bir işte çalışmaktadır. Erkek katılımcıların 1’i emekli, 1’i elektrik teknisyeni ve 1’i de serbest meslek yapmaktadır.

Görüşülen kişilere Suriyelilerin Türkiye’deki konumu sorulmuştur. Suriyelileri; 4 kişi “misafir”, 3 kişi “zulümden kaçanlar”, 2 kişi “sığınmacı” 1 kişide “mülteci” olarak tanımladığını belirtmiştir. Misafir olarak tanımlama yapan katılımcılardan biri tanımlamasını şu şekilde gerekçelendirmiştir:

“Misafir olarak tanımlarım. Çünkü geçici olarak burada kalıyorlar. Zorlu bir süreçten geçtikleri için biz geldiler. Türkiye açısından geçici olacağını düşünüyorum ve umut ediyorum” (K8, Kadın, 23, Öğretmen).

Katılımcılara Suriye toplumu ile Türk toplumunun benzer/ortak özellikleri sorulmuştur. Görüşmecilerin 4’ü benzer özelliğin olmadığını, 3’ü dini anlamda bir ortaklık olduğunu, 2’si çok fazla benzer özelliğin olduğunu, 1’i ise bazı kültürel özelliklerin benzer olduğunu ifade etmiştir. Katılımcılara Suriye toplumu ile Türk toplumunun farklı özellikleri sorulmuştur. Verilen cevaplara göre görüşmecilerin büyük bir kısmı (9 kişi) yaşam tarzının en büyük farklılık olduğunu belirtmiştir. 1 kişi ise herhangi bir farklı özelliğin olmadığını ifade etmiştir. Katılımcılar yaşam tarzı farklılığını; yemek kültürü, temizlik, kadınların giyim tarzı ve dünya görüşü olarak örneklendirmişlerdir.

Görüşülen kişilerin Suriyeli komşuları ile aralarındaki iletişim ve ilişki toplumsal uyum süreci açısından önemli bilgiler sunmaktadır. Bu anlamda katılımcılara Suriyeli komşuları ile nasıl iletişim kurduklarına dair bir soru yöneltilmiştir. Görüşmecilerden 6 kişi Suriyelilerle birkaç Türkçe kelime, 3 kişi biraz Arapça ve biraz Türkçe, 1 kişide tebessüm ve vücut dili ile iletişim kurabildiğini ifade etmiştir:

“Dil anlamında az çok birkaç kelime ile anlaşabiliyoruz. Zaten bizim dilimizde de Arapça kökenli kelimeler olduğu için Suriyeli komşumla o şekilde konuşmaya başladık. Önce bir selamünaleyküm diyerek selamlaşırken sonra çocuklarının okulu olsun onlara yardımcı olurken güzel bir komşuluk ilişkimiz oldu” (K8; Kadın, 25, Öğretmen).

“Pek Türkçe bilmiyorlar. Ama çocuklar biliyorlar bu yüzden onların aracılığıyla anlaşıyoruz. Birkaç kelime ile işte Allah’a emanet ol, Allah razı olsun o şekilde anlaşabiliyoruz” (K17; Kadın, 40, Ev Hanımı).

“Türkçe bilenlerle rahat konuşuyoruz. Ama bilmeyenlerde çat pat birkaç kelime ile anlaşıyoruz” (K15; Erkek, 53, Emekli).

“Ben köküm Arap olduğu için biraz Arapça biliyorum komşumla da biraz Arapça biraz Türkçe derken gayet iyi anlaşıyoruz” (K12; Kadın, 36, Ev Hanımı).

Görüşülen kişilere Suriyeliler ile olan komşuluk ilişkilerini anlatmaları istenmiştir. Katılımcılardan 5 kişi komşusu ile arasının iyi olduğunu, sık sık birbirlerine misafir olduklarını ifade etmiştir. Diğer 5 kişi ise sadece karşılıklı olarak selamlaştıklarını bunun haricinde herhangi bir şekilde birbirlerinin evine misafir olmadıklarını ifade etmiştir.

Selamlaşıyoruz ama giriş çıkışımız yok. Türkçe bilmiyorlar biraz o yüzden pek gidip gelmiyoruz (K14; Kadın, 50, Ev Hanımı).

Görüşülen kişilere “Suriyeli komşusunuz ile birlikte gerçekleştirdiğiniz etkinlikler var mı? Nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. 5 katılımcı “çay-kahve muhabbeti ve yemek” eşliğinde bir araya toplandıklarını 5 katılımcı ise herhangi bir şekilde etkinlik gerçekleştirmediğini ifade etmiştir. Birlikte etkinlik yaptığını söyleyen bütün katılımcıların (5 kişi) kadın olması dikkat çekmektedir:

“Komşumla aram çok iyidir. Birbirimize gelir gideriz. O bana yemeğe geldi birkaç kere. Çaya kahveye gideriz. Mesela benim misafirim geldiğinde onu da çağırırım vakit geçirsin diye. Kadınlarla çay sohbeti yaparız. Eşlerimiz gidip gelmez. Kapıda selamlaşırlar” (K10; Kadın, 45, İşçi).

Erkek katılımcılar (3 kişi) ise Suriyeli komşusu ile herhangi bir etkinlik yapmamıştır:

“Pek gidip gelmeyiz. Ama birbirimizi gördüğümüzde muhakkak selamlaşırız. Ben işte olduğum için zaten daha seyrek görüşürüz. Ama benim hanımla komşunun hanımı çok gider gelir. Ne ihtiyaçları varsa birbirlerinden isterler, yardımlaşırlar” (K9; Erkek, 49, Elektrik Teknisyeni).

Katılımcıların Suriyeli komşuları ile olan sosyal ilişki düzeyini belirlemek için samimi/mesafeli kavramları çerçevesinde bir ilişki değerlendirmesi yapmaları istenmiştir. Görüşülen kişilerden 5’i Suriyeli komşusu ile samimi olduğunu belirtirken 5’ide mesafeli olduğunu belirtmiştir:

“Mesafeliyim yakın durmuyorum ama iyiliğimi yine de yapıyorum, mağdur oldukları için çocukların hatırına yardımlarıma devam ediyorum” (K16; Erkek, 60, Serbest Meslek).

Görüşülen kişilere “Suriyeli komşunuza güvenir misin?” diye bir soru yöneltilmiştir. 6 katılımcı “güvenirim”, 3 katılımcı ise “güvenmem” , 1 katılımcı “güvenirim ama uzun vadede iş yapacak değiliz” cevabını vermiştir. Ayrıca görüşmecilere “Bir ihtiyacınız olduğunda komşunuzdan yardım ister misiniz?” sorusu yöneltilmiştir. 1 katılımcı komşusundan yardım istemeyeceğini belirtirken 9 katılımcı ise yardım isteyebileceğini ifade etmiştir:

“Neden olmasın, isteriz tabi. Yani bir ihtiyacımız olduğunda istiyoruz da zaten” (K9; Erkek, 49, Elektrik Teknisyeni).

“Bir ihtiyacım olduğunda tabi ki yardım isteriz. Onlarda bizden isterler zaten” (K13; Kadın, 23, Ziraat Mühendisi).

“Ben ona yardım ederim o da bana yardım eder” (K11; Kadın, 60, Ev Hanımı).

Görüşülen kişilere “Suriyeliler topluma uyum sağladı mı?” sorusu yöneltilmiştir. 4 katılımcı uyum sağladıklarını, 4 katılımcı bir kısmının uyum sağladığını, 2 katılımcı ise uyum sağlayamadıklarını ifade etmiştir. Özellikle Suriyelilerin topluma uyumu hakkında üç farklı yaklaşım tarzı belirlemektedir. Bu anlamda üç farklı görüş ortaya çıkmıştır:

“Bence ailesiyle gelenler uyum sağlayabiliyorlar. Ben Suriyeli komşumdan örnek vereceğim. Normal aile yaşantısı anne evde, baba işte çocuklar okulda bir düzenleri var ve topluma uyum sağlamış durumdadılar. Ama genç yapılanması Türk toplumuna uyum sağlayamıyor. Grup şeklinde dışarıda gezmeleri, onlarca bekâr erkeğin aynı evde aile apartmanlarında yaşıyor olması topluma uyum sağlamaları ve toplumunda onları kabul etmesi anlamında sıkıntı çıkarabiliyor” (K8; Kadın, 23, Bekâr).

“Hiç uyum sağlayamadılar daha kötü yaptılar Türkiye’yi. Bunlar geldi daire kiralari fırladı. Türk insanı mağdur şu anda. Çok fazla çocuk yapıyorlar” (K16; Erkek, 60, Evli).

“Fazlasıyla uyum sağladılar. Hem dil olarak hem de ortam olarak. Mesela hemen dilimizi Türkçeyi çözdüler. Bizden daha iyi konuşuyorlar neredeyse” (K13; Kadın, 23, Bekâr).

Görüşülen kişiler Türk halkının Suriyelilere destek ve yaklaşımını değerlendirmişlerdir. Görüşülen kişilerin yarısından fazlası (6 kişi) Türk halkının Suriyelilere destek olduğunu 3 kişi destek olan ve olmayan iki kesimin olduğunu, 1 kişide var olan desteğin giderek azaldığını ifade etmiştir.

Görüşmecilerin yarısı (5 kişi) Türk halkının Suriyelilere karşı olumsuz bir yaklaşıma sahip olduğunu ifade etmiştir. Görüşmecilerden 2 kişi olumlu ve olumsuz bakan iki kesimin olduğunu, 2 kişi olumlu bir yaklaşım olduğunu ve 1 kişide olumlu bir yaklaşımdan olumsuz bir yaklaşıma doğru bir değişimin olduğunu ifade etmiştir. Bu anlamda 4 farklı cevap türü ortaya çıkmıştır. Görüşülen katılımcılardan bazılarının ifadesi şu şekildedir:

“Genel olarak olumlu bir yaklaşımın olduğunu söyleyebilirim. Özellikle kadınlar ve çocuklara, düzenli bir aile yapısı olanlara Türk halkının destek olduğunu düşünüyorum” (K8; Kadın, 25, Öğretmen).

“Kimi olumlu düşünüyor kimi olumsuz düşünüyor. Olumlu düşünenler savaştan kaçtılar geldiler diyorlar. Olumsuz düşünenler ülkelerinde savaşmadılar kaçtılar, bizim askerimiz savaşıyor onlar yatıyor diyorlar” (K17; Kadın, 46, Ev Hanımı).

“İlk başta daha farklı bir yaklaşım vardı şimdi farklı bir yaklaşım var. İlk başlarda insanlar onlara daha fazla acıyordu, şimdi bıktılar mı desem.. yani artık farklı bir gözle bakıyorlar. İlk başlarda insanlar daha çok yardım ediyorlardı ama şimdi hiç yok. Zaten devletimiz onlara yardım ediyor” (K12; Kadın, 36, Ev Hanımı).

“Kimse olumlu bakmıyor. Herkes ağlıyor. Kimse sorarsan sor. Temiz değiller. İyi insanlarda var ama bunları kimse binasında istemiyor. Çocukları çok fazla seslerinden rahat edemiyorsun” (K16; Erkek, 60, Serbest Meslek).

Görüşmeciler Suriyelilerin geleceği hakkındaki düşüncelerini geçicilik/kalıcılık kavramları çerçevesinde ifade etmişlerdir. Görüşmecilerden 5 kişi “kalıcı”, 3 kişi “geçici”, 2 kişi “yarısının kalıcı yarısının geçici” olarak Türkiye’de yaşadığını düşünmektedir. Suriyelilerin Türkiye’deki geleceğini kalıcı ve geçici olarak değerlendiren iki katılımcının ifadeleri şu şekildedir:

“Bence hepsi kalıcılar. Burada hem maddi hem da manevi destek görüyorlar. Devletten olsun insanlardan olsun baya destek görüyorlar. O yüzden gideceklerini sanmıyorum” (K13; Kadın, 23, Ziraat Mühendisi).

“Benim gördüğüm kadarıyla hepsi memleketine dönmek istiyor. Burada kalıcı değiller bence” (K17; Kadın, 46, Ev Hanımı).

Görüşülen kişilere “Suriyelilere vatandaşlık verilmeli midir?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların yarısından fazlası (6 kişi) Suriyelilere vatandaşlık verilmesini istememektedir. 3 katılımcı ise Suriyelilerin bazılarına vatandaşlık verilebileceğini belirtmiştir. 1 katılımcı da Suriyelilere vatandaşlık verilebileceğini ifade etmiştir. Bu anlamda üç farklı görüş ortaya çıkmaktadır:

“Neden verilmesin? Onlara da verilsin” (K11; Kadın, 60, Ev Hanımı).

“Araştırıldığı müddetçe bazılarına verilebilir. Burada bireysel olarak değil, kaçak yollardan gelmemiş, burada yaşam düzenini oturtmuş, ailesini kurmuş kişilere vatandaşlık verilebilir” (K8; Kadın, 25, Öğretmen).

“Bence verilmemeli. Sonuçta onların bir vatani var ve herkes kendi vatanının kimliğini taşımali” (K14; Kadın, 50, Ev Hanımı).

“Yok verilmemeli. Suriyeliler geldi buraya kira 1000 TL’ydi 1500 TL oldu. Konfeksiyonların, fırınların nerdeyse bütün iş sektörlerinin %80’ininde Suriyeli var. Şu an Zeytinburnu’nda en büyük sorun Suriyelilerdir” (K15; Erkek, 53, Emekli).

Uyum sürecinin temel dinamiklerinden biri olan “evlilik” faktörü iki farklı toplum arasındaki birleştirici güç olarak ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda görüşülen kişilere “Oğlunuz, kızınızın, kardeşinizin ya da herhangi bir yakınınızın Suriyeli biri ile evlenmesini ister misiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Görüşülen 3 kişi böyle bir evliliği istemeyeceğini, 4 kişi isteyebileceğini, 3 kişi de gönlünün istemediğini ama kadere bıraktıklarını ifade etmiştir. Bu anlamda katılımcıların yarısından fazlası (7 kişi) Suriyeliler ile evliliğe olumsuz baktığı görülmektedir. Evlilik konusuna olumlu ve olumsuz bakan kişilerin gerekçeleri şu şekildedir:

“Ben isterim. Sonuçta aynı dine mensubuz. Ayrıca mezhep olarak da Türkiye’ye uyuyorlar. Çünkü Türk toplumu kişilerin milliyetinden ziyade mezhebine dikkat eder. Mezhebi dini uygunsa herkes evlenebilir” (K8; Kadın, 25, Bekâr).

“Gönül olarak ilk başta istemem. Çünkü kültürümüz farklı, anlayışımız farklı, aile yaşantıları, bir arada oturma evde haremlik selamlık gibi şeyleri oluyor. Bizde biraz daha farklı bu işler. Bu yüzden evlilik sonrası sıkıntılar çıkabilir” (K9; Erkek, 49, Evli).

“Ben istemem. Ben onları tanıdım çok kalabalık aile yapısı var yaşam tarzı olarak bize uymaz” (K16; Erkek, 60, Evli).

“Hayır istemem. Allah yazmasın. Ben kendi kültürümden olsun isterim”
(K17; Kadın, 46, Evli).

Görüşülen kişilere “Suriyeliler ile ilgili rahatsız olduğunuz bir durum var mı?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların yarısı (5 kişi) “*Suriyeli genç bekâr erkek gruplarının toplu halde dolaşmasından*” rahatsız olduklarını belirtmiştir. Diğer katılımcılardan 2 kişi Suriyelilerin “*kavgacı*” bir karaktere sahip olduğunu 1 kişi “*ekonomik sıkıntıya sebep*” olduklarını, 1 kişi de bazılarının “*nankör*” olduğunu ifade etmiştir. Yalnızca 1 katılımcı herhangi rahatsız edici bir durumun olmadığını söylemiştir. Bu anlamda görüşülen kişilerin büyük bir kısmı (9 kişi) Suriyeliler ile ilgili farklı durumlardan dolayı rahatsızlık hissetmektedir:

“Vallahi ben gençlerden rahatsızım. Caddeye çıkıyorum toplu geziyorlar mesela bizim burada açık da kapalı da kadınlar var. Ama o gençler açık kadınlara rahatsız edici derecede uygunsuz hareketler yapıyorlar. Sahile gittiğim onların rahatsız edici bakışlarından rahat edemiyorum” (K10; Kadın, 45, Evli).

“Mesela rahatsız olduğum bir durum var. Bazıları çok kavgacı oluyorlar. Kendileri birleşip topluluk oluşturarak millete saldırabiliyorlar” (K13; Kadın, 23, Bekâr).

“Mesela çok geç saatlere kadar kapılarda oturuyorlar. Gece falan hep sokaktalar. Hadi biz olsak neyse de kadınlarımız kızlarımız rahatsız oluyorlar. Sıkıntı var yani. Gerekli mercilere de şikâyet ettik ama bir sonuç alamadık. Geçen iki Suriyeli genç erkek beraber el ele tutuşarak sokakta dolaşıyorlar, farklı hareketleri var. Türkiye’de böyle gezilmez yani” (K15; Erkek, 53, Evli).

3.3.2. Suriyeliler ile Komşuluk İlişkisi Bağlamında Yerel Halkın Yardım Faaliyetleri ve Yardımlaşma Pratikleri

Görüşülen yerel halk bireylerine Suriyeli komşuları ile yardımlaşma pratiklerini öğrenebilmek adına “Suriyeli komşunuza yemek ikramında bulunur musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Görüşülen 10 kişiden 8’i Suriyeli komşusuna yemek ikramında bulunduğunu ifade etmiştir. Ayrıca görüşmecilerin bir kısmı (4 kişi) herhangi bir ihtiyaç durumunda karşılıklı olarak komşularıyla yardımlaştiklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla

bu 4 katılımcı için yardımlaşma ve dayanışma durumu söz konusudur. 1 katılımcı ise hem karşılıklı olarak komşusuyla yardımlaşma davranışı içerisinde olduğunu hem de komşusunun maddi durumu iyi olmadığı için ona yemek ikramı ve gıda yardımında bulunduğunu ifade etmiştir. 5 katılımcı ise tek taraflı olarak ihtiyaç sahibi Suriyeli komşusuna yardım ettiğini belirtmiştir. Suriyeli komşulara yapılan yardımlar; tabakta yemek ikramı, nakdi yardımlar, gıda/erzak kolisi ile giyecek temini ve bürokratik işlerde yol gösterme şeklinde gerçekleşmektedir. Suriyeli komşusuna tek taraflı olarak yardım eden 4 kişi yemek ikramı ya da gıda ve giyecek yardımında bulunduğunu, 1 kişi ise bürokratik işlerde yol göstererek yardımcı olduğunu ifade etmiştir:

“Genelde alışveriş yapıp kapılarına bırakıyorum. Özellikle birebir vermiyorum, kapısına yardımları koyup gidiyoruz, görünmek de istemiyoruz yani” (K14; Kadın, 50, Ev Hanımı).

“Çevremde yardım parası toplayıp ihtiyaç sahibi komşuma ve diğer Suriyelilere veriyorum. Ayakkabı, giyecek, erzak hepsini ulaştırmaya çalışıyorum. Bana derneklerden çevreden ihtiyaç sahibi olanları soruyorlar bende tespit ettiklerime götürüyorum” (K16; Erkek, 60, Serbest Meslek).

“Genelde okul konusunda kendisine yardımcı oluyoruz. Mesela okula kayıt işlerinde ya da kaymakamlıktaki işlerinde yol gösteriyoruz. Çocukların öğretmenleriyle genelde ben iletişime geçiyorum” (K8; Kadın, 25, Öğretmen).

Suriyeli komşusuna yardımda bulunduğunu ifade eden katılımcılardan (6 kişi) yalnız 1 kişi komşusu ile karşılıklı olarak yardımlaştıklarını ifade etmiştir. Bu anlamda diğer 4 kişinin yardım faaliyetleri tek taraflı olup herhangi bir şekilde karşılıklılık ilişkisi içerisinde gerçekleşmemektedir.

Suriyeli komşusuna yardımda bulunduğunu ifade eden 6 katılımcıya sondaj soru getirilerek yardım etmedeki temel etkenin ne olduğu sorulmuştur. 5 katılımcı *“insani”* 1 katılımcı ise *“dini”* olarak yardımda bulunmanın gerekli olduğunu ifade etmiştir:

“Valla yazıktır günahtır kızım, onların başına geleni Allah bize yaşatmasın. Kimse onlara kapısını açmadı bizden başka. Olanlar Allah'ın emridir. Müslümansan onlara yardım etmelisin zaten. Ben

ekmek veriyorum, yemek veriyorum onlara” (K11; Kadın, 60, Ev Hanımı).

3.4. Toplumsal Uyum Sürecinde “Yardım Alan Suriyeliler”

Saha araştırmasının “yardım alan Suriyeliler” kısmında örneklem ölçütü “yardım almış olma” olarak belirlenmiştir. Sivil yardımların muhatabı olan Suriyelilerin görüşme esnasında resmi kaynaklardan da yardım aldıkları fark edilmiştir. Bu anlamda yalnız sivil aktörlerden yardım alan Suriyeli bireylere ulaşılammıştır. Görüşülen Suriyeliler resmi ve sivil kaynaklardan yardım alan kişilerdir. İlk olarak UMHD ve IHH yetkililerinden yardım faaliyetinde bulundukları Suriyelilere ulaşmak için adres talebinde bulunulmuştur. UMHD yetkilileri daha önce yapılan çalışmalarda hizmet verdikleri Suriyeliler ile görüşmeler yapıldığını ve artık kendilerinin görüşmeci kabul etmediklerini bildirmişlerdir. IHH yetkilisi ise hizmet verdikleri Suriyeli kişilerin bilgilerinin özel olduğunu bu yüzden paylaşamayacaklarını belirtmiştir. Bu anlamda görüşülen yerli derneklerden iletişim kurdukları Suriyeliler ile görüşme yapılamamıştır. Fakat bu yerli derneklerin işbirliği yaptıkları Suriye menşeli dernekler aracılığıyla yardım alan Fatih’te yaşayan 12 Suriyeli ile görüşülmüştür. Komşuluk ilişkisi bağlamında görüşülen yerli halktan alınan isimler doğrultusunda Zeytinburnu’nda yaşayan 7 Suriyeli ile görüşülmüştür. Kardeşlik Seferberliği adı altında Suriyelilere sivil ve gönüllü yardım faaliyetinde bulunan Ayşe Karaman’dan alınan bilgiler ışığında Ümraniye’de yaşayan ve yardım alan 5 Suriyeli ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Ümraniye’deki görüşmelerde yardım faaliyetlerine bizzat katılmış olup bu anlamda katılımlı gözlem tekniği ile yöntemsel çeşitlilik sağlanmıştır.

Toplamda görüşülen Suriyeli kişi sayısı 24’tür. Katılımcıların 12’si kadın 12’si erkektir. Bu anlamda kadın ve erkek katılımcı oranı eşittir. Katılımcıların 19’u evli, 3’ü bekâr ve 2’si duldur. Yaş aralığı ise şu şekildedir; 23-30 yaş arası 9 kişi, 31-40 yaş arası 11 kişi, 41-55 yaş arası 2 kişi ve 56-66 yaş arası 2 kişi bulunmaktadır. Eğitim durumu ise şöyledir; 12 kişi ortaokul, 4 kişi lise, 3 kişi ilkokul, 2 kişi üniversite mezunudur ve 3 kişi okumaz-yazma bilmemektedir. Kadın katılımcıların büyük çoğunluğu (11 kişi) ev hanımıdır. Sadece bir kadın katılımcı bir işte çalışmaktadır. Erkek katılımcıların 3’ü işsiz 9’u ise bir işte çalışmaktadır. Katılımcıların Suriye’den geldikleri şehir bakımından dağılımı şu şekildedir; 18 kişi Halep, 3 kişi Şam, 2 kişi Deyr Ez Zor, 1 kişi Humus şehrindeydir. Katılımcıların Türkiye’ye giriş yaptığı yıl dağılımı şöyledir; 1 kişi 2012, 7

kişi 2013, 10 kişi 2014, 2 kişi 2015, 2 kişi 2016, 2 kişi 2017. Görüşülen kişilerin büyük çoğunluğu (19 kişi) ile Arapça olarak tercüman yardımı ile iletişim kurulmuştur. Görüşmeler 5 kişiyle Türkçe olarak gerçekleştirilmiştir. 5 kişiden 2'si Türkmen 3'ü Arap'tır. Katılımcıların Türkçe bilme seviyelerine göre dağılımı şu şekildedir; 12 kişi az düzeyde, 4 kişi orta düzeyde, 5 kişi iyi düzeydedir. Sadece 3 kişi hiç Türkçe bilmediğini belirtmiştir.

Suriyelilere yapılan yardım faaliyetlerinin uyum sürecine etkisini analiz ederken aynı zamanda Suriyelilerin topluma uyum sağlama noktasında gösterdikleri tutum ve davranışlar ile ilgili veriler elde edilmiştir. Araştırmanın merkezi konusuna ilişkin olarak yapılan yardım faaliyetlerinin neler olduğu, süreç hakkındaki algı ve düşünceleri, topluma uyum sağlama ve bütünleşme potansiyelleri yarı-yapılandırılmış mülakat formundaki sorular ile ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Görüşülen kişilere ilk olarak “Neden diğer ülkelere gitmek yerine Türkiye’ye göç ettiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların bir kısmı (11 kişi) Türkiye’nin Suriye sınıra en yakın ülke olmasından dolayı Türkiye’ye geldiğini ifade etmiştir. 5 kişi ise Suriyelilere “sadece Türkiye’nin kapı açtığını ve kabul ettiğini” bu yüzden Türkiye’ye geldiklerini belirtmiştir. 4 kişi “İslam ülkesi” olmasından dolayı, 2 kişi Türkmen olmasından dolayı, 1 kişi Türkiye’nin güvenilir bir ülke olmasından dolayı, 1 kişi de Türkiye’de akrabaları olmasından dolayı burayı tercih ettiğini belirtmiştir.

Görüşülen kişilere Türk ve Suriye toplumunun benzer ve farklı özellikleri sorulmuştur. Katılımcıların büyük bir kısmı (17 kişi) çok fazla benzer özelliğin olduğunu, bir kısmı (3 kişi) bazı benzer özelliklerin olduğunu, bir kısmı (4 kişi) ise benzer özelliğin olmadığını ifade etmiştir. Katılımcılar benzer özellikleri; insan karakteri (4 kişi), yaşam tarzı (5 kişi), kültür (5 kişi), yemekler (4 kişi), din (3 kişi), çocuk yetiştirme (2 kişi) ve kadınların örtünme şekli (2 kişi) olarak örneklendirmişlerdir. Farklı özellikler ise; dil (4 kişi), yemekler (6 kişi), Türkiye’nin daha temiz bir yer olması (4 kişi), kadınların daha özgür olması (4 kişi), çalışma saatlerinin uzun olması (4 kişi), Türkiye’nin daha gelişmiş bir ülke olması (2 kişi), kültür farklılığı (3 kişi) şeklinde örneklendirilmiştir. Suriye ve Türk toplumunun benzer ve farklı özelliklerinin olduğunu söyleyen bazı katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Çok benzer şey var. Kültür, bazı yemekler, kadınların giyim ve örtünme şekli birbirimize benziyor” (K30; Kadın, 34, Halep, 2017).

“Burası bizim memleket gibi. Mesela insanların birbirine karşı davranışları, muamelesi çok benziyor. Bir de yemekleri aynı bizim mutfaktaki gibi çok benziyor. Sadece çocuklar Arapça bildiklerinden okula giderken sıkıntı yaşadılar o kadar” (K31; Erkek, 34, Halep, 2013).

“Her şeyimiz farklı. İş çalışma saatleri ve şekli, yemekleri çok farklı. Burada iş daha zor. Çalışma saatleri çok fazla. Bizi çok zorluyorlar” (K34; Erkek, 26, Deyr Ez Zor, 2016).

Görüşülen kişilere Türkiye’de geçici mi kalıcı mı yaşadıklarına dair bir soru yöneltilmiştir. Katılımcıların yarısından fazlası (16 kişi) Türkiye’de geçici olarak yaşadıklarını ve Suriye’deki savaş bitince geri döneceklerini ifade etmiştir:

“Şimdilik buradayız. Ama Suriye’de savaş biterse hemen döneceğiz” (K27; Kadın, 29, Halep, 2014).

“Şu anda çatışmalar devam ettiği için buradayız. Ama Suriye’de savaş biterse döneceğiz. Ailemiz, evimiz her şeyimiz orada” (K24; Kadın, 28, Şam, 2013).

Katılımcıların bir kısmı (8 kişi) ise Türkiye’de kalıcı olarak yaşadığını ifade etmiştir:

“Ben burada kalıcıyım. Çocuklarım alıştı gitmek istemiyorlar” (K21; Erkek, 57, Şam, 2015).

“Ben çocuklardan dolayı kalıcıyız diyebilirim yani. Neden? Çünkü çocuklar şimdi okula gidiyorlar. Başka bir yere gitsek okuldan geri kalacaklar” (K37; Erkek, 38, Halep, 2014).

Görüşülen kişilere Türk devleti ve milleti hakkındaki düşünceleri sorulmuştur. Katılımcıların tamamı (24 kişi) Türk devleti hakkında olumlu bir düşünceye sahiptir. Bu anlamda Türkiye’nin açık kapı politikası gereği Suriyelileri kabul etmesinin etkisi çok büyüktür. Katılımcılar bu anlamda özellikle minnettarlıklarını dile getirmişlerdir. Katılımcıların büyük bir kısmı (17 kişi) Türk milleti hakkında olumlu düşünceye sahiptir:

“Türk milleti çok iyidir. Türk devleti de dünyadaki en iyi devlettir. Bizi karşıladılar, bizi aldılar, yardım ettiler çok iyiler” (K22; Erkek, 27, Humus, 2016).

“Doğrusunu söylemek gerekirse Türk Devleti bize her şeyini, bütün kapılarını açtı. Bunu hiçbir Arap ülkesi yapmadı. Biz Lübnan’a da gittik Ürdün’e de gittik burada gördüğümüz iyiliği oralarda göremedik. Türk milleti de saygılı ve edepli bir millet” (K35; Erkek, 42, Halep, 2014).

Katılımcıların bir kısmı (7 kişi) ise Türk milleti için iyi insanlarda var kötü insanlarda var yorumunda bulunmuştur:

“Çok iyiler. Millet için genel olarak insanların iyisi de var kötüsü de var. Bu her yerde aynıdır. Her yerde iyi ve kötü insanlar vardır. Devlet olarak da çok iyiler. Bizi aldılar, kapıları açtılar, kabul ettiler bizi güven verdiler ve bazı haklar verdiler. O yüzden çok minnettarız” (K30; Kadın, 34, Halep, 2017).

“Millet iyi kalpli ve saygılıdır. Arada bazen kötü insanlar olabiliyor. Ama genel olarak saygılılar. Devlet burada herkese eşit davranıyor. Bu Türk bu Suriyeli demiyor aynı şekilde muamele ediyor” (K32; Kadın, 32, Halep, 2013).

Görüşülen kişilere “Türk toplumuna uyum sağlayabildiniz mi?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevaplar özellikle toplumsal uyum süreci açısından önemli bir yere sahiptir. Katılımcıların büyük bir kısmı (19 kişi) Türk toplumuna uyum sağladığını düşünmektedir:

“Evet, uyum sağladım. Çocuklar okula gidiyor, eşim iş buldu çalışıyor. Türkiye’de hiç sıkıntı yaşamadım” (K36; Kadın, 27, Halep, 2013).

“Uyum sağladım. İlk başlarda dil farklılığından dolayı insanlarla pek anlaşıyordum ama biraz Türkçe öğrenince daha kolay uyum sağlayabildim” (K25; Erkek, 27, Humus, 2016).

Katılımcıların bir kısmı ise (5 kişi) Türk toplumuna kısmen uyum sağladığını düşünmektedir. Özellikle maddi olarak yaşanan sıkıntılar Suriyelilerin topluma uyum sağlamasında bir engel olarak görülmektedir. Bu noktada bazı katılımcıların ifadesi şu şekildedir:

“Biraz uyum sağladık. Eşim çalışmıyor, küçük çocuklarım var o yüzden uyum sağlamak zor oluyor” (K41; Kadın, 23, Deyr Ez Zor, 2017).

“Kısmen uyum sağlayabildik. Çünkü eşimin düzgün bir işi yok. Maddi anlamda çok sıkıntılar çekiyoruz. Karnımızı çok zor doyuyoruz. Ev kiramız çok yüksek” (K33; Kadın, 35, Halep, 2015).

Toplumsal uyum sürecinin en önemli dinamiklerinden biride yerel toplumun dilini öğrenmektir. Bu nedenle görüşülen kişilerin Türkçe bilme durumları analiz edilmiştir. Katılımcılardan 12 kişi az düzeyde, 4 kişi orta düzeyde, 5 kişi iyi düzeyde Türkçe bilmektedir. Sadece 3 kişi hiç Türkçe bilmemektedir. Bu anlamda 3 katılımcı hariç diğer katılımcıların seviyesi farklılık gösterse de Türkçe bildiği gözlemlenmiştir. Ayrıca görüşülen kişilere “Türkçeyi nasıl ya da nereden öğrendiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların 8’i komşularından, 6’sı işyerinden, 2’si halk eğitim merkezinden, 2’si çocuklarından, 1’i İnsan Kaynağı Geliştirme Vakfı (IKGV) kursundan Türkçe öğrenmiştir. 2 katılımcı ise aslen Türkmen olduğu için Türkçe bildiğini ifade etmiştir. Cinsiyete göre bir dağılım yapılacak olursa; kadın katılımcıların yarısından fazlası (7 kişi) Türkçeyi komşularından öğrendiğini, erkek katılımcıların yarısı (6 kişi) ise Türkçeyi işyerinden öğrendiğini ifade etmiştir. Bu anlamda işyeri çalışma ortamı ve komşuluk ilişkileri Türkçe öğrenimi konusunda Suriyelilere destek olmaktadır:

“Çok iyi anlaştığım bir komşum var. Onunla vakit geçirdikçe Türkçe öğrenmeye başladım. Kendime yetecek kadar Türkçe biliyorum. Ben genelde sosyal bir insan değilim. Pek dışarı çıkıp kimseyle konuşmam sadece iyi komşularıyla görüşüyorum” (K30; Kadın, 34, Halep, 2017).

“Durumumu anlatabilecek kadar Türkçe biliyorum, komşumdan öğrendim” (K26; Kadın, 44, Halep, 2014).

“Biraz Türkçe biliyorum. İşyerinde öğrendim çünkü orada Türkçe konuşuyoruz” (K23; Erkek, 32, Halep, 2014).

“Türkçem iyidir. Patronum Türk, işyerinde Türkçe konuşuluyor, oradan öğrendim” (K34; Erkek, 26, Deyr Ez Zor, 2016).

Uyum sürecinin önemli bir aşaması da Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine dâhil olmalarıdır. Bu anlamda görüşülen Suriyeli ailelere “Çocuklarınız okula gidiyor mu?” ve “Türkçe biliyorlar mı?” soruları yöneltilmiştir. 4 kişi hariç diğer katılımcılar (20 kişi) çocuk sahibidir. 5 katılımcının ise okul çağında çocuğu yoktur. Görüşülen kişilerin yarısından fazlasının (15 kişi) çocukları okula gitmektedir. Ayrıca okula giden

çocukların hepsi Türkçe bilmektedirler. Bu bağlamda okul çağında çocuğu olan bütün Suriyeli ailelerin çocukları eğitime entegre olmuş durumdadır.

Görüşülen kişilere “Türk arkadaşınız var mı?” sorusu yöneltmiştir. Katılımcıların yarısından fazlası (15 kişi) Türk arkadaşı olduğunu ifade etmiştir. 9 kişi ise Türk arkadaşı olmadığını belirtmiştir. Türk arkadaşı olan 6 kadın katılımcı komşusu ile 5 erkek katılımcı ise iş yeri çalışma grubundan kişiler ile arkadaşlık ettiğini ifade etmiştir:

“Evet, çok Türk arkadaşım var. Özellikle iş yerinden çok arkadaşım var” (K22; Erkek, 27, Humus, 2016).

“Benim kardeşim gibi Türk arkadaşlarım var. Allah razı olsun bana çok yardım ettiler. Türkçe öğrettiler, hastane konularında yardımcı oldular, yol gösterdiler. Bir ihtiyacım olduğunda yardım ediyorlar” (K31; Erkek, 34, Halep, 2013).

“Evet, komşum benim en yakın arkadaşım” (K30; Kadın, 34, Halep, 2017).

“Çok fazla Türk arkadaşım var. Komşularımdan, komşularımın arkadaşlarından tanıştığım çok arkadaşım var” (K36; Kadın, 27, Halep, 2013).

Evlilik olgusu akrabalık ilişkilerine sebebiyet vermesi ile farklı toplumlar arasında kaynaşmaya olanak veren ve böylece toplumları birbirine yakınlaştıran bir işlevi vardır (Çetin İ. , 2016a, s. 209). Suriyelilerin Türk bireyler ile evliliğe bakış açıları toplumsal bütünleşme açısından fikir sunabilir. Bu bağlamda görüşülen kişilere “Oğlunuzun, kızınızın ya da bir yakınınızın Türk biri ile evlenmesini uygun bulur musunuz?” sorusu yöneltmiştir. Katılımcıların yarısından fazlası (13 kişi) bu evliliğe olumlu bakmaktadır. 3 kişi “evlilik kişilerin kendi kararıdır” yorumunda bulunmuştur. 4 kişi “kısmet” cevabını vermiştir. Görüşülen kişilerden 4’ü ise böyle bir evliliği uygun bulmadığını ifade etmiştir. Bu kişiler Türk birey ile evliliği uygun görmediklerini şu şekilde gerekçelendirmişlerdir:

“Hayır. Çünkü ben Suriye’ye geri döneceğim o yüzden çocuklarımla Türk biri ile evlenmesini istemem. Burada kalıcı değilim. Türkçe bilmiyorum. Dil konusunda anlaşılamayabilir” (K28; Erkek, 30, Halep, 2012).

“Hayır, istemem, adetlerimiz farklı kültürler uymaz” (K32; Kadın, 32, Halep, 2013).

“Hayır istemem. Çünkü biz döneceğiz. Herkes sonun kendi ülkesine dönecek” (K38; Erkek, 34, Halep, 2013).

“İstemem. Çok farklı adetlerimiz var” (K41; Kadın, 23, 2017, Deyr Ez Zor).

Görüşülen kişilere “Vatandaşlık verilmesini ister misiniz? Neden?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların büyük bir kısmı (18 kişi) vatandaşlık almak istediğini belirtmiştir. 1 katılımcı ise vatandaşlık alma konusunda kararsız olduğunu ifade etmiştir. Katılımcılardan 5’i bir neden belirtmemekle birlikte 13 kişi vatandaşlık isteme nedenlerini; “*güvende olma*” (6 kişi), “*çocukların geleceği*” (2 kişi), “*rahat olma*” (2 kişi), “*özgür olma*” (1 kişi), “*Türkiye’ye alışma*” (1 kişi), “*Türkmen olma*” (1 kişi) olarak gerekçelendirmişlerdir. Vatandaşlık verilmesini isteyen bazı katılımcıların ifadesi şu şekildedir:

“İsterim tabi daha güvenli olur bizim için” (K32; Kadın, 32, Halep, 2013).

“Verseler alırım. Çocuklarımın geleceği için daha güvenli olur” (K33; Kadın, 35, Halep, 2015).

“Evet isterim. Daha güvenli olur bizim için. Vatandaşlığımız olsaydı daha güvenli yaşırdık” (K35; Erkek, 42, Halep, 2014).

“Her şey için rahat olur, kolay olur” (K37; Erkek, 38, Halep, 2014).

5 katılımcı ise farklı nedenlerden dolayı vatandaşlık almak istemediğini ifade etmiştir. Katılımcılardan 2’si ülkesine geri döneceğini söyleyerek vatandaşlık almak istememektedir. 3 katılımcı ise vatandaşlık alırsa yapılan yardım faaliyetlerinin kesilebileceğini gerekçe göstererek vatandaşlık almak istemediklerini ifade etmiştir:

“Alınması iyidir. Ama şu an durumum kötü vatandaşlık alırsam yardım kesilir. Bu yüzden almak istemiyorum” (K39; Erkek, 37, Halep, 2013).

“Hayır. Çünkü aldığım yardım parası kesilir” (K40; Kadın, 38, Halep, 2014).

Görüşülen kişilere “Boş vakitlerinizde neler yaparsınız?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların yarısından fazlası (13 kişi) boş vakti olmadığını ifade etmiştir. Kadın katılımcıların 3’ü ev işleri ve çocuk bakımından, erkek katılımcıların 3’ü de işlerinin yoğunluğundan dolayı boş zamanı olmadığını belirtmiştir.

“Hiç boş vakti yok. Sürekli evdeyim ve çocuklarla ilgileniyorum” (K30; Kadın, 34, Halep, 2017).

“Hiç boş vaktim yok. Sabahtan akşama kadar çalışıyorum. Boş olduğum zaman sadece dinleniyorum” (K31; Erkek, 34, Halep, 2013).

Katılımcılardan 4 kişi ise boş vakitlerinde parka ya da gezmeye gittiğini, 3’ü evde oturduğunu, 2’si dini sohbetlere gittiğini, 1’i yeğenin bakımıyla ilgilendiğini 1’i de insanlara yardım için çalıştığını ifade etmiştir:

“Ben sadece çocukları parka götürüyorum, dışarı çıkıyorum” (K19; Kadın, 31, Halep, 2014).

“Parka çıkarız, sohbeta gideriz Elhamdülillah” (K29; Erkek, 36, Halep, 2014).

“Bazı zamanlar camiye gidiyorum. Sohbetler oluyor. Suriyeli bir mukabele grubumuz var. Birlikte Kur’an okuyoruz” (K32; Kadın, 32, Halep, 2103).

Görüşülen kişilere “Türkiye’de kötü bir durum ya da davranışla karşılaştınız mı?” soruları yöneltilmiştir. 16 katılımcı Türkiye’de herhangi kötü bir durum ya da davranışla karşılaşmadığını ifade etmiştir.

“5 yıldır buradayım bir şikâyetim yok. Elhamdülillah kötü bir davranışla karşılaşmadım” (K23; Erkek, 32, Halep, 2014).

“Neredeyse 5 yıldır buradayım hiçbir kötülükle karşılaşmadım” (K35; Erkek, 42, Halep, 2014).

“Elhamdülillah, hiçbir kötü davranışla karşılaşmadım” (K36; Kadın, 27, Halep, 2013).

8 katılımcı ise Türkiye’de kötü durum/davranışla karşılaştığını ifade etmiştir. Bu 8 kişiden 6’sının kadın katılımcı olması dikkat çekmektedir. 2 kadın katılımcı “Suriyeli”

denilerek alay edildiğini, 2 kadın katılımcı dil bilmediği için hastane personelleri tarafından kötü davranıldığını, 2 kadın katılımcı ise “buradan gidin, Suriye’ye dönün” denilerek istenmediğini belirtmiştir. 2 erkek katılımcıdan 1’i sakallı olduğu gerekçesiyle sürekli çevrildiğini, 1’i de “Suriyeli” denilerek haklarında kötü konuşulduğunu ifade etmiştir.

“Hastanede doğumumda çok kötü davrandılar. Sen Suriyelisin, niye çok çocuk yapıyorsun dediler. Doğum sırasında onları anlamadığım için sürekli ayaklarıma vurdular” (K41; Kadın, 23, 2017, Deyr Ez Zor).

“Bazı zamanlarda karşıma geçip “işte bu Suriyeli” deyip alay ediyorlar. Bende çok ağlıyorum çünkü çok üzülüyorum. Ama beni tanıyan insanlar bana çok iyi davranıyorlar” (K18; Kadın, 30, Şam, 2014).

“Hem otobüste hem metroda aynı günde duydum Suriyeliler böyle şöyle diye. O yüzden psikolojim kötü oluyor takıntı haline getirdim. Toplum içinde Suriyeli biri aradığında asla Arapça konuşmam. Ya sonra ararım ya da Türkçe konuşurum” (K37; Erkek, 38, Halep, 2014).

3.4.1. Suriyelilerin Yardım Aldıkları Kaynaklar

Araştırmada görüşülen kişilere sivil yardım aktörlerinden alınan bilgiler ışığında ulaşılmış olsa da bu kişilerin resmi kaynaklardan da yardım aldıkları tespit edilmiştir. Bu anlamda yalnızca sivil kaynaklardan yardım alan kişilere ulaşmakta zorlanılmıştır. Dolayısıyla görüşülen Suriyeliler sivil ve resmi kaynaklardan yardım alan kişilerdir. Görüşülen kişilere “Devletten, derneklerden ya da başka bir yerden herhangi bir yardım alıyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplara göre tek bir kaynaktan yardım alan kişiler olduğu gibi birden fazla kaynaktan yardım alan kişilerinde bulunduğu görülmüştür. Bu anlamda katılımcıların büyük bir çoğunluğu hem resmi ve hem de sivil kaynaklardan yardım almaktadır. Toplamda 16 kişi Kızılay Kart almaktadır. 12 kişi Şam Âlimleri Derneği’nden, 9 kişi belediyeden, 1 kişi Kardeşlik Seferberliği gönüllüsünden 1 kişide komşusundan yardım aldığını ifade etmiştir.

Bakıldığında diğer yardım kaynaklarına göre Kızılay Kart’tan daha fazla kişi faydalanmaktadır. Kızılay Kart ihtiyaç sahibi aileler için her bir aile üyesi adına aylık 120 TL olarak nakdi para yardımı sağlamaktadır. Diğer bir yardım kaynağı olan Şam Âlimleri Derneği; alışveriş kartı, elbise ve gıda temininde bulunmaktadır. Belediye

yardımları ise alışveriş kartı ve gıda olarak gerçekleştirilmektedir. Kardeşlik Seferberliği gönüllülerinin yardımları; ev eşyası, alışveriş kartı (gıda), ev kirası olarak çeşitli şekillerde gerçekleştirilmektedir. Yerel halk bireylerinin yardımları ise; yemek ikramı, gıda malzemeleri ve giyecek olarak ifade edilmiştir. Kızılay Kart hariç diğer yardımların yapılma sıklığı ise değişmektedir. Görüşmecilerin aktardığı bilgilere göre yapılan yardımlar bazen ayda bir, bazen 3 ayda bir, bazen de haftada bir gerçekleştirilmektedir.

Görüşülen kişilere “Aldığınız yardımlar ihtiyacınızı karşılıyor mu?” sorusu yöneltilmiştir. 9 kişi alınan yardımların ihtiyaçlarını karşılamadığını ifade etmiştir. 13 kişi ise alınan yardımlar ile yetinmeye çalıştıklarını belirtmiştir. Sadece 2 katılımcı aldığı yardımların ihtiyaçlarını karşıladığını ifade etmiştir. Bu anlamda üç farklı görüş ortaya çıkmaktadır:

“Ben ev hanımıyım. Ama eşim çalışmasa aldığımız yardımlar asla yetmezdi” (K18; Kadın, 30, Şam, 2014).

“Hamdolsun, idare ediyoruz” (K25; Erkek, 27, Halep, 2013).

“Yardımlar ihtiyacımızı karşılamıyor geçtiğimiz ay çok zorlandık” (K20; Kadın, 66, Halep, 2014).

Görüşülen kişilere “Bir işte çalışıyor musunuz? / Çalışmak ister misiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Kadın katılımcıların büyük bir kısmı (11 kişi) ev hanımı olup herhangi bir işte çalışmamaktadır. Sadece 1 kadın katılımcı terzi olarak çalışmaktadır. Erkek katılımcıların yarısından fazlası (9 kişi) bir işte çalışmaktadır. 9 katılımcıdan 7’si tekstil sektöründe, 2’si ayakkabı sektöründe çalışmaktadır. 3 erkek katılımcı ise işsiz olduğunu ifade etmiştir. Herhangi bir işte çalışmayan katılımcıların (14 kişi) çalışma eğilimlerini öğrenmek için “Bir işte çalışmak ister misiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Çalışmayan 11 kadın katılımcıdan 5’i çocukları ile ilgilendiklerinden dolayı çalışmak istemediklerini, 3 kadın katılımcı ise ancak evde yapacakları bir iş olursa çalışabileceğini, 2 kadın katılımcı sağlık sorunları nedeniyle çalışamayacağını, 1 kadın katılımcı uygun bir iş olursa çalışabileceğini ifade etmiştir.

“Hayır, çalışmak istemem. Çünkü bebeğim var” (K32; Kadın, 32, Halep, 2013).

“Evde sadece eşim çalışıyor. Kâğıt topluyor, Suriye’de vuruldu, kimse onu işe almak istemiyor. Bende bebeğim olduğu için çalışamıyorum. Ama

evde yapabileceğim bir iş olursa çocuklarda bana yardım eder yaparız”
(K33; Kadın, 35, Halep, 2015).

Çalışmayan 3 erkek katılımcı ise çalışmak istediklerini ve iş aradıklarını ifade etmiştir.

“İşim yok. Çalışmayı istiyorum ama iş bulamıyorum” (K21; Erkek, 57, Şam, 2015).

3.4.2. Yerel Halk ile Komşuluk İlişkisi Bağlamında Suriyelilerin Görüşleri ve Yardımlaşma Pratikleri

Çalışmada sivil yardım faaliyetlerinin bir aktörü olarak yer verilen komşuluk ilişkisi araştırmanın bu kısmında Suriyeli görüşmeciler tarafından değerlendirilmiştir. Suriyelilerin yerel toplum ile komşuluk ilişkilerinin boyutu toplumsal uyum süreci hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Bu anlamda görüşülen kişilere “Komşularınızla aranızdaki ilişkiler nasıldır?” sorusu yöneltilmiştir. 19 katılımcı komşularıyla arasının iyi olduğunu ifade etmiştir:

“Komşularım çok iyidir. Onlar ziyarete bize gelir bizde onlara gideriz”
(K27; Kadın, 29, Halep, 2014).

“Vallahi komşularla aram iyidir. Üst komşularımız iyidir. Onları görünce selamlaşırız. Hatta bazı zamanlar beraber camiye gideriz”
(K31; Erkek, 34, Halep, 2013).

“Komşularımla aram iyidir. Ama birbirimize gidip gelmeyiz” (K28; Erkek, 30, Halep, 2012).

“Karşı komşumla çok iyiyiz. Bir ihtiyacım olunca hemen onun kapısını çalıyorum. Bana çaya ve kahveye gelirler. Bende onlara sıklıkla giderim. Neredeyse her gün görüşürüz. Eşlerimiz çok fazla gelip gitmez ama biz kadın kadına gidip geliriz. Birbirimize yemek getirir götürürüz. Ramazan’da özellikle 2 günde bir bize iftar yemeği getirirler” (K30; Kadın, 34, Halep, 2017).

19 katılımcıya alt sondaj soru olarak komşularıyla dayanışma ve yardımlaşma eğilimini öğrenebilmek adına “Komşunuza yemek ikramında bulunur musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. 9’u komşuları ile karşılıklı olarak yemek ikramında bulunduğunu ifade etmiştir:

“Komşularımınla aramız çok iyidir. Bazılarıyla sadece selamlaşırız. Ama bir komşum var aynı zamanda ev sahibimdir. Onunla anne kız gibiyiz. Akrabalarımınla daha çok görüşürüm. Onlara yemeğe gideriz ailecek onlarda bize gelir. Hatta şimdi onun sofrasından kalktım da geldim. Birbirimize yemek götürür getiririz. Yani aynı benim annem gibi” (K36; Kadın, 27, Halep, 2013).

“Bazı komşularımınla aram çok iyidir. Onlar bize tabakta yemek getiriyorlar bizde onlara yemek ikram ediyoruz. Eşim ve çocuklarımla birlikte görüştüğümüz komşularım var” (K21; Erkek, 57, Şam, 2015).

“Komşularımınla aram çok iyi. Güzel anlaşıyoruz. Ben onları seviyorum. Birbirimize gelip gidiyoruz. Özellikle her Cuma Kuran okumak için toplanıyoruz. Mesela geçenlerde kızım ameliyat olmuştu geçmiş olsun demek için bize gelmişlerdi. Ramazan’da birbirimize yemek getir götürürüz onlar bana tabakta yemek verir bende tabaklarına yemek koyarak onlara geri veririm” (K18; Kadın, 30, Şam, 2014).

4 katılımcı sadece komşularının kendilerine yemek ikramında bulunduğunu belirtmiştir. 6 katılımcı ise herhangi bir şekilde yemek ikramında bulunmadıklarını/bulunulmadığını ifade etmiştir.

19 katılımcı komşularıyla arasının iyi olduğunu söylerken, 5 katılımcı ise komşularıyla görüşmediğini ifade etmiştir. Komşularıyla görüşmediğini ifade eden katılımcıların 4’ünün erkek olması dikkat çekicidir. Katılımcılar dil ve vakit eksiliğinden dolayı komşularıyla görüşmediğini ifade etmiştir:

“Komşularımızla pek görüşmüyoruz çünkü hiç zamanımız olmuyor hep çalışıyoruz” (K29; Erkek, 36, Halep, 2014).

“Vaktim yok, Türkçem az onlarda pek konuşmuyor bizimle o yüzden hiç onlarla konuşmayı denemedim” (K35; Erkek, 42, Halep, 2014).

“Hiç zamanım olmuyor. Çocuklar okula gidiyor, yemek yapıyorum ev işleri derken hiç vaktim kalmıyor. Suriyeli bir komşum var onun arası diğer komşularla çok iyidir. Çünkü onun kimsesi yok. Ama benim akrabalarım burada çok. Ben onlara gidip geliyorum. Dil sıkıntısı var ben anlaşıyorum” (K32; Kadın, 32, Halep, 2013).

Görüşülen kişilere “Komşunuza misafir oluyor musunuz/onlar size misafir oluyorlar mı?” soruları yöneltilmiştir. 7 katılımcı komşusuyla karşılıklı olarak birbirlerine gidip geldiklerini, 2 katılımcı sadece komşusunun onlara geldiğini, 1 katılımcı sadece kendisinin komşusunu ziyaret ettiğini ifade etmiştir. 14 katılımcı ise komşularıyla birbirlerine misafir olmadığını ifade etmiştir. Bu 14 katılımcıdan 5’i komşusu ile görüşmezken 9’u sadece selamlaştığını belirtmiştir.

“Hiç birbirimize gidip gelmeyiz. Sadece selamlaşırız. Türkçe bilmediğim için pek konuşmuyoruz” (K33; Kadın, 35, Halep, 2015).

“Komşularla aramız iyidir. Ama sadece selamlaşırız, gidip gelmeyiz” (K31; Erkek, 34, Halep, 2013).

Görüşülen kişilere yardım aldıkları kaynaklara yönelik bir soru yöneltildiğinde bazı katılımcıların komşusuyla iyi ilişkiler içerisinde olmasına ve karşılıklı yardımlaşma davranışı göstermesine rağmen komşusunun kendisine yardım ettiğini ifade etmemesi dikkat çekicidir. Bu doğrultuda katılımcıların komşularının yemek ikramı vs. konularda gösterdiği desteği yardım olarak anlamlandırmadıkları ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda 6 katılımcıya aralarındaki ilişkinin boyutuna göre “Komşularınız size yardımcı oluyor mu?” sondaj sorusu ile komşularının kendilerine yardımcı olup olmadığı sorulmuştur. 4 katılımcı komşularının kendilerine yardımcı olduğunu ifade etmiştir.

“Tabi tabi yardımcı olurlar. Onlar yemek getirir biz yemek götürürüz. Eşlerimiz daha çok görüşür ama biz erkek olarak işte olduğumuz için çok görüşemeyiz” (K37; Erkek, 38, Halep, 2014).

“Karşı komşumla çok iyiyiz. Bir ihtiyacım olunca hemen onun kapısını çalıyorum ve yardımcı oluyorlar. Bana çaya ve kahveye gelirler. Bende onlara sıklıkla giderim. Neredeyse her gün görüşürüz. Eşlerimiz çok fazla gelip gitmez ama biz kadın kadına gidip geliriz. Birbirimize yemek getirir götürürüz. Ramazan’da özellikle 2 günde bir bize iftar yemeği getirirler” (K30; Kadın, 34, Halep, 2017)

“Komşularımızla aramız iyidir. Bize arada yemek getiriyorlar. Biz istemeden bile her şey getiriyorlar. Yemek, yiyecek, elbise veriyorlar” (K34;Erkek, 26, Deyr Ez Zor, 2016).

2 katılımcı ise komşularının kendisine yardımcı olmadığını fakat yemek ikramında bulunduğunu ifade etmiştir.

“Komşularım yardımda bulunmuyor. Çünkü onların maddi durumu iyi değil. Uzaktan selamlaşıyoruz. Bazı zamanlarda birbirimize kapıdan yemek getirir götürürüz” (K20; Kadın, 66, Halep, 2014).

“Komşum ile aramız iyidir. O bana gelir ben ona giderim. Bana yardımcı olmuyorlar. Ama birbirimize yemek getirir götürürüz” (K41; Kadın, 23, Halep, 2017).

SONUÇ VE ÖNERİLER

2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaş sonrası yaşananlar büyük bir insani krizi de beraberinde getirmiştir. İç savaştan kaçan milyonlarca Suriye vatandaşı diğer ülkelere gitmek için farklı ülke sınırlarına dayanmıştır. Suriye ile sınır komşusu olmasından dolayı 2011 yılından itibaren göç akımları Türkiye’ye doğru akmaya başlamıştır. Sınırlarda biriken insan grupları ve diğer ülkelerin sığınmacı kabul etme noktasındaki olumsuz tavrı Türkiye’nin açık kapı politikası ilan etmesine neden olmuştur. Sınırdan girişlerin meşrulaşmasıyla birlikte ülkeye gelen Suriyeli sayısı giderek artmıştır. Yaklaşık 8 yıllık göç sürecinde Türkiye’deki Suriyeli nüfus 3,5 milyonu aşmıştır. Ülkedeki Suriyeliler için devlet tarafından Geçici Koruma Yönetmeliği yayınlanmış ve hukuki zeminde Türkiye’deki Suriyeliler geçici koruma statüsüne alınmıştır. Başta misafir olarak kabul edilen Suriyelilerin sürecin uzamasıyla birlikte toplumsal uyum süreci de başlamış durumdadır.

Uyum sürecinin olumlu bir şekilde işlemesi için devlet destekli uyum programları ve projeleri oluşturulsa da gelen Suriyeli sayısının fazla olması nedeniyle yeterli düzeyde katkı sağlamamaktadır. Özellikle savaştan kaçma ve başka ülkede yeniden bir düzen kurma faktörleri ekonomik ve sosyal anlamda Suriyeliler açısından problemler yaşanmasına neden olmaktadır. Öyle ki saha araştırması esnasında ihtiyaç sahibi ve yardım alan Suriyeli bulmakta zorlanılmamıştır. Suriyelilerin destek aldığı resmi kurum ve kuruluşlara bakıldığında ilk anlamda Avrupa Birliği fonu ile desteklenen Kızılay Kart ve Türkiye’deki çeşitli belediyelerin gıda yardımları, hastane ve ilaç teminindeki destekler karşımıza çıkmaktadır.

Bu resmi kurum ve kuruluşların dışında Suriyelilere sivil olarak destek veren kuruluşlar ve bireyler vardır. Çalışmada sivil yardım faaliyetlerinin analizi için 3 farklı yardım aktörü belirlenmiştir. Bunlardan ilki yerli ve Suriye menşeli sivil toplum kuruluşlarıdır. Yetkilileri ile görüşülen bu STK’lar Fatih’te hizmet vermektedir. Yerel sivil toplum kuruluşlarından Uluslararası Mülteci Hakları Derneği (UMHD) ve İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı (IHH)’nin Suriyelilere yönelik destek ve yardım faaliyetleri analiz edilmiştir. Bu anlamda UMHD’nin genel sekreteri ve medya koordinatörü ile IHH’nin mülteci masası sorumlusu ile görüşülmüştür. UMHD’nin Suriyelilere yönelik faaliyetleri “*hak savunuculuğu*” yapmak ve hukuki danışmanlık hizmeti vermek şeklinde gerçekleşmektedir. Hem dil hem de yasal olarak haklarını

bilmezlik Suriyelilerin topluma uyum sağlama noktasında zorlanmalarına neden olmaktadır. Hukuki anlamda yol göstericilik; kimlik çıkarma, ikametgâh alma gibi bürokratik işlemler şeklinde gerçekleşmektedir. Özellikle UMHD bu yöndeki faaliyetleri ile Suriyeli bireylerin gündelik yaşamını kolaylaştırmak adına fayda sağlamaktadır. UMHD'nin Suriyeliler ile ilgili bir diğer faaliyeti ise yerel halka yöneliktir. Özellikle toplumda Suriyeliler hakkında doğru bilenen yanlışların meydana getirdiği önyargıları gidermek için UMHD tarafından yerel halkı aydınlatıcı etkinlikler yapılmakta ve Mülteci Okulu adıyla brifingler düzenlenmektedir. Sosyal medyada çeşitli etkinliklerle halkı aydınlatıcı yazılı ve görsel açıklamalar yapılmaktadır. Uyum sürecinin çift taraflı yürütülen bir yapısı olduğu düşünüldüğünde toplumdaki olumsuz Suriyeli algısı için var olan önyargıların yıkılması önemli bir adımdır. Ayrıca UMHD yetkilisi yerel halkın içinden olmaları ve Suriyelilere yardım etmeleri sebebiyle gerçekleştirdikleri faaliyetlerin Suriyelilerin topluma uyumu noktasında onları kucaklayıcı bir ev sahibi toplum görevi üstelendiklerini ifade etmiştir. Görüşülen dernek yetkilileri çoğunlukla Ramazan aylarında Suriyelilerin evlerine misafir olduklarını ve bu çerçevede bir ilişki ve diyaloga sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Yetkilisi ile görüşülen bir diğer yerel sivil toplum kuruluşu ise IHH İnsani Yardım Vakfı'dır. Farklı yerlerdeki temsilcilikleriyle şehirde yaşayan Suriyelilere yönelik birçok alanda faaliyet göstermektedir. Bu yardım faaliyetleri "*sosyal yardımlar*", "*eğitim yardımları*", "*sağlık yardımları*" ve "*kültürel yardımlar*" şeklinde gerçekleşmektedir. Suriyelilere yönelik bu yardımlar; gıda, ayni ve nakdi yardımlar, burs projeleri, medikal malzeme temini olduğu gibi iftar buluşmaları, şenlikler ve piknikler şeklinde kültürel yardımlar adı altında gerçekleşmektedir. IHH yetkilisi kuruluş olarak yaptıkları çalışmaların sonucunda Türk toplumunun iyi bir ev sahibi olması ve karşı tarafı kucaklayıcı davranış sergilemesi noktasında olumlu bir imaj sergilediklerini ve bu durumun çift taraflı bir süreç olan uyum sürecinde Suriyelilerin yerel halka uyum sağlaması noktasında önemli bir adım olacağına dikkat çekmiştir. UMHD yetkilileri gibi IHH yetkilisi de Ramazan aylarında Suriyeli ailelere misafir olduklarını ve yardım alan Suriyeliler ile diyalogunun kurumsal bir çerçevede gerçekleştiğini ifade etmiştir. Bahsi geçen sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri, Suriyelilerin topluma uyum sürecine katkılar sağlamaktadır. Suriyelilerin, insani ihtiyaçlarının karşılanmış olması topluma uyum sağlama noktasında engellerin kalkması için bir adım olarak kabul edilebilir. Öbür taraftan toplumdaki önyargıların yıkılması ve

toplumsal kabulün önündeki engellerin yıkılması için çeşitli farkındalık projeleri yürütmektedirler.

Yerel sivil toplum kuruluşlarının yanında yardım faaliyeti gerçekleştiren Suriye menşeli sivil toplum kuruluşlarından Suriye Nur Derneği ve Şam Âlimleri Derneği yetkilileri ile görüşülmüştür. Suriye Nur Derneği, eğitim ve sağlık alanında hizmet vermektedir. Bu hizmetlerle birlikte okul çağındaki çocuklar eğitime entegre edilmektedir. Ayrıca derneğin işbirliği ile kurulan bir sağlık merkezinde Suriyeli hastaların doktor ve ilaç ihtiyaçları giderilmektedir. Şam Âlimler Derneği ise yardım kartları, gıda kolileri, battaniye, elektrikli soba, ev eşyası temini ve nakdi yardımda bulunmaktadır. Bu iki derneğe çok yoğun bir şekilde Suriyeli akışı gerçekleştiği gözlemlenmiştir. Bakıldığında her dernek aileleriyle birlikte en az 150.000 Suriyeliye hizmet vermektedir. Bu anlamda Suriyeliler konusunda Suriye menşeli dernekler için ciddi bir yük paylaşımı söz konusudur. Ayrıca hem yerel hem de Suriye menşeli sivil toplum kuruluşları gerektiğinde işbirliği yapmaktadırlar ve bu işbirliğine önem vermektedirler. Yerli ve Suriye menşeli sivil toplum kuruluşlarının yerel halkı ve Suriyeli bireyleri bir araya getiren faaliyetleri az düzeydedir. Bu anlamda çeşitli işbirlikleriyle yerel halkı ve Suriyelileri kaynaştırıcı programların düzenlenmesi iki kesimin birbirini tanıması ve diyalog geliştirmesi açısından faydalı olacaktır. Zira yerel ve Suriye menşeli STK yetkilileri toplumda var olan olumsuz Suriyeli algısına dikkat çekmişlerdir.

Çalışmada sivil yardım faaliyetlerinin bir diğer aktörü olarak Kardeşlik Seferberliği gönüllülerine yer verilmiştir. Kardeşlik Seferberliği adı altında Türkiye'nin farklı bölgelerinde herhangi bir resmi organizasyon içinde olmadan tamamen sivil olarak, 50'ye yakın küçük gruplar ve bireyler halinde toplumdaki yoksullar için faaliyet gösteren gönüllüler bulunmaktadır. Bu hareketin kurucuları olan ve Ümraniye'de faaliyet gösteren gönüllü Ayşe ve Mahmut Karaman çifti ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Gönüllülerin faaliyetleri toplumdaki bütün yoksullara yönelik olmakla birlikte Suriyelilere yönelik yardım faaliyetleri de oldukça dikkat çekmektedir. Özellikle Ümraniye'deki ihtiyaç sahibi Suriyeliler için barınma, ev eşyası temini, alışveriş kartları ve gıda yardımı olmak üzere birçok şekilde destek sunmaktadırlar. Mahmut Karaman Kardeşlik Seferberliği hareketinin sadece toplumun yoksul kesimine hitap etmediğini varlıklı kesimin yardım ve iyilik davranışını kazanabilmesi için bir teşvik amacıyla olduğunda belirtmiştir. Bu anlamda yardım faaliyetleri aracılığıyla varlıklı kesim öncelikli olarak kendi çevresindeki yoksul kesim ile bir diyalog inşa

edecektir. Böylece varlıklı kesim ile yoksul kesim arasındaki mesafe azaltılmış olacaktır. Bir diğer perspektiften bakıldığında bu yaklaşım yerel halkın yardım davranışları, Suriyeliler ile diyalog kurmada önemli bir işlevi gerçekleştirebilir. Nitekim gönüllüler yardım faaliyetleri vasıtasıyla birçok Suriyeli arkadaşına sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca gönüllülerden Ayşe Karaman aracılığı ile gerçekleştirilen yardım faaliyetlerine gözlemci olarak katıldım. Yardım yapanla yardım alan arasında güzel diyalogların kurulduğunu, samimi görüşmelerin yapıldığını gözlemledim.

Çalışmada sivil yardım faaliyetlerinin diğer bir aktörü olarak “komşuluk ilişkisi” içerisinde Suriyeli komşusuna tek taraflı olarak yardım eden veya Suriyeli komşusu ile karşılıklı olarak yardımlaşan yerel halk ele alınmıştır. Komşuluk ilişkisi bağlamında görüşülen kişilerin tamamı İstanbul Zeytinburnu’nda ikamet etmektedir. Yerel halk ile Suriyeli komşuları arasındaki yardımlaşma pratiklerine dair bulgular elde edilmiştir. Görüşmecilerin bir kısmı (4 kişi) ihtiyaç durumunda karşılıklı olarak komşularıyla yardımlaşıklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla bu 4 kişi (3 kadın 1 erkek) için yardımlaşma durumu söz konusudur. 1 kişi (kadın) ise hem karşılıklı olarak komşusuyla yardımlaşma davranışı içerisinde olduğunu, hem de komşusunun maddi durumu iyi olmadığı için ona yemek ikramı ve gıda yardımında bulunduğunu ifade etmiştir. 5 kişi (2 erkek 3 kadın) tek taraflı olarak ihtiyaç sahibi Suriyeli komşusuna yardım etmektedir. Suriyeli komşulara yapılan yardımlar tabakta yemek ikramı, nakdi yardımlar, gıda/erzak kolisi ile giyecek temini ve bürokratik işlerde yol gösterme şeklinde gerçekleşmektedir.

Bu yardım faaliyetleri ile toplumsal kabul arasında bir değerlendirme yapılacak olursa katılımcıların yarısından fazlası (7 kişi) Suriyeliler ile evliliğe olumsuz bakmaktadır. 6 kişi ise Suriyelilere vatandaşlık verilmesini istememektedir. Katılımcıların yarısı da (5 kişi) Suriyeli komşusu ile mesafeli olduğunu belirtmiştir. Tüm bu bulgular düşünüldüğünde Suriyeli komşuya yardım yapılırsa bile Suriyelilerin, uyum sürecinde yerel halk tarafından yeterli düzeyde kabul görmediği ortaya çıkmaktadır. Özellikle tek taraflı olarak Suriyeli komşusuna yardım ettiğini belirten 3 kişinin (2 erkek, 1 kadın) görüşme esnasında hiddetlendiği gözlemlenmiş ve olumsuz anlamda bir Suriyeli algısına sahip olduğu görülmüştür. Bu anlamda komşuluk faktörü çerçevesinde yapılan yardımların yerel halk ve Suriyeliler arasında yeterli bir diyalog sağlayabildiğini söylemek güçtür. Suriyeli komşusuyla karşılıklı olarak yardımlaştığını ifade eden katılımcılar komşuları hakkında temiz ve güvenilir olduğu yorumunda bulunmuştur.

Ayrıca iyi anlaştıklarını, birbirlerine misafir olduklarını ifade etmiştir. Bu anlamda karşılıklı olarak yardımlaşan kişiler ile tek taraflı olarak yardım yapan kişiler arasında algı ve görüş farklılıkları ortaya çıkmıştır.

Sivil yardım faaliyetlerinin üç aktörü olarak ele alınan “sivil toplum kuruluşları”, “Kardeşlik Seferberliği Hareketi” ve “komşuluk ilişkisi” yapı olarak farklılık arz etse de sivil ve gönüllü olarak yapılan faaliyetleri içermesi bakımından çalışmada bütünsel bir çerçevede değerlendirilmiştir. Sivil yardım faaliyetinde bulunan kişilere Suriyelileri nasıl tanımladıklarına dair bir soru yöneltilmiştir. 5 kişi “misafir”, 3 kişi “zulümden kaçan kişiler”, 2 kişi “geçici koruma statüsünde olan kişiler”, 2 kişi “göçmen”, 2 kişi “mülteci”, 2 kişi “sığınmacı” 1 kişi de “muhacir” tanımlaması yapmıştır. Bu doğrultuda Suriyelilerin toplumdaki konumuyla alakalı olarak ortak bir tanımlama yapılamamıştır. Sivil yardım faaliyetinde bulunan kişilerin yardım davranışı göstermedeki psikolojik ve sosyolojik faktörlere bakıldığında insani, dini ve topluma iyilik davranışı kazandırma olarak üç farklı neden ortaya çıkmaktadır. Sivil faaliyette bulunan 5 kişi (yerel STK yetkilileri, Mahmut Karaman, Şam Âlimleri Derneği yetkilisi) coğrafi ve tarihsel anlamda yakınlığa atıfta bulunmuş, 12 kişi ise bu konuda herhangi bir atıfta bulunmamıştır. Bu anlamda özellikle yerel halk bireylerinin görüşmelerde Suriyeliler ile ilgili olarak coğrafi ve tarihsel anlamda atıfta bulunmamaları dikkat çekicidir çünkü Suriye ve Türk toplumları ortak bir coğrafya ve tarihi paylaşmaktadır. Yapılan sivil yardım faaliyetlerinin niteliği farklılık gösterse de bu faaliyetler Suriyelilerin günlük ihtiyacını karşılamaya yöneliktir. Sivil yardım faaliyetlerinin, Suriyelilerin toplumsal uyum sürecinde, ekonomik (nakit para yardımları, gıda, barınma), hukuki (hak savunuculuğu ve hukuki danışmanlık) ve sosyokültürel (sosyal ilişkiler geliştirme ve eğitim yardımları) alanlarda sağladığı destek önemlidir. Ayrıca günlük ve temel ihtiyaçlarının giderilmeye çalışılması Suriyelilerin topluma uyum sağlamasında destekleyici bir rol üstlenmektedir.

Çalışmanın son kısmında ise resmi ve sivil olarak gerçekleştirilen yardım faaliyetlerinin muhatabı olan Suriyeliler ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Toplamda görüşülen Suriyeli kişi sayısı 24’tür. Çalışmada Suriyelilerin topluma uyum sağlama durumları hakkında bulgular elde edilmiştir. 3 kişi hariç diğer katılımcıların tamamı seviyesi değişiklik gösterse de Türkçe bildiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca okul çağında çocuğu olan bütün katılımcıların çocukları okula gitmektedir. Görüşülen Suriyelilere “Türk toplumuna uyum sağlayabildiniz mi?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların büyük bir

kısmı (19 kişi) Türk toplumuna uyum sağladığını 5 kişi ise kısmen uyum sağladığını ifade etmiştir. Görüşülen kişilere Türklerle evliliğe yönelik düşünceleri sorulmuştur. Katılımcılardan yarısından fazlası (13 kişi) böyle bir evliliği uygun bulduğunu ifade etmiştir. Bu anlamda görüşülen yerel halka göre Suriyeliler Türklerle ile evliliğe daha sıcak bakmaktadır. Ayrıca görüşülen Suriyelilerin büyük bir kısmı (18 kişi) vatandaşlık almak istediğini ifade etmiştir. Tüm bu bulgular düşünüldüğünde Suriyelilerin topluma uyum sağlama noktasında önemli bir yol kat ettiğini söylemek mümkündür.

Saha araştırmasında görüşülen kişiler, örneklem ölçütü olarak belirlenen “yardım almış olma” faktörü çerçevesinde belirlenmiştir. Bu kişilere “Devletten, derneklerden ya da başka bir yerden herhangi bir yardım alıyor musunuz?” sorusu yöneltildiğinde 16 kişi Kızılay Kart ve 9 kişi de belediyeden yardım aldığını ifade etmiştir. Bu anlamda sivil yardım alan Suriyelilerin büyük bir kısmının aynı zamanda resmi kaynaklardan da yardım aldığı ortaya çıkmıştır. Görüşülen kişilere “Aldığınız yardımlar ihtiyacınızı karşılıyor mu?” sorusu yöneltilmiştir. 9 kişi alınan yardımların ihtiyaçlarını karşılamadığını ifade etmiştir. 13 kişi ise alınan yardımlar ile yetinmeye çalıştıklarını belirtmiştir. Sadece 2 kişi aldığı yardımların ihtiyaçlarını karşıladığını ifade etmiştir. Bu anlamda Kızılay Kart’ın düzenli bir gelir sağlaması dışında diğer sivil yardımların sıklığı ve niteliği kişilerin ihtiyaçlarını karşılama noktasında yeterli gelmemektedir. Görüşülen kişilere “Bir işte çalışıyor musunuz? / Çalışmak ister misiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Kadın katılımcıların büyük bir kısmı (11 kişi) ev hanımı olup herhangi bir işte çalışmamaktadır. Çalışmayan kadınların büyük bir kısmının geçim kaynağı eşlerinin gelirleridir. Sadece 1 kadın katılımcı çalışmaktadır. Erkek katılımcıların yarısından fazlası (9 kişi) bir işte çalışmaktadır. 3 erkek katılımcı ise işsiz olduğunu ifade etmiştir. Herhangi bir işte çalışmayan katılımcıların (14 kişi 11’i kadın 3’ü erkek) çalışma eğilimlerini öğrenmek için “Bir işte çalışmak ister misiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Çalışmayan kadın katılımcılardan 5 kişi çocukları ile ilgilendiklerinden dolayı çalışmak istemediklerini, 3 kişi ise ancak evde yapacakları bir iş olursa çalışabileceğini, 2 kişi sağlık sorunları nedeniyle çalışamayacağını, 1 kişi ise uygun bir iş olursa çalışabileceğini ifade etmiştir. Çalışmayan 3 erkek katılımcı ise çalışmak istediklerini ve iş aradıklarını ifade etmiştir. Görüşülen Suriyelilerin herhangi bir kaynaktan yardım almaları onları hazıra alışmaya teşvik etmemektedir. Çünkü işe girip çalışma noktasında önemli bir eğilime sahip oldukları görülmektedir. Bir işte çalışma kişilerin sosyalleşebilmeleri ve topluma uyum sağlamaları açısından önem verilen bir

davranıştır. Bu doğrultuda erkek katılımcıların yarısının (6 kişi) Türkçeyi işyerinden öğrendiklerini ifade etmeleri dikkat çekicidir. Ayrıca “Türk arkadaşınız var mı?” sorusu yöneltildiğinde Türk arkadaşı olduğunu ifade eden erkek katılımcılardan 5’i iş yeri çalışma grubundan kişiler ile arkadaşlık ettiğini ifade etmiştir. Bazı kadın katılımcıların çocuklar ve ev işlerinden dolayı çalışmadıklarını ifade ettikleri gibi, bazı kadınlarda evde ya da uygun bir iş olursa çalışabileceklerini ifade etmişlerdir. Bu anlamda kadın katılımcıların çalışma eğilimleri erkek katılımcılara göre daha düşüktür. Ayrıca erkekler işyerinde sosyalleşirken kadınların böyle bir ortama sahip olmasa da komşuluk ilişkileri ile sosyalleşebildikleri söylenebilir. Çünkü kadın katılımcıların yarısından fazlası (7 kişi) Türkçeyi komşularından öğrendiğini ifade etmiştir. Kadın katılımcıların yarısına (6 kişi) “Türk arkadaşınız var mı?” sorusu yöneltildiğinde komşularını arkadaşları olarak ifade etmişlerdir. Elde edilen bu bulgulara göre komşuluk ilişkilerinin ve işyeri çalışma gruplarının uyum süreci içerisinde önemli bir işleve sahip olduğu görülmektedir.

Çalışmada önemli bir konu olarak görüldüğünden yerel halk ile komşuluk ilişkileri bağlamında Suriyelilerin görüşleri ve yardımlaşma pratikleri de ele alınmıştır. Görüşülen kişilere “Komşularınızla aranızdaki ilişkiler nasıldır?” sorusu yöneltilmiştir. 19 katılımcı komşularıyla arasının iyi olduğunu söylerken, 5 katılımcı ise komşularıyla görüşmediğini ifade etmiştir. 19 katılımcıya alt soru olarak komşularıyla yardımlaşma eğilimini öğrenebilmek adına “Komşunuza yemek ikramında bulunur musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. 9’u komşuları ile karşılıklı olarak yemek ikramında bulunduğunu ifade etmiştir. 4 katılımcı sadece komşularının kendilerine yemek ikramında bulunduğunu belirtmiştir. 6 katılımcı ise herhangi bir şekilde yemek ikramında bulunmadıklarını/bulunulmadığını ifade etmiştir. Görüşülen kişilere “Komşunuza misafir oluyor musunuz/onlar size misafir oluyorlar mı?” soruları yöneltilmiştir. 7 kişi komşusuyla karşılıklı olarak birbirlerine gidip geldiklerini, 2 kişi sadece komşusunun onlara geldiğini, 1 kişi sadece kendisinin komşusunu ziyaret ettiğini ifade etmiştir. 14 kişi ise komşularıyla birbirlerine misafir olmadığını ifade etmiştir. Bu 14 katılımcıdan 5’i komşusu ile görüşmezken 9’u sadece selamlaştığını belirtmiştir. Görüşülen kişilere yardım aldıkları kaynaklara yönelik bir soru yöneltildiğinde bazı katılımcıların komşusuyla iyi ilişkiler içerisinde olmasına ve karşılıklı yardımlaşma davranışı göstermesine rağmen komşusunun kendisine yardım ettiğini ifade etmemesi dikkat çekicidir. Bu doğrultuda katılımcıların komşularının yemek ikramı vb. konularda gösterdiği desteği yardım olarak anlamlandırmadıkları ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda

6 kişiye aralarındaki ilişkinin boyutuna göre “Komşularınız size yardımcı oluyor mu?” sorusu yneltiymiştir. 4 kişi komşularının kendilerine yardımcı olduğunu ifade etmiştir. 2 kişi ise komşularının kendisine yardımcı olmadığını fakat yemek ikramında bulunduğunu ifade etmiştir.

Çalışmada yardım faaliyetlerinin uyum sürecine olumsuz anlamda etkisi de irdelenmiştir. Yapılan yardım faaliyetlerinin Suriyelilerin iş hayatına girme noktasında caydırıcı bir etkisinin görülmediği gibi katılımcıların çoğu çalışma noktasında olumlu bir eğilim göstermektedir. Bu anlamda yardım faaliyetleri bireylerin sosyalleşme ortamlarından biri olan işyeri çalışma gruplarına katılmalarında bir engel oluşturmamaktadır. Fakat sivil olarak yardımda bulunan bireylerin aktardığı birkaç dikkat çekici örnek bulunmaktadır. Yardım alan kişilerin ihtiyaı olmaması halinde tekrar yardım almak istemeleri ve bundan dolayı çeşitli suiistimallerin yaşanması yardım faaliyetinde bulunan kişilerce üzüntüyle karşılanmaktadır. Bu nedenle sivil olarak gerçekleştirilen yardımlar yerinde tespitle kişilere ulaştırılmaktadır. Ayrıca görüşmelerde Suriyeli komşularına yardımda bulunduğunu ifade eden yerel halktan 2 katılımcı yardım yaptıkları kişilerin suiistimallerinden dolayı kişilere karşı öfkelenerek yardımlarını azalttıklarını belirtmişlerdir.

Çalışmanın saha kısmında görüşülen Suriyelilerin neredeyse tamamı ekonomik anlamda sıkıntılar yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Bu nedenle bazı aileler çocuklarını okula gönderme konusunda zorlandıklarını ve ekonomik durumlarında düzelme olmazsa belli bir yaştan sonra çocuklarını okuldan alacaklarını ifade etmişlerdir. Bu anlamda yeni bir düzen kurmaya ve topluma uyum sağlamaya alışan Suriyeliler bu ve benzeri birçok problemle karşı karşıya kalmaktadırlar. Yapılan yardım faaliyetleri daimi olmasa da Suriyelilerin temel ihtiyaçlarını gidermeye yöneliktir ve bu sıkıntılı sürecin atlatılmasında önemli bir destek sağlamaktadır.

neriler:

- Gelen kişi sayısının fazla olması ve ülkelerine geri dönüşün halen mümkün olmamasından dolayı Türkiye’nin Suriyeli göçü ile mesaisi sürmektedir. Bu nedenle daha düzenli bir yerleşme, gelen kişilerin takibi ve uyum sürecine yönelik politikalar yapılması için “G Bakanlığı” kurulmalıdır.

- Yerel sivil toplum kuruluşları ve Suriye menşeli sivil toplum kuruluşlarının işbirliğinde yerel halkın Suriyeliler ile diyalogunu artıran etkinlikler yapılmalı ve bu anlamda yürütülen projelere devlet destek sağlamalıdır.
- Suriyelilerin çalıştıkları işyeri mekânları denetlenmeli ve emek hakkı verilmelidir.
- Suriyeli kadınlar için sosyalleşmelerine ve gelir elde etmelerine fayda sağlayacak iş imkânları sunulmalıdır.
- Toplumda var olan olumsuz Suriyeli algısının yıkılması noktasında Suriyeliler hakkında doğru bilenen yanlışlar ve bilgi kirliliği için devlet tarafından çeşitli medya organları ve etkinliklerle gerekli açıklamalar yapılarak yerel halk aydınlatılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Y. (2018). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Nobel.
- Akgül, A., Kaptı, A., & Demir, O. Ö. (2015). Göç ve Kamu Politikaları: Suriye Krizi Üzerine Bir Analiz. *The Global A Journal of Policy and Strategy*, 1(2), 1-22.
- Akıncı, B., Nergiz, A., & Gedik, E. (2015). Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 58-83.
- Akpınar, R. (2017). Metropollerde Yaşayan Suriyelilerin Yaşamlarında Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: İzmir Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(Göç Özel Sayısı), 1355-1367.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(20), 292-303.
- Albayrak, M., Şeker, K., Gurulkan, K., & vd. (2013). *Osmanlı Belgelerinde Suriye*. İstanbul: Seçilofset Baskı.
- Arda, E., Kılıçgedik, N., Bakan, S., Bakan, İ., & Kemer, B. (2013). *Sosyal Bilimler El Sözlüğü*. (Dü. E. Arda) İstanbul: Alfa Yayınları.
- Arslan, İ., Bozgeyik, Y., & Alancıoğlu, E. (2017). Göçün Ekonomik Ve Toplumsal Yansımaları: Gaziantep'teki Suriyeli Göçmenler Örneği. *İlahiyat Akademi Dergisi*, 3(4), 129-148.
- Arslantürk, Z., & Amman, M. T. (2017). *Sosyoloji; Kavramlar, Süreçler, Kurumlar, Teoriler*. İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Artan, T., & Arıcı, A. (2017). İstanbul'da Yaşayan Geçici Koruma Statüsü'ndeki Suriyelilere Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamalarının Değerlendirilmesi. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 1(1), 1-21.
- Aygün, M., & Kaya, C. (2016). Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukukunda Kalıcı Bir Çözüm Olarak Yerel Entegrasyon. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(1), 87-142.

- Ayhan, V., & Ark. (2012). *Türkiye İle Suriye Arasındaki Krizin Gaziantep Ve Hatay Bölgesi Ekonomileri Üzerindeki Etkiler*. Bolu: International Middle East Peace Research Center (Impr).
- Bal, H. (2014). *Sosyolojide Yöntem ve Araştırma Teknikleri*. Ankara: Sentez Yayıncılık.
- Baştürk, Ş. (2009). “Uyum”dan “Dışlanma”ya : Yirminci Birinci Yüzyılda Göçmenler ve Sosyal Politika. *İstanbul Üniversitesi Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 515-548.
- Benek, S. (2016). Türkiye-Suriye İlişkilerinin Sosyal Coğrafya Açısından Tarihsel Arka Planı. *Gaziantep University Journal of Social Sciences* , 15(1), 171-192.
- Bernand, P. (1999). *Social Cohesion: A Critique*. Canada: Canadian Policy Research Networks Discussion Paper.
- Castles, S., & Miller, M. J. (2008). *Göçler Çağı/Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. (Çev. B. U. Bal, & İ. Akbulut) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çağlar, A., & Onay, A. (2015). Entegrasyon/Uyum: Kavramsal ve Yapısal Bir Analiz. (Dü. B. D. Şeker, İ. Sirkeci, & M. M. Yüceşahin), *Göç ve Uyum* (s. 33-63). United Kingdom: Transnational Press London.
- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (17), 69-91.
- Çetin, E. (2017). *Yoksullukla Mücadelede Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: İHH Örneği*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Çetin, İ. (2016a). Türkiye'de Suriyeli Sığınmacıların Sosyal ve Kültürel Entegrasyonu. *Sosyoloji Dergisi*(34), 197-222.
- Çetin, İ. (2016b). Suriyeli Mültecilerin İşgücüne Katılımları ve Entegrasyon: Adana-Mersin Örneği. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15(4), 1001-1016.

- Dağdelen, G. (2011). Türkiye'nin "Görünmeyen" Emekçileri: Yabancı Göçmenlerin Çalışma Hayatına Genel Bir Bakış. *Çalışma Ortamı Dergisi* (117), 10-12.
- Dağdeviren, G. (2018). *Suriyeli Sığınmacıların Entegrasyon Süreci ve Sorunları*. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Duran, H. (2011). Adana Protokolü Sonrası Türkiye-Suriye İlişkileri . *Ortadoğu Yıllığı*, 501-518.
- Ekici, S., & Tuncel, G. (2015). Göç ve İnsan. *Birey ve Toplum*, 5(9), 9-22.
- Ekşi, N. (2010). *Mültecilere ve Sığınmacılara İlişkin Mevzuat*. İstanbul: Beta.
- Erçin, Ö., & Adıgüzel, Y. (2017). Fransız Kamusal Alanında Bütünleşme Stratejisi. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 170-188.
- Erdoğan, M. M. (2018a). *Türkiye'deki Suriyeliler*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan, M. M. (2018b). *Suriyeliler Barometresi; Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ergüven, N. S., & Özturanlı, B. (2013). Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 62(4), 1007-1061.
- Erkal, M. E., Baloglu, B., & Baloglu, F. (2017). *Ansiklopedik Sosyoloji Sözlüğü (Kavramlar)*. İstanbul: Der Kitabevi.
- Erol, M., & Ersever, O. G. (2014). Göç Krizi ve Göç Krizine Müdahale. *KHO Bilim Dergisi*, 24(1), 47-68.
- Fichter, J. (2001). *Sosyoloji Nedir?* (Çev. N. Çelebi) Ankara: Atilla Kitabevi.
- Gordon, M. (1964). *Assimilation in American Life: The Role of Race, Religion and National Origins*. New York: Oxford University Press.
- Göksel, G. U. (2017). Uyum/Entegrasyon Politikaları: Kavramlar ve Terminoloji Üzerine Bir Analiz. *Entegrasyon ve Sınır Politikaları Çerçevesinde Mültecilerin İçselleştirilmesi ve/ya Dışsallaştırılması Toplantı Notları* (s. 19-25). Mültecilerle Dayanışma Derneği.

- Haksever, A. (2014). *Federal Almanya'da Göç Ve Entegrasyon Politikaları*. Ankara: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yurtdışı İşçi Hizmetleri Uzmanlık Tezi.
- İshakoğlu, Ö. (2012). *Suriye Tarihi; Osmanlı Dönemi Suriyesi'nde Edebi ve Kültürel Hayat*. İstanbul: Kabalcı Yayıncılık.
- Jenson, J. (1998). *Mapping Social Cohesion: The State of Canadian Research*. Canada: Canadian Policy Research Networks Discussion Paper.
- Kabakuşak, D. (2018). Kültürel Çeşitliliğin Yönetim Modelleri Üzerine Bir İnceleme: İltica ve Göç Ulusal Eylem Planı. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 21(1), 102-130.
- Kap, D. (2014). Suriyeli Mülteciler: Türkiye'nin Müstakbel Vatandaşları. *Akademik Perspektif*, 30-35.
- Karadağ, A. K. (2018). Göç, Yoksulluk ve İnsan Hakları. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9(2), 485-498.
- Karasu, M. A. (2016). Şanlıurfa'da Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların Kentle Uyum Sorunu. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(3), 995-1014.
- Kariman, S. (2015). *Türkiye'ye Göç Eden Mültecilerin Sosyal Hayata Uyum Sürecinin İncelenmesi : Isparta Örneği*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Kaya, A. (2009). *Türkiye'de İç Göçler: Bütünleşme mi Geri Dönüş mü*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kılıç, R. (2011). *Osmanlı Yönetiminde Irak ve Suriye Tarihi Coğrafyası 19. Yüzyılda İdari Yapısı*. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.
- Kışlakçı, T. (2013). *Arap Baharı*. İstanbul: Mana Yayınları.
- Koltuk, N., Sağlamçubukçu, A., Alikılıç, D., & vd. (2018). *Osmanlı Belgelerinde Halep*. İstanbul: Türk Dünyası Belediyeler Birliği Yayınları.

- Köse, B. (2016). Sosyal Bir Problem Olarak Yoksulluk. (Dü. N. Adak), *Sosyal Problemler Sosyolojisi: Dünyadan Türkiye'den Örnekler* (s. 215-248). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Leeuwen, R. v. (2012). *Bir Osmanlı Şehri Şam; Vakıflar ve Şehirler*. (Çev. H. E. Aksoy) İstanbul: Küre Yayınları.
- Martikainen, T. (2005). Religion, Immigrants and Integration . *AMID Working Paper Series*, 1-13.
- Masters, B. (2017). Halep: Osmanlı İmparatorluğu'nun Kervan Kenti. (Eds. E. Eldem, D. Goffmann, & B. Masters), *Doğu İle Batı Arasında Osmanlı Kenti; Halep, İzmir ve İstanbul* (Çev. S. Yalçın, s. 19-94). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Mütevellioğlu, N. (2006). Sosyal Devletin Meşruiyeti. *İş Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 8(2), 1-21.
- Nirun, N. (1991). *Sistemik Sosyoloji Yönünden Sosyal Dinamik Bünye Analizi*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Ongan, N. T. (2013). Sosyal Uyum-Sosyal Sermaye Eksenli Kalkınma Yaklaşımının Sınıfsal Sonuçlarına İlişkin Bir Değerlendirme. *Çalışma ve Toplum*, 211-227.
- Özdemir, Ç. (2016). Suriye’de İç Savaşın Nedenleri: Otokratik Yönetim mi, Bölgesel ve Küresel Güçler mi? *Bilgi* (33), 81-102.
- Özer, M. H. (2008). Günümüz İtibariyle Sivil Toplum Kuruluşlarının İktisadi ve Sosyal Fonksiyonları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(26), 86-97.
- Özgüler, V. C. (2018). Göç ve Uyum Politikaları. *Gsi Journals Serie B: Advancements In Business*, 1(1), 1-18.
- Özmen, N. (2010). Din, Göçmenler ve Entegrasyon . *M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi* , 38(1), 263-276.
- Poyraz, Y. (2012). Suriye Vatandaşlarının Geçici Korunması ve Uluslararası Mülteci Hukuku. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20(2), 53-69.
- Sirkeci, İ., & Erdoğan, M. M. (2012). Göç ve Türkiye. *Migration Letters*, 9(4), 297-302.

- Şaşkın, O. (2017). *Uluslararası Mülteci Hukuku ve Avrupa Birliği*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Şeker, B. D. (2015). Göç ve Uyum Süreci: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme. (Dü. B. D. Şeker, İ. Sirkeci, & M. M. Yüceşahin), *Göç ve Uyum* (s. 9-21). United Kingdom: Transnational Press London.
- Şeker, G. (2015). Türkiye'de Kamu Yönetiminde Uyum Çalışmaları. (Dü. B. D. Şeker, İ. Sirkeci, & M. M. Yüceşahin), *Göç ve Uyum* (s. 65-76). Birleşik Krallık: Transnational Press London.
- Şimşek, D. (2018). Mülteci Entegrasyonu, Göç Politikaları ve Sosyal Sınıf: Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler Örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi* (40), 367-392.
- Tekin, U. (2007). Avrupa'ya Göç ve Türkiye. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi* (37), 43-56.
- Tol, G. (2012). Entegrasyonu Etkileyen Makro Düzey Etkenler: Almanya ve Hollanda'da Türkler. *Migration Letters*, 9(4), 303-310.
- Tunç, A. Ş. (2015). Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme. *TESAM Akademi Dergisi - Turkish Journal of TESAM Academy*, 2(2), 29-63.
- Türk, G. D. (2016). Türkiye'de Suriyeli Mültecilere Yönelik Sivil Toplum Kuruluşlarının Faaliyetlerine İlişkin Bir Değerlendirme. *Marmara İletişim Dergisi* (25), 145-157.
- Türkan, M., & Sezer, S. (2017). Yaşlı Yoksulluğunun Yarattığı Sosyal ve Psikolojik Sorunlar: Muğla Örneği. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(4).
- Uzun, A. (2015). Günümüzün Sosyal ve Ekonomik Sorunu Olan Suriyelilerin Mülteci ve Ekonomi Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi. *Ankara Barosu Dergisi* (1), 105-120.
- Ünlütürk Ulutaş, Ç. (2011). Eski Doğu Bloku Ülkelerinden Türkiye'ye Düzensiz Göç ve Kadın Emegi. *Çalışma Ortamı Dergisi* (117), 13-14.

Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, S., İslamoğlu, E., & İyem, C. (2017). Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecine İlişkin Bir Araştırma. *Bilgi*, 107-126.

Yıldız, A. (2017). Göç ve Entegrasyon Politikalarında Vatandaşlık. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 36-76.

Yıldız, C., & Gündüz, M. (2008). Türk Yazılı Kültüründe Komşuluk. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(25), 123-138.

Yılmaz, S. A. (2016). Suriyeli Mülteci Kadınlar: Göç Travması ve Entegrasyon. (Dü. A. Esen, & M. Duman), *Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler* (s. 197-215).

İnternet Kaynakları

Adaman, F., & Keyder, Ç. (2006). *Türkiye'de Büyük Kentlerin Gecekondu ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma*. http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/study_turkey_tr.pdf adresinden alındı Erişim Tarihi: 10.03.2019

Geçici Koruma Yönetmeliği. (2017, 01 06). İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü: http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma-yonetmeli_409_558_4622 adresinden alındı Erişim Tarihi: 06.01. 2019

Grafiklerle: Suriye'de 8. yılına giren savaş. (2018, 03 15). www.bbc.com: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43414137> adresinden alındı Erişim Tarihi: 10.11. 2018

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2015, 03 06). <http://www.goc.gov.tr>: http://www.goc.gov.tr/icerik6/genel-bilgi_409_558_1094_icerik adresinden alındı Erişim Tarihi: 22.05.2019

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2019, 04 18). <http://www.goc.gov.tr:>
http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713 adresinden alındı
Erişim Tarihi: 22.04.2019

IHH İnsani Yardım Vakfı. Misyonumuz ve Vizyonumuz. /www.ihh.org.tr:
<https://www.ihh.org.tr/hakkimizda> adresinden alındı Erişim Tarihi: 07.01.2019a

IHH İnsani Yardım Vakfı. İnsani Yardım. www.ihh.org.tr: <https://www.ihh.org.tr/insani-yardim> adresinden alındı Erişim Tarihi: 07.01.2019b

IHH İnsanı Yardım Vakfı. “Suriyeli Mülteciler İçin Acil İhtiyaç Listesi”.
<https://www.ihh.org.tr:> IHH İnsanı Yardım Vakfı.
<https://www.ihh.org.tr/haber/suriyeli-multeciler-icin-acil-ihtiyac-listesi-2682>
adresinden alındı Erişim Tarihi: 07.01.2019c

IHH İnsanı Yardım Vakfı. www.ihh.org.tr: <https://www.ihh.org.tr/haber/suriyeli-yetim-cocuklar-ve-anneleri-icin-sosyal-hizmet-ve-egitim-calismasi-1876> adresinden alındı Erişim Tarihi: 07.01.2019d

Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme. (2015, 03 12). İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü: http://www.goc.gov.tr/icerik3/multecilerin-hukuki-durumuna-iliskin-sozlesme_340_341_641 adresinden alındı Erişim Tarihi: 06.01.2019

Sığınmacılar ve Göçmenler Dayanışma Derneği (SGDD). Biz Kimiz? <http://sgdd.org.tr:>
<http://sgdd.org.tr/who-we-are/> adresinden alındı Erişim Tarihi: 07.01.2019a

Sığınmacılar ve Göçmenler Dayanışma Derneği (SGDD). Ne Yapıyoruz?
<http://sgdd.org.tr/category/etkinlikler/>: <http://sgdd.org.tr/category/etkinlikler/>
adresinden alındı Erişim Tarihi: 07.01.2019b

Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi.
<https://pictes.meb.gov.tr:> <https://pictes.meb.gov.tr/izleme> adresinden alındı
Erişim Tarihi: 07.01.2019

Türk Dil Kurumu. Sığınmacı. <http://www.tdk.gov.tr:>
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c411264b8fb88.38494826 adresinden alındı Erişim Tarihi: 05.10.2018

Türk Dil Kurumu Sözlükleri. Uyum. <http://sozluk.gov.tr> adresinden alındı Erişim Tarihi: 23.05.2019

Türker, D. (2013). *Balkan ve Rumeli Göçmenlerinde Sosyo-Psikolojik Bütünleşme Analizi*.<http://www.academia.edu>:
www.academia.edu/9009564/Balkan_ve_Rumeli_Gocmenlerinde_Sosyo-Psikolojik_Bütünleşme_Analizi adresinden alındı Erişim Tarihi: 07.11.2018

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Mülteci Hakları Alt Komisyonu. (2018). *Göç ve Uyum Raporu*. Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi.
https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2018/goc_ve_uyum_raporu.pdf adresinden alınmıştır Erişim Tarihi: 04.12. 2018

Uluslararası Göç Örgütü. (2009). Göç Terimleri Sözlüğü. (Dü. B. Çiçekli) İsviçre: Uluslararası Göç Örgütü. www.goc.gov.tr:
www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu.pdf adresinden alındı Erişim Tarihi: 06.01.2019

Uluslararası Mülteci Hakları Derneği (UMHD) 2017 Yılı Faaliyet Raporu. (2017).
<https://www.umhd.org.tr>: UMHD, <https://www.umhd.org.tr/wp-content/uploads/2018/06/faaliyet-buteni-2017-A4.pdf> adresinden alındı Erişim Tarihi: 08.01. 2019

Uluslararası Mülteci Hakları Derneği (UMHD). Vizyon ile Misyon.
<https://www.umhd.org.tr>: <https://www.umhd.org.tr/vizyon-misyon/> adresinden alındı Erişim Tarihi: 07.01. 2019

Yabancılar Ve Uluslararası Koruma Kanunu. (2013, 04 11). www.resmigazete.gov.tr:
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm>. adresinden alındı Erişim Tarihi: 07.01.2019

EKLER

EK 1:

Suriyeli Komşusu Olan Yerel Halk Bireylerinin Sosyo-Demografik Özellikleri

Örneklem kodu	Cinsiyet	Yaş	Eğitim	Meslek	Medeni Durum	Memleket
K8	Kadın	25	Üniversite	Öğretmen	Bekâr	Konya
K9	Erkek	49	İlkokul	Elektrik Teknikeri	Evli	Konya
K10	Kadın	45	İlkokul	İşçi	Evli	Konya
K11	Kadın	60	Okuma- yazma bilmiyor	Ev Hanımı	Evli	Batman
K12	Kadın	36	Ortaokul	Ev Hanımı	Evli	Muş
K13	Kadın	23	Üniversite	Ziraat Mühendisi	Bekâr	Mardin
K14	Kadın	50	İlkokul	Ev Hanımı	Evli	Rize
K15	Erkek	53	İlkokul	Emekli	Evli	Rize
K16	Erkek	60	İlkokul	Serbest Meslek	Evli	Rize
K17	Kadın	46	İlkokul	Ev Hanımı	Evli	Konya

EK 2:**Yardım Alan Suriyelilerin Sosyo-Demografik Özellikleri**

Örnekleme Kodu	Cinsiyet	Yaş	Medeni Durum	Eğitim	Meslek	Çocuk Sayısı	Türkçe Seviyesi	Geldikleri Şehir	Geldikleri Tarih	İstanbul'da Yaşadıkları Şehir
K18	Kadın	30	Evli	Lise	Ev Hanımı	3	Orta	Şam	2014	Fatih
K19	Kadın	31	Evli	Ortaokul	Ev Hanımı	3	Az	Halep	2014	Fatih
K20	Kadın	66	Dul	İlkokul	Ev Hanımı	7	Az	Halep	2014	Fatih
K21	Erkek	57	Evli	Ortaokul	İşsiz	3	Bilmiyor	Şam	2015	Fatih
K22	Erkek	27	Evli	Ortaokul	Tekstilde Çalışıyor	-	Az	Humus	2016	Fatih
K23	Erkek	32	Evli	Ortaokul	Tekstilde çalışıyor	2	Az	Halep	2014	Fatih
K24	Kadın	28	Evli	Üniversite	Ev Hanımı	2	Az	Şam	2013	Fatih
K25	Erkek	27	Evli	Ortaokul	Tekstilde Çalışıyor	2	İyi	Halep	2013	Fatih
K26	Kadın	44	Bekâr	İlkokul	Terzi	-	Az	Halep	2014	Fatih
K27	Kadın	29	Bekâr	Ortaokul	Ev Hanımı	-	Az	Halep	2014	Fatih
K28	Erkek	30	Evli	Lise	Tekstil'de çalışıyor	4	Bilmiyor	Halep	2012	Fatih
K29	Erkek	36	Evli	Ortaokul	Ayakka bıcı	5	İyi	Halep	2014	Fatih
K30	Kadın	34	Evli	Ortaokul	Ev Hanımı	3	Az	Halep	2017	Zeytinburnu

K31	Erkek	34	Evli	Ortaokul	Tekstil’de Makineci	4	İyi	Halep	2013	Zeytinburnu
K32	Kadın	32	Evli	Lise	Ev Hanımı	4	Az	Halep	2013	Zeytinburnu
K33	Kadın	35	Evli	Okuma-yazma bilmiyor	Ev Hanımı	7	Bilmiyor	Halep	2015	Zeytinburnu
K34	Erkek	26	Bekâr	Lise	Tekstil’de Ortacı	-	Orta	Deyr Ez Zor	2016	Zeytinburnu
K35	Erkek	42	Evli	Ortaokul	Tekstil’de Ütücü	7	Orta	Halep	2014	Zeytinburnu
K36	Kadın	27	Evli	Ortaokul	Ev Hanımı	4	İyi	Halep	2013	Zeytinburnu
K37	Erkek	38	Evli	İlkokul	İşsiz	6	İyi	Halep	2014	Ümraniye
K38	Erkek	34	Evli	Ortaokul	Ayakka bıcı	3	Az	Halep	2013	Ümraniye
K39	Erkek	37	Evli	Okuma-yazma bilmiyor	İşsiz	7	Az	Halep	2013	Ümraniye
K40	Kadın	38	Dul	Okuma-yazma bilmiyor	Ev Hanımı	1	Az	Halep	2014	Ümraniye
K41	Kadın	23	Evli	Üniversite	Ev Hanımı	3	Orta	Deyr Ez Zor	2017	Ümraniye

EK 3:

Yarı-Yapılandırılmış Mülakat Formu (Yerli STK Yetkilileri)

a. Sosyo-Demografik Özellikler

1. Cinsiyet:
2. Yaş:
3. Eğitim:
4. Meslek:
5. Görev aldığı STK/Dernek:

b. Stk/dernek/bireylerin algı ve tutumu

6. Suriyelileri nasıl tanımlıyorsunuz? Suriyeli kimdir? (Mülteci, sığınmacı, göçmen, misafir, zulümden kaçan kişi vs.)
7. Devletin kriz yönetimi konusunda etkili olduğunu düşünüyor musunuz? Varsa size göre eksikleri nelerdir?
8. Türk halkının Suriyelilerle ortak özellikleri olduğunu düşünüyor musunuz? Bunlar nelerdir?(tarihsel, kültürel, dini, coğrafi)
9. Sizce Suriyelilere vatandaşlık verilmeli midir? Neden?
10. Kurum olarak şehirde yaşayan Suriyelilere yönelik faaliyetleriniz nelerdir?
11. Suriyeliler ile birlikte gerçekleştirdiğiniz faaliyetler oldu mu?(yemek, iftar, sosyal aktivite, piknik, sinema vs)Yerel halk ile kaynaştırma programlarınız var mı?
12. Suriyelilerle ne sıklıkla görüşüyorsunuz?
13. Suriyelilere hangi nedenlerden ötürü yardım faaliyetinde bulunuyorsunuz?(dini, insani, psikolojik vs.)
14. Yaptığınız faaliyetlerden yola çıkarak Suriyelilerle aranızdaki iletişim ve ilişki nasıldır? (Rasyonel/resmi bir tavırla mı yoksa samimi bir tavırla mı onlara yaklaşıyorsunuz?)
15. Suriyelilerin toplumsal uyumu hakkında ne düşünüyorsunuz? Gözlemleriniz nelerdir?
16. Genel olarak Türk halkının Suriyelilere destek olduğunu düşünüyor musunuz? Sizce Türkiye’de Suriyelilere karşı nasıl bir yaklaşım var?.
17. Sizce gerçekleştirdiğiniz bu faaliyetlerin Suriyelilerin topluma entegrasyonu sürecinde nasıl etkisi vardır?

EK 4:

Yarı Yapılandırılmış Mülakat Formu (Suriye Menşeli STK Yetkilileri)

a. Sosyo-Demografik Özellikler

1. Cinsiyet:
2. Yaş:
3. Eğitim:
4. Meslek:
5. Görev aldığı stk/dernek ve konumu:

b. Stk/dernek/bireylerin algı ve tutumu

6. Suriyelilerin Türkiye’de ki yeri nedir? (Mülteci, sığınmacı, göçmen, misafir, zulümden kaçan kişi vs.)
7. Suriye halkının Türk halkıyla ortak özellikleri olduğunu düşünüyor musunuz? Bunlar nelerdir?(tarihsel, kültürel, dini, coğrafi)
8. Devletin kriz yönetimi konusunda etkili olduğunu düşünüyor musunuz? Varsa size göre eksikleri nelerdir?
9. Kurumunuz bünyesinde şehirde yaşayan Suriyelilere yönelik faaliyetleriniz neler?
10. Yerel halk ile birlikte gerçekleştirdiğiniz faaliyetler oldu mu?(yemek, iftar, sosyal aktivite, piknik, sinema, Ev ziyaretleri, kaynaşma programları, toplu yemek)
11. Yerel STK’lar ile işbirliği yapıyor musunuz?
12. Suriyelilerin Türk toplumuna uyum sağlayabildiler mi? Gözlemleriniz nelerdir?
13. Genel olarak Türk halkının Suriyelilere destek olduğunu düşünüyor musunuz? Sizce Türkiye’de Suriyelilere karşı nasıl bir yaklaşım var?
14. Sizce Suriyelilere vatandaşlık verilmeli midir? Neden?

EK 5:

Yarı-yapılandırılmış Mülakat Formu (Kardeşlik Seferberliği Gönüllüleri)

a. Sosyo-Demografik Özellikler

1. Cinsiyet:
2. Yaş:
3. Eğitim:
4. Meslek:

b. Stk/dernek/bireylerin algı ve tutumu

5. Suriyelileri nasıl tanımlıyorsunuz? (Suriyeli kimdir? Mülteci, sığınmacı, göçmen, misafir, zulümden kaçan kişi vs.)
6. Türk halkının Suriyelilerle ortak ya da farklı özellikleri olduğunu düşünüyor musunuz? Bunlar nelerdir?(tarihsel, kültürel, dini, coğrafi)
7. Farklı STK'lar ile işbirliği yapıyor musunuz?
8. Şehirde yaşayan Suriyelilere yönelik faaliyetleriniz neler? İş bulma, eğitim, barınma ve gıda yardımı konusunda faaliyetleriniz oluyor mu?
9. Suriyelilere hangi nedenlerden ötürü yardım faaliyetinde bulunuyorsunuz?
10. Suriyeliler ile nasıl iletişim kuruyorsunuz?
11. Suriyeli arkadaşınız, komşunuz ya da dostlarınız var mı?
12. Suriyelilerin toplumsal uyumu hakkında ne düşünüyorsunuz? Gözlemleriniz nelerdir?
13. Genel olarak Türk halkının Suriyelilere destek olduğunu düşünüyor musunuz? Sizce Türkiye'de Suriyelilere karşı nasıl bir yaklaşım var?
14. Sizce Suriyelilere vatandaşlık verilmeli midir? Neden?

EK 6:

Yarı Yapılandırılmış Mülakat Formu (Suriyeli Komşusu Olan Yerel Halk)

a. Sosyo-Demografik Özellikler

1. Cinsiyet:
2. Yaş:
3. Eğitim:
4. Meslek:
5. Memleket:

b. Bireylerin algı, tutum ve davranışları

6. Suriyelileri nasıl tanımlıyorsunuz? (Suriyeli kimdir? Mülteci, sığınmacı, göçmen, misafir, zulümden kaçan kişi vs.)
7. Türk halkının Suriyelilerle ortak özellikleri olduğunu düşünüyor musunuz? Bunlar nelerdir?(kültürel, tarihsel, dini, coğrafi)
8. Suriyelilerden farklı özellikleriniz nelerdir? Suriyeliler hakkında rahatsız olduğunuz durumlar var mı?
9. Suriyelilerin geleceği hakkında ne söyleyebilirsiniz? (Kalıcı/geçici)
10. Genel olarak Türk halkının Suriyelilere destek olduğunu düşünüyor musunuz? Sizce Türkiye’de Suriyelilere karşı nasıl bir yaklaşım var?
11. Suriyelilerin topluma uyumu hakkında ne düşünüyorsunuz? Gözlemleriniz nelerdir?
12. Suriyeli komşunuz ile iletişiminiz nasıldır? Dil anlamında anlaşabiliyor musunuz?
13. Suriyeli komşunuza yardımda bulunuyor musunuz? Komşuluk ilişkileriniz nasıl? (Yemek ikramı, misafirlik, etkinlik)
14. Birlikte gerçekleştirdiğiniz faaliyetler oldu mu?(yemek, iftar, sosyal aktivite, bir başka komşuya ziyaret, piknik vs.)
15. Sizce Suriyelilere vatandaşlık verilmeli midir?
16. Oğlunuzun, kızınızın, kardeşinizin ya da bir yakınınızın Suriyeli biri ile evlenmesini onaylar mısınız?

EK 7:

Yarı Yapılandırılmış Mülakat Formu (Yardım Alan Suriyeliler)

a. Sosyo-Demografik Özellikler

1. Cinsiyet:
2. Yaş:
3. Eğitim:
4. Geliriniz var mı? Kaynağı nedir?
5. Türkiye'deki Mesleği:
6. Medeni durum:
7. Türkiye'ye giriş yılı ve kaldığı süre:
8. Suriye'nin hangi şehrinden geldiği:

b. Suriyelilerin algı ve tutumları

9. Neden diğer ülkelere gitmek yerine Türkiye'ye göç ettiniz?
10. Suriye halkının Türk halkıyla ortak özellikleri olduğunu düşünüyor musunuz? Bunlar nelerdir?(tarihsel, kültürel, dini, coğrafi)
11. Türklerden farklı özellikleriniz nelerdir?
12. Türkiye devleti ve milleti hakkında düşünceleriniz nelerdir?
13. Geleceğiniz hakkında ne düşünüyorsunuz? Türkiye'de Kalıcı mı yoksa geçici olarak mı kalacağınızı düşünüyorsunuz?
14. Türk toplumuna uyum sağlayabildiniz mi?
15. Türkçeyi nasıl ya da nereden öğrendiniz?
16. Çocuklarınız okula gidiyor mu? Türkçe biliyor mu? Türkçe öğrenmesini ister misiniz?
17. Herhangi bir işte çalışmak ister misiniz? Ailede çalışan biri var mı?
18. Devletten, derneklerden ya da başka bir yerden herhangi bir yerden yardım alıyor musunuz? Ne sıklıkla yardım alıyorsunuz?
19. Aldığınız destek ve yardımlar sizin ihtiyaçlarınızı karşılıyor mu?
20. Komşularınızla aranızdaki ilişkiler nasıl? Komşularınıza misafir oluyor musunuz? (Akşam yemeği, çay daveti, eşleriniz ve çocuklarınız gidiyor mu?) Birlikte gerçekleştirdiğiniz etkinlikler oldu mu?(yemek, iftar, sosyal aktivite)
21. Kızınız, oğulunuz ya da bir yakınınız Türk biriyle evlenebilir mi? ister miydiniz?
22. Türk arkadaşınız var mı?

23. Vatandaşlık verilmesini istiyor musunuz? Neden?
24. Türkiye’de kötü bir durum ya da davranışla karşılaştınız mı?

ÖZGEÇMİŞ

1994 yılında Konya’da doğdu. İlkokul, ortaokul ve lise eğitimini İstanbul’da tamamladı. 2012 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nden mezun oldu. Aynı yıl Sakarya Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı’nda yüksek lisans eğitimine başladı. İlgi alanları; göç, vatandaşlık, entegrasyon ve yoksulluktur.

